

ƏDALƏT

Qurucusu:
Adil Minbaşıyev

İctimai-siyasi, hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı ilin
iyulundan çıxır

№ 40 (6182) 23 oktyabr 2026-cı il

Qiyməti 40 qəpik

İLHAM ƏLİYEV ANKARAYA DƏVƏT EDİLDİ

Bax:səh-2

Aqil Abbas Füzulidə müəllimlərlə görüşdü

Bax:səh-4

Dövlət Bağçalı: “Azərbaycan və Türkiyə bir-birindən ayrılmaz bütövdür”

Türkiyənin Milliyyətçi Hərəkat Partiyasının (MHP) sədri Dövlət Bağçalı Azərbaycanın 18 Oktyabr - Müstəqilliyin Bərpası Günü münasibətilə təbrik mesajı yayıb.

Adalet.az xəbər verir ki, Bağçalı Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasının 35-ci ildönümü münasibətilə iki ölkə arasındakı tarixi və mədəni bağlara diqqət çəkib. O, 1991-ci il oktyabrın 18-də qəbul edilən "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyası Aktı"nı xatırladaraq, bu tarixi günün Azərbaycan xalqının suverenlik və azadlıq iradəsini nümayiş etdirdiyini bildirib. MHP sədri 2020-ci il sentyabrın 27-dən noyabrın 10-dək davam edən İkinci Qarabağ müharibəsi və Azərbaycanın əldə etdiyi Zəfərin ölkənin müstəqilliyinə yeni məna və güc qazandırdığını vurğulayıb. Bağçalı Türkiyə ilə Azərbaycanın ortaq tarixə, mədəniyyətə və tale birliyinə malik olduğunu qeyd edərək, iki ölkənin "Bir millət, iki dövlət" anlayışı ilə hərəkət etdiyini bildirib.

"Biz eyni ananın iki oğluyuq. Əzəldən əbədə dinimiz, dilimiz, sevgimiz, yolumuz birdir. Sevgimiz də, mübarizəmiz də birdir", - deyə o vurğulayıb.

Hərbi hissədən özbaşına getməyə görə yeni cərimələr

Hərbi xidmətdə inzibati xətanın törədilməsinə görə yeni cərimələr müəyyənləşir.

Adalet.az xəbər verir ki, bu, Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan İnzibati Xətalər Məcəlləsinə təklif olunan dəyişiklikdə öz əksini tapıb. Layihəyə əsasən, zabitin, gizirin, miçmanın, müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçusunun hərbi hissədən və ya xidmət yerindən özbaşına getməsi, habelə üzrlü səbəblər olmadan hərbi hissəyə və ya xidmət yerinə vaxtında gəlməməsi bir gündən artıq, lakin on gündən çox olmayaraq törədildikdə - iki yüz manatdan üç yüz manatadək məbləğdə cərimə ediləcək və ya işin halları və pozuntu törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla on beş günə qədər müddətə inzibati həbs tətbiq olunacaq.

Həmçinin bu Məcəllənin 613.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməllərin inzibati tənbeh almış şəxs tərəfindən inzibati tənbeh vermə haqqında qərar qüvvəyə mindiyi gündən bir il ərzində təkrar törədilməsinə görə - üç yüz manatdan beş yüz manatadək məbləğdə cərimə ediləcək və ya işin halları və pozuntu törədən şəxsiyyəti nəzərə alınmaqla on gündən bir ayadək müddətə inzibati həbs tətbiq olunacaq.

Mətbuat Şurası Türkiyənin media qurumlarına çağırış edib

Bax:səh-3

Elçin Əmirbəyov Kevin Hamilton ilə görüşdü

Azərbaycan Prezidentinin xüsusi tapşırıqları üzrə nümayəndəsi Elçin Əmirbəyov Brüsseldə NATO Baş katibinin Qafqaz və Mərkəzi Asiya üzrə xüsusi nümayəndəsi Kevin Hamilton ilə görüşüb.

Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycanın NATO-dakı nümayəndəliyinin "X" sosial şəbəkə hesabında paylaşım edilib.

Bildirilib ki, tərəflər Azərbaycan-NATO əməkdaşlığının hazırkı vəziyyətini və gələcək perspektivlərini müzakirə edərək tərəfdaşlığın dərinləşdirilməsində maraqlı olduqlarını bildiriblər.

"Görüş zamanı siyasi, hərbi və humanitar istiqamətlərdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Tərəflər Azərbaycan ilə NATO arasında tərəfdaşlığın daha da genişləndirilməsi və əməkdaşlığın müxtəlif sahələr üzrə irəlilədilməsi niyyətlərini bir daha təsdiqləyiblər", - deyə məlumatda qeyd edilib.

DTX Masazırda avtomobillərin yandırılmasını təşkil edən şəxsi xaricdə saxlayıb

Oktyabrın 10-da Abşeron rayonu Masazır qəsəbəsində avtomobilləri yandıran şəxslərdən daha biri saxlanılıb.

Adalet.az-ın məlumatına görə, Masazır qəsəbəsində 4 avtomobilin yandırılmasını təşkil edən şəxs hava nəqliyyatı ilə Gürcüstandan Özbəkistana gedərək Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti (DTX) tərəfindən saxlanılaraq Azərbaycana gətirilib və həbs edilib.

Qeyd edək ki, hadisənin videoları mediada geniş rezonansa səbəb olub. Cinayətin bütün iştirakçıları DTX əməliyyatçıları tərəfindən keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə müəyyən edilərək tutulublar. Təqsirləndirilən şəxslərə Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə ittiham irəli sürülüb, barələrində məhkəmə qərarı ilə həbs qətimkan tədbiri seçilib. Hazırda iş üzrə ibtidai istintaq hərəkətləri aparılır. Həbs edilən şəxslərin adları və cinayətin motivi açıqlanmır.

Qeyd edək ki, qəsdən törədilən yanğın nəticəsində "Mercedes", "Lada", "Hyundai", "Renault" markalı minik avtomobilləri yanıb.

Rüstəm HACIYEV

Tramp dialoqun innovativ yollarını axtarır

Bax:səh-3

GÜNÜN LƏTİFƏSİ

Molla evə gec gəlir. Pəncərədən baxıb görür ki, evdə oğru var. Molla gizləniib gözləyir. Oğru mollanın yorğan-döşəyini, olan-olmaz köhnə palazını, evdə nə varsa bağlayıb alır dalına, düzəlir yola. Molla da düşür bunun dalınca. Get ha get, oğru öz evinə girəndə görür molla da gəlir.

Oğru:

- A molla, sən hara?

Molla:

- Bəs bura köçmürük? Ta ordakı evdə nə qaldı ki?!

İlham Əliyev Ankaraya dəvət edildi

Oktyabrın 21-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib.

Adalet.az xəbər verir ki, telefon danışığı zamanı dövlət başçıları Azərbaycan-Türkiyə ikitərəfli münasibətlərini, regional və global məsələləri müzakirə ediblər.

Türkiyə Prezidenti Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının 35-ci ildönümü münasibətilə təbriklərini bir daha çatdırıb və Prezident İlham Əliyevi Ankarada keçiriləcək Türk Dövlətləri Təşkilatının 13-cü Zirvə Görüşünə dəvət edib.

Prezident İlham Əliyev telefon zənginə, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpasının 35-ci ildönümü münasibətilə təbriklərinə görə Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanı təşəkkürünü bildirib.

Qarabağda yeni milli park yaradılır

Ağdərə, Xocalı, Kəlbəcər, Şuşa və Laçın rayonlarının dövlət mülkiyyətində olan torpaqlarından ümumilikdə 88 418 hektar ərazi ayrılaraq Qarabağ Milli Parkı yaradılır.

Bununla bağlı Prezident İlham Əliyev Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda qeyd edilib ki, Milli Parkın yaradılmasında məqsəd işğaldan azad edilmiş ərazilərdə zəngin ekosistemin və biomüxtəlifliyin qorunması, təbii irsin bərpası, təbii sərvətlərdən dayanıqlı istifadənin təmin edilməsi və ekoturizmin inkişafıdır. Eyni zamanda qeyd olunub ki, işğal dövründə regionun bioloji müxtəlifliyinə ciddi ziyan vurulub, nadir bitki və heyvan növləri məhv edilib və ekoloji tarazlıq pozulub. Bildirilib ki, Vətən müharibəsindən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ekoloji tarazlığın, təbii ekosistemlərin və zəngin biomüxtəlifliyin bərpası, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin yenidən qurulması, regionun təmiz ətraf mühit və "yaşıl artım" zonasına çevrilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilib.

Sərəncamda qeyd olunub ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonları tarixən zəngin və özünəməxsus təbii irsə malikdir. Ermənistan tərəfindən işğal altında saxlanıldığı müddətdə bu ərazilərin bioloji müxtəlifliyinə ciddi ziyan vurulub, Azərbaycanın "Qırmızı Kitabı"na və Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının "Qırmızı Siyahısı"na daxil edilmiş nadir bitki və heyvan növləri məhv edilib. Bu, bütövlükdə regionda ekoloji tarazlığın pozulmasına səbəb olub.

Vətən müharibəsindən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ekoloji tarazlığın, təbii ekosistemlərin və zəngin biomüxtəlifliyin bərpası, xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin yenidən qurulması, regionun təmiz ətraf mühit və "yaşıl artım" zonasına çevrilməsi istiqamətində tədbirlər həyata keçirilib. Bildirilib ki, Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Zəngilan rayonunda Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğunun, Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan Şuşa və Xocalı rayonlarında isə Daşaltı Dövlət Təbiət Yasaqlığının fəaliyyəti Böyük Qayıdış çərçivəsində bərpa edilib.

Sərəncama əsasən, xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri şəbəkəsinin genişləndirilməsi, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yeni mühafizə olunan təbiət ərazilərinin yaradılması, regionun təbii irsinin beynəlxalq miqyasda tanıtılması, biomüxtəlifliyin bərpası və qorunması, təbii sərvətlərdən dayanıqlı istifadə, sosial-iqtisadi imkanların artırılması və ekoturizmin inkişafı məqsədilə Qarabağ Milli Parkı yaradılıb.

Belə ki, Ağdərə rayonunun dövlət mülkiyyətində olan torpaqlarından 44 773,79 hektar, Xocalı rayonundan 24 597,80 hektar, Kəlbəcər rayonundan 13 514,98 hektar, Şuşa rayonundan 5 314,34 hektar və Laçın rayonundan 217,09 hektar ərazi ayrılıb. Ümumilikdə 88 418 hektar sahə xüsusi qorunan ərazilərin torpaqları kateqoriyasına aid edilməklə Qarabağ Milli Parkının ərazisinə daxil edilib. Ərazinin sərhədləri sərəncama əlavə edilmiş yerquruluşu planında göstərilib.

Nazirlər Kabinetinə sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etmək tapşırılıb.

Spiker Bişkekdə iclasda çıxış etdi

Qırğız Respublikasının paytaxtı Bişkek şəhərində Türk Dövlətləri Parlament Assambleyası (TÜRKPA) Şurasının iclası keçirilib. Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova iclasda çıxış edib.

Bu barədə Adalet.az-a Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinə xəbər verilib.

TÜRKPA-nın üzərinə tarixi, mədəni və mənəvi köklərlə bir-birinə bağlı olan xalqlarımızın maraqlarına parlament diplomatiyası çərçivəsində xidmət edilməsi kimi mühüm missiya düşdüyünü söyləyən Sahibə Qafarovanın sözlərinə görə, Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi TÜRKPA çərçivəsində iş birliyinə böyük əhəmiyyət verir.

Qeyd olunub ki, Azərbaycan parlamentinin nümayəndə heyəti TÜRKPA-

nın komissiyalarının iclaslarında, müxtəlif mövzulara həsr edilən tədbirlərdə, model qanunların hazırlanmasında, seçki müşahidə missiyalarının işində

yaxından iştirak edib. Həmçinin, Milli Məclis TÜRKPA-nın beynəlxalq fəaliyyətinin gücləndirilməsi, digər parlamentlərarası təşkilatlarla əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulması üçün də təşəbbüs göstərir.

Eyni zamanda, spiker Sahibə Qafarova təşkilatın yeni Baş katibi Ramil Həsənin TÜRKPA-nın fəaliyyətinin gücləndirilməsi, münasibətlərinin inkişafı naminə gördüyü işləri təqdir edib. O, TÜRKPA-nın Bakıda yerləşən katibliyinin fəaliyyətinin daim Milli Məclisin diqqətində olduğunu qeyd edib və bundan sonra da katibliyə fəal dəstək göstəriləcəyini bildirib.

İclasda həmçinin üzv ölkələrin parlamentlərinin sədrləri çıxış edərək, gündəlikdəki məsələlərə münasibət bildiriblər.

Deputat: "Tariflərin azaldılması iqtisadiyyatın ağardılması baxımından vacibdir"

"Hazırda Azərbaycanda 22 bank, 14 elektron pul təşkilatı və 9 ödəniş təşkilatı fəaliyyət göstərir. 2026-cı ildə 2 ödəniş təşkilatı üçün, 2025-ci ildə isə 2 elektron pul təşkilatı üçün lisenziya verilib. 2020-ci ilə müqayisədə POS terminaların sayı 3.2 dəfə artaraq 184.4 minə çatıb. Son 5 ildə isə bu sahədə illik orta artım sürəti 26.3 faiz olub. Ötən 10 il ərzində dövriyyədə olan bank kartlarının sayı hər il orta hesabla 14.8%, yaxud ümumilikdə 3.8 dəfə artaraq 2026-cı ilin may ayının sonunda 22.8 milyona çatıb".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin iclasında "Elektron ticarət haqqında" qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinin müzakirəsi zamanı deputat Vüqar Bayramov deyib.

O bildirib ki, elektron əməliyyatlar ilə bağlı bir sıra çağırışlar var: "Ölkə üzrə cəmi POS terminaların 62.1 faizi Bakı şəhərinin payına düşür. Hazırda 1 ədəd POS terminala düşən əhali sayı 60 nəfərdir. Hansı ki, Gürcüstan hər POS terminal 29 nəfərə, Türkiyədə isə 47 nəfərə xidmət göstərir. Aktiv vergi ödəyicilərinin əhəmiyyətli hissəsi POS terminal xidmətlərindən istifadə etmir. Hazırda 883 min aktiv

vergi ödəyicisinin olmasına baxmayaraq, cəmi 184.4 min POS terminalın istifadə edir. Azərbaycanda POS terminaların sayı aktiv vergi ödəyicilərin sayından təxminən 5 dəfə azdır. Digər çağırış POS terminalardan istifadə üzrə

tariflərin yüksək olmasıdır. Azərbaycanda debet və prepaid kartlara tətbiq edilən interçeync tarifləri də yüksəkdir.

"Mastercard" Türkiyədə debet və prepaid kartlara tətbiq edilən interçeync tarifləri 0.65%, Qazaxıstanda 0.9-1.3% arasında dəyişdiyi halda müvafiq göstərici Azərbaycanda 1.14-1.73% arasında dəyişir. Azərbaycanda region ölkələrinə nisbətən daha yuxarı interçeync tarifləri tətbiq edilir. Standart müştəri kartı üzrə tətbiq edilənn tariflər Azərbaycanda 1.3-1.8 faiz arasında dəyişdiyi halda Türkiyədə müvafiq

göstərici standart olmaqla 1.32 faiz (standart), Gürcüstanda 1-1.75%, Qazaxıstanda isə 0.9-1.1 faiz arasında dəyişir.

POS-terminal xidmətləri üzrə yüksək komissiya haqları ticarət obyektləri üçün izafi xərc yaratmaqla yanaşı, istehlakçı qiymətlərinə də təsir göstərir. Eyni zamanda, əksər hallarda həmin xərclər iri satış obyektləri tərəfindən mikro və kiçik sahibkarlara təqdim olunan sifarişlərə transfer edilir. Nəticədə, yüksək komissiya haqları mikro və kiçik sahibkarlığın inkişafı baxımından da arzuolunan deyil.

Eyni zamanda, yüksək xərc bəzi xidmət və satış obyektlərində plastik kartlardan istifadəyə marağı azaldır. POS terminalardan istifadə ilə bağlı tariflərin azaldılması iqtisadiyyatın ağardılması baxımından da vacibdir. Hazırda mikro sahibkarlar üçün 2 faizlik sadələşdirilmiş dövriyyə üzrə vergi güzəştləri tətbiq olunur.

Amma POS terminalardan istifadə üzrə ümumi tə-

riflər hətta vergi dərəcəsinə də çoxdur. Bu o deməkdir ki, bir sıra hallarda nağdsız ödənişlərə üstünlük verən və şəffaf işləmək istəyən mikro sahibkar vergidən daha çox POS terminaldan istifadəyə görə banklara haqq ödəməlidir. Bu isə mikro sahibkarların nağdsız hesablaşmalarla marağını azaldır. POS terminal tarifləri iqtisadiyyatın ağardılması üçün maneə olmamalıdır. Bu baxımdan Mərkəzi Bank tərəfindən POS terminal tariflərinə yenidən baxılıb aşağı salınması məqsədəuyğundur. Yüksək tariflər mikro sahibkarların nağdsız hesablaşmalardan daha çox istifadəsinə əngəl olur və vergidən yayıma hallarını artırır.

Doğrudur, Mərkəzi Bank tərəfindən bu istiqamətdə addımlar atılır. Amma tariflərin optimallaşdırılması ilə daha sistemli tədbirlərə ehtiyac var. Digər tərəfdən, Mərkəzi Bankın stimullaşdırıcı alətlərdən istifadə etməklə plastik kartlardan istifadə ilə bağlı komissiya haqlarının azaldılmasına nail olması arzuolunandır.

Bir sıra inkişaf etməkdə olduğu kimi daxili interçeync sisteminin genişləndirilməsi də bankların bu yüksək komissiya haqlarını azaldar. Bu isə nağdsız hesablaşmaları təşviq etməklə yanaşı, qiymətlərin də azalmasına səbəb ola bilər".

Bu şəxslərdən də iş icazəsi tələb olunmayacaq

Əcnəbilərə müvəqqəti yaşamaq üçün verilən icazə ilə bağlı qanunvericiliyə dəyişiklik olunur.

Adalet.az xəbər verir ki, bu, Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin iclasında müzakirəyə çıxarılan Miqrasiya Məcəlləsinə təklif olunan dəyişiklikdə öz əksini tapıb.

Layihəyə əsasən, 2027-ci il yanvarın 1-dən 2032-ci il yanvarın 1-dək Miqrasiya

Məcəlləsində əcnəbilərə və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə müvəqqəti yaşamaq üçün icazənin verilməsi (uzunmüddətli icazə) və iş icazəsinin alınmasının tələb olunmadığı hallara münasibətdə subyektlər dairəsinin genişləndirilməsi təklif olunur. Belə ki, aqroparkın rezidentinin hüquqi şəxs olduqda onun rəhbərinin və müavinlərinin, habelə həmin rezident tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində əmək fəaliyyətinə cəlb edilən və müvafiq fəaliyyət sahəsində təcrübəyə malik aqronomların, bağçılıq üzrə mütəxəssislərin və baytar həkimlərin bu subyektlər dairəsinə daxil edilməsi nəzərdə tutulur.

Mətbuat Şurası Türkiyənin media qurumlarına çağırış edib

Azərbaycan Mətbuat Şurası Türkiyənin bir sıra media resurslarında və sosial şəbəkə platformalarında ölkəmizə qarşı yayılan qərəzli məlumatları, təhrif olunmuş materialları və ictimai rəyin manipulyasiyasına yönəlmiş kampaniyaları ciddi narahatlıqla izləyir.

Adalat.az xəbər verir ki, bu barədə Mətbuat Şurasının yaydığı bəyanatda deyilir.

Mətbuat Şurasının bəyanatında bildirilib ki, son günlər Azərbaycanda yaşanan ayrı-ayrı hadisələrin kontekstdən çıxarılaraq təqdim edilməsi, ölkəmizin daxili məsələləri ilə bağlı müzakirələrin məqsədli şəkildə siyasiləşdirilməsi və təsdiqlənməmiş iddiaların fakt kimi yayılması peşəkar jurnalistikanın fundamental prinsiplərinə tamamilə ziddir.

"Azərbaycan Mətbuat Şurası xüsusi olaraq vurğulayır ki, jurnalistikanın ali vəzifəsi cəmiyyətləri bir-birinə qarşı qoymaq deyil, həqiqəti üzə çıxarmaq, ictimaiyyətə dəqiq məlumat çatdırmaq və qarşılıqlı anlaşmaya töhfə verməkdir. Ancaq təəssüflə qeyd edilməlidir ki, son günlər Türkiyənin bəzi media orqanlarında bunun tam əksi müşahidə olunmaqdadır. Belə ki, ölkəmizin ümumtəhsil müəssisələrində vahid məktəbli geyiminin tətbiqi barədə qərar kontekstdən çıxarılaraq təhrif edilir, Azərbaycanda guya "hicab qadağası"nın tətbiq olunması və İslami dəyərlərin sıxışdırılması barədə tamamilə əsassız iddialar yayılır. Həmçinin, sırf daxili təhsil qaydaları ilə bağlı olan bu məsələ süni şəkildə dini-ideoloji qarşıdurma müstəvisinə keçirilir, beləliklə ölkəmiz haqqında mənfi imicin formalaşdırılmasına cəhd göstərilir.

Dini azadlıqlar, təhsil siyasəti və cəmiyyətimizin ictimai-mədəni həyatı ilə

bağlı məsələlərin təhrifi, mövzuya aidiyyəti olmayan köhnə və ya saxta foto-video materiallardan istifadə, habelə ayrı-ayrı marginal şəxslərin radikal fikirlərinin bütövlükdə Türkiyə cəmiyyətinin mövqeyi kimi təqdim olunması ictimai rəyin yanlış istiqamətə yönəldilməsi məqsədi daşıyır. Belə yanaşma nə obyektiv jurnalistika prinsiplərinə, nə də iki qardaş ölkə arasındakı mövcud strateji münasibətlərin ruhuna uyğundur".

Bəyanatda narahatlıq doğuran digər məqamın bu qarayaxma kampaniyasının tək cəmiyyətə, Azərbaycan dövlətinin və xalqının ünvanına yönələn təhqir, böhtan və nifrət ritorikasıdır. Çəkinməyə, aşkar edilmiş yanlış məlumatları operativ şəkildə düzəltməyə və təkzib etməyə, eləcə də iki ölkə arasındakı münasibətlərə zərər vura biləcək hər növ manipulyativ kampaniyalara qarşı prinsiplial mövqe nümayiş etdirməyə çağırır.

Azərbaycan Mətbuat Şurası bəyan edir ki, həqiqətin təhrifinə, dezinformasiyanın yayılmasına və media imkanlarından ölkələrimiz arasında etimadı sıtmaq məqsədilə istifadəyə qarşı öz prinsiplial mövqeyini bundan sonra da nümayiş etdirəcək".

Azərbaycan ilə Türkiyə arasında münasibətlər ortaq tarixə, dilə, mədəniyyətə, mənəvi dəyərlərə və sarsılmaz qarşılıqlı etimada söykənir. "Bir millət, iki

dövlət" prinsipi ölkələrimizin müstəqil dövlətlər kimi bərabər hüquqlu əməkdaşlığını və qardaşlığını ifadə edir. Bu m ü q ə d d ə s prinsipdən hər hansı ölkənin daxili və xarici siyasətinə müdaxilə, cəmiyyəti ideoloji qarşıdurmaya sürükləmək və ya əsassız ittihamlar irəli sürmək üçün bəraət aləti kimi istifadə oluna bilməz".

Mətbuat Şurası Türkiyənin media qurumlarını, jurnalist təşkilatlarını, redaksiyalarını və rəqəmsal platformalarda ictimai rəyə təsir göstərən şəxsləri Azərbaycana dair məlumatları dərc etməzdən əvvəl onları etibarlı mənbələr əsasında yoxlamağa çağırır: "Şura faktların təhrifinə, saxta və kontekstdən çıxarılmış görüntülərin yayılmasına yol verməməyə, Azərbaycan dövlətinin və xalqının ünvanına yönələn təhqir, böhtan və nifrət ritorikasıdan çəkinməyə, aşkar edilmiş yanlış məlumatları operativ şəkildə düzəltməyə və təkzib etməyə, eləcə də iki ölkə arasındakı münasibətlərə zərər vura biləcək hər növ manipulyativ kampaniyalara qarşı prinsiplial mövqe nümayiş etdirməyə çağırır.

Azərbaycan Mətbuat Şurası bəyan edir ki, həqiqətin təhrifinə, dezinformasiyanın yayılmasına və media imkanlarından ölkələrimiz arasında etimadı sıtmaq məqsədilə istifadəyə qarşı öz prinsiplial mövqeyini bundan sonra da nümayiş etdirəcək".

Rüstəm HACIYEV

Tramp dialoqun innovativ yollarını axtarır

ABŞ-ın enerji naziri Kris Ray bəyan edib ki, Ukrayna münafişəsinin həllində ənənəvi tədbirlər az effektiv olduğu üçün, prezident Donald Tramp məsələyə innovativ yanaşma metodu axtarır.

"Prezident Tramp sülhə nail olmaq üçün başqa yollar axtarır. Görünən odur ki, rəsiyonal danışıqlar, dialoqlar işləmədi. Tramp bu məsələnin həllində innovativ yollar axtarır"- deyir enerji naziri, nazirliyin YouTube kanalında bəyan edib.

Kris Ray hesab edir ki, Trampın Putinlə dizel yanacaq ilə bağlı razılaşma əldə etməsi, elə məsələyə innovativ yanaşmadır. Tramp guya bununla tərəfləri enerji strukturlarına qarşılıqlı zərbələr endirmələrinin qarşısını almağa məcbur edəcək.

Ukrayna silahlı qüvvələrinin uzun müddətdir Neft emalı strukturlarını intensiv şəkildə bombalamaqla sıradan çıxarılması, onsuzda Rusiyada yanacaq, o cümlədən dizel yanacağı qıtlığı yaradıb, anlaşmaya görə, istehsal olunacaq dizel yanacağının bir hissəsinin ABŞ-a göndərilməsi vəziyyəti bir az da çətinləşdirəcək.

ABŞ-ın Dövlət katibi Marko Rubio bildirib ki, ölkənin Rusiya dizel yanacağı ilə təmin olunması, dünya bazarı üçün çox vacibdir. ABŞ istəniləndən çox pul verir, başqa ölkələrdə isə böhran yaşanır. Ona görə də, alınan dizel yanacağı üzərində işlərə çox deqatə yanaşmaq lazımdır.

Rusiya baş nazirinin müavini Aleksandr Novak isə bildirib ki, indi Rusiya ynsacaq məhsullarından imtina edən bir çox Avropa dövlətləri nə qədər səhv etdiklərini sınımsız başlayıblar.

Yaxın vaxtlarda, Donald Trampın "innovativ yanaşmasının" həyata keçirilməsi üçün Zelenskidən, Ukraynadan keçən

Rusiya neft kəmərinin bərpa edilməsini tələb etməsi heç kimə təəcüblü görünməyəcək.

Donsld Tramp düşünür ki, bununlada tərəfləri tədricən yola gətirə biləcək və müharibəni dayandıracaq. Lakin, ABŞ prezidenti Vladimir Putinin Donbas və Zaporojye vilayətlərinin Ukraynanın nəzarəti altında qalan hissəsindən də USQ-nin çıxarılması şərtləri yerinə yetiriləndən baş tutacağı heç bir halda baş tutmayacaq. Çünki, bu Ukraynanın faktiki olaraq təslim olma aktına imza atması demək olar ki, Ukrayna heç bir təyxiq altında buna getməz.

Deməli, Trampın "innovasiya" tədbirlərinin də, bölgəyə sülh gətirə biləcəyi xəyal olaraq havadan asılı qalacaq.

"İşğal nəticəsində dağıdılan və baxımsız şəhərə dönmə Zəngilan artıq..."

"Bu gün Zəngilan şəhəri gündür. Prezident İlham Əliyevin 2023-cü il iyulun 31-də imzaladığı Sərəncama əsasən, Zəngilan şəhərinin işğaldan azad edildiyi 20 oktyabr tarixi Zəngilan Şəhəri Günü kimi qeyd olunur".

Adalat.az xəbər verir ki, bunu millət vəkili Vüqar Bayramov deyib.

O, bildirib ki, işğaldan azad olunan Zəngilan şəhəri və kəndləri qısa zamanda yenidən qurma mərhələsinə qədəm qoydu: "İnfrastrukturun yenidən qurulması, iqtisadiyyatın fərqli sahələrinin inkişafının dəstəklənməsi və yeni sərmayə qoyuluşları Zəngilan rayonunun inkişafını daha stimullaşdırdı. Zəngilan Zəfərdən sonra işğaldan azad olunan ərazilərimizdə ilk məskunlaşmanın həyata keçirildiyi rayon kimi də tarixə düşdü.Zəfərdən sonra Zəngilan iqtisadiyyatı rekord səviyyədə, 515 dəfə böyüyüb. Dünyada nadir hallarda hansı bölgədə məhsul istehsalı 5 il müddətində bu qədər artır".

Millət vəkili sözünə görə, Zəngilan rayonunda iqtisadiyyatın əsas sahələri üzrə məhsulun ümumi buraxılışı 2020-ci ildə cəmi 1 milyon 161 min manat idisə indi bu göstərici 600 milyon manata yaxındır:

"2020-ci ildə heç bir sənaye məhsulu istehsal etməyən Zəngilan rayonunda hazırda 3 milyon manata yaxın sənaye məhsulları istehsal olunur. Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıqda isə məhsul istehsalı 927 min manatdan 6 milyon manatadək yüksəlib. Göründüyü kimi, işğal nəticəsində dağıdılan və baxımsız şəhərə dönmə Zəngilan artıq Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunun əsas mərkəzlərindən birinə çevrilməkdədir. Zəngəzur dəhlizinin keçdiyi Zəngilan rayonu regionun nəqliyyat və logistika mərkəzinə çevrilməkdədir. Bu rayon üçün yeni üstünlüklər və yeni iş yerləri demək olacaq".

Vasif

"Süni intellektlə sistemlərin zəif nöqtələrini müəyyən edə bilirlər"

Süni intellekt kibertəhlükəsizlik mənzərəsini sürətlə dəyişdirir. O, proqram təminatındakı zəifliklərin aşkar edilməsinə, şübhəli şəbəkə fəaliyyətinin müəyyənəşdirilməsinə, kiber hücumların qarşısının alınmasına və kritik infrastrukturun müdafiəsinin gücləndirilməsinə kömək edir.

Adalat.az xəbər verir ki, bunu Avropa İttifaqının (Aİ) Azərbaycandakı Nümayəndəliyinin Beynəlxalq Yardım və Əməkdaşlıq üzrə məsul əməkdaşı Məryəm Hacı-İsmayilova Xüsusi Rəhbər və İnformasiya Təhlükəsizliyi Dövlət Xidmətinin və Estoniyanın Elektron İdarəetmə Akademiyasının birgə təşkilatçılığı ilə "Şərq Tərəfdaşlığı ölkələrində kibernetik təhlükəsizliyin gücləndirilməsi" layihəsi çərçivəsində keçirilən "Etibarlı süni intellekt, dayanıqlı cəmiyyət: Süni intellekt dövründə dəyərlər və təhlükəsizlik - imkanlar və kiberrisiklərin idarə edilməsi" mövzusunda dövlət qurumlarının informasiya texnologiyaları rəhbərlərinin VIII Zirvə Toplantısında "Dəyişən dünyada süni intellekt və təhlükəsizlik: Avropa perspektivi" mövzusunda çıxış edərkən deyib. O qeyd edib ki, bununla yanaşı, bədxah qüvvələr süni intellekt-

dən hücumları avtomatlaşdırmaq, saxta mesajlar yaratmaq, sistemlərin zəif nöqtələrini müəyyən etmək və kiber əməliyyatları misli görünməmiş sürət və miqyasda həyata keçirmək üçün də istifadə edə bilirlər: "Məsələn, süni intellekt bir xəstəxananın informasiya sisteminə qeyri-adi giriş cəhdlərini müəyyən edərək, təhlükəsizlik qrupuna vaxtında xəbərdarlıq edə bilər. Eyni zamanda, cəmiyyətə qarşı süni intellektdən istifadə edərək daha inandırıcı fişinq mesajları hazırlaya və əməkdaşları saxta keçidlərə daxil olmağa sövq edə bilirlər. Bu, süni intellektin həm müdafiə vasitəsi, həm də yeni təhlükə mənbəyi ola biləcəyini aydın göstərir. Buna görə də rəqəmsal mühitimizi qorumaq üçün mövcud imkanlarımızı, şəbəkələrimizi, institusional əməkdaşlığımızı və bazamızı səfərbər etməliyik",- deyir M. Hacı-İsmayilova qeyd edib.

"Azərbaycanda son 7 ildə 51 yarımstansiya tikilib"

Azərbaycanda son 7 ildə 51 yarımstansiya tikilərək yenidən qurulub.

Adalat.az xəbər verir ki, bunu "AzərEnerji" ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Baba Rzayev "Xalq qəzeti"ndə dərc olunan şərhində bildirib.

Onun sözlərinə görə, enerji təhlükəsizliyi yalnız kifayət qədər elektrik enerjisi istehsal etmək deyil, həmin enerjini lazımi həcmdə və vaxtında istehlak məntəqələrinə çatdırmaqdan asılıdır: "Son 7 ildə 51 yarımstansiya tikilərək yenidən qurulub, ötürücü sistemin 70

%-dən çoxu yenilənib və 2 600 kilometrə qədər yeni elektrik verilişi xətti çəkilib. Nəticədə, şəbəkənin ümumi uzunluğu 9 665 kilometrə, ötürmə qabiliyyəti isə 21 950 MVA-ya çatıb. Bu yeniliklər elektrik enerjisinin ölkənin müxtəlif bölgələrinə etibarlı ötürülməsinə, yeni istehlak mərkəzlərinin şəbəkəyə qoşulmasına və enerji təchizatının dayanıqlılığının artırılmasına şərait yaradır".

B.Rzayev əlavə edib ki, ötürücü şəbəkənin müasirləşdirilməsi sənaye zonalarının, yeni yaşayış məntəqələrinin

və bərpa olunan enerji obyektlərinin enerji sistemində inteqrasiyasını asanlaşdırır: "Hazırda Nəvahi enerji qovşağının yaradılması, 500 kV-luq dairəvi şəbəkənin qurulması və əsas generasiya obyektlərinin şəbəkəyə qoşulma sxemlərinin gücləndirilməsi istiqamətində işlər aparılır. Bu layihələr elektrik enerjisinin ötürülmə imkanlarının artırılması, enerji axınlarının daha səmərəli idarə olunması və sistemin dayanıqlılığının yüksəldilməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır".

Aqil Abbas Füzulidə müəllimlərlə görüşdü

Millət vəkili Aqil Abbas Füzuli şəhəri Mirzə Uluqbəy adına 1 nömrəli tam orta məktəbdə müəllim kollektivi ilə görüş keçirib.

Adalet.az xəbər verir ki, görüşdə Aqil Abbas şagirdlərin təlim-tərbiyəsi, təhsili ilə maraqlanıb və məktəbdə gedən təhsil islahatlarından razı qalıb. Millət vəkili məktəbin problemləri ilə maraqlanıb, çox xoşdur ki, müəllimlər heç bir problemlərin olmadığını vurğulamışlar.

Məktəbin direktoru Həcər Mahmudova bildirib ki, təhsil ocağı fəaliyyətə 100 şagird və 14 nəfərlik müəllim heyəti ilə başlasa da, hazırda burada 650-yə yaxın şagird təhsil alır. Məktəb 960 şagird yerlikdir. Pedaqoji heyətin sayı isə artıq 50-yə çatıb. Həmçinin məktəbdə 3-4 yaşlı uşaqların məktəbəqədər təhsilə cəlb olunması məqsədilə icma əsaslı iki təhsil qrupu yaradılıb.

Direktorun sözlərinə görə, məktəbdə çalışan pedaqoji heyətin böyük bir hissəsinin füzulili olması işə əlavə stimül verir:

"Məktəbdə çalışan pedaqoji heyətin böyük hissəsi Füzuli şəhər sakinləridir. Bu isə çalışan hər kəs üçün böyük stimül yaradır. İşgaldan azad olunmuş ərazilərdə ilk müəllim-

lərdən biri kimi fəaliyyət göstərmək həm qururverici, həm də böyük məsuliyyətdir. Məqsədimiz şagirdlərimizin təlim-tərbiyəsində öz töhfəmizi verməkdir.

Gələcəkdə Füzuliyə köçən ailələrdən də məktəbimizdə çalışanların olacağına, həmçinin bu məktəbin məzunlarının ali təhsil alıb, yenidən doğma məktəblərində fəaliyyət göstərəcəklərinə inanırıq".

«Azərbaycanın Cənubi Qafqazda artan geosiyasi mövqeyi ona qarşı təzyiqləri artırır»

"Prezident İlham Əliyev bir müddət əvvəl Azərbaycanı Orta Güc adlandırdı. Orta güc regional güc olmaqla yanaşı, geosiyasi proseslərin formalaşmasında da mühüm rol oynayır. Azərbaycanın Orta Gücə çevrilməsinin əsasını, ilk növbədə, ikinci Qarabağ müharibəsində əldə edilən qələbə və regionda yeni siyasi nizamın formalaşdırılması təşkil edir. Azərbaycan Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyanı eyni siyasi platformada birləşdirir".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu politoloq Məhəmməd Əsədullazadə deyib.

Politoloq bildirib ki, artıq bu iki region Orta Dəhliz vasitəsilə vahid iqtisadi platformaya inteqrasiya olunur:

"Göründüyü kimi, həyata keçirilən regional siyasi-iqtisadi siyasət və ölkənin coğrafi mövqeyindən düzgün istifadə Azərbaycanın yeni siyasi gücə çevrilməsində mühüm rol oynayır. Azərbaycan Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat marşrutlarının reallaşdırılmasında mühüm rol oynayır. Həmçinin Lapis-Lazuli marşrutu vasitəsilə Əfqanıstan və Pakistanın, eləcə də Hindistanın Orta Dəhlizin

imkanlarından istifadə etməsi üçün perspektivlər mövcuddur. Məhz bu nəqliyyat marşrutları yeni beynəlxalq siyasi və iqtisadi nizamın mühüm tərkib hissəsidir. Azərbaycanın öz coğrafi mövqeyindən uğurla istifadə edərək Orta Gücə çevrilməsi bir sıra ölkələri narahat edir".

Onun sözlərinə görə, xüsusilə İran və Rusiya Azərbaycana təzyiq göstərməyə çalışır: "Bu ölkələrdən qaynaqlanan müəyyən dini, məzhəbi və ideoloji təsirlər vasitəsilə Azərbaycanın daxildən zəiflədilməsinə cəhdlər edilir. Müəyyən mərkəzlər öz hədəflərinə çatmaq üçün hibrid və digər təzyiq üsullarından istifadə edirlər. Avropada Azərbaycana qarşı keçirilən etiraz aksiyalarının arxasında da Tehran və Moskva dayanır. Azərbaycanla Türkiyə arasında yaranan müəyyən problemlər ötürür və bunun arxasında regionda rəqəbat aparan müəyyən mərkəzlər dayanır. Azərbaycan və Türkiyə birgə böyük geosiyasi layihələrin müəllifidir. Məhz Türk Dövlətləri Təşkilatının inkişafı iki dövlətdən asılıdır".

Vasif ƏLİHÜSEYN

"Müxtəlif ştatlarda eyni vaxtda baş tutan bu mitinqlər..."

"ABŞ-nin onlarla böyük şəhərində eyni vaxtda keçirilən "NO KING" ("Hökmədar istəmirik") kütləvi etiraz aksiyaları ölkə miqyasında güclü əks-səda doğurub. Vaşinqton, Nyu-York, Los-Anceles və Çikaqo kimi nəhəng meqapolis cəmləşmələrində küçələrə axışan minlərlə nümayişçi demokratiyanın və konstitusion prinsiplərin müdafiəsi naminə səsinə ucaldıb. Aksiya iştirakçıları əllərində saxladıkları plakatlarla hakimiyyətin təkləmə cəmləşməsinə, səlahiyyətlərin aşılmasına və monarxiya meyillərinə qarşı qətiyyətli mövqe nümayiş etdiriblər".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu telejurnalist İbrahim Nəbioğlu deyib.

Onun sözlərinə görə, aksiyaların əsas qayəsini ABŞ təsisçilərinin irsinə sadiqlik və prezident hakimiyyətinin konstitusiyaya çərçivəsini aşmaması tələbi təşkil edib:

"Miting iştirakçıları çıxışlarında qanunun aliliyinin hər kəs üçün bərabər olduğunu və Amerikada heç bir liderin qanunlardan üstün, toxunulmaz monarx statusunda ola bilməyəcəyini vurğulayıblar. Mülki cəmiyyət fəalları, tələbələr və müxtəlif ictimai təşkilatların nümayəndələrinin qatıldığı bu dinc yürüşlər de-

mokratik təsisatların qorunmasının vacibliyini bir daha diqqət mərkəzinə gətirib. Siyasi təhlilçilər "NO KING" dalğasını son illərdə cəmiyyətdə artan siyasi qütbləşmənin və icraedici hakimiyyətə qarşı formalaşan xalq nəzarətinin bariz göstəricisi kimi qiymətləndirirlər. Müxtəlif ştatlarda eyni vaxtda baş tutan bu mitinqlər sosial şəbəkələrdə də geniş rezonans doğuraraq global səviyyədə müzakirə mövzusunə çevrilib. Bu dinc etirazlar Amerika ictimaiyyətinin öz demokratik dəyərlərinə və Respublika prinsiplərinə neçə illər keçməsinə baxmayaraq hələ də nə qədər həssaslıqla yanaşdığını göstərən mühüm mesajdır".

Sübhən

Azərbaycan ərazisi ilə 12 milyon tondan çox tranzit yük daşınıb

Bu ilin yanvar-sentyabr aylarında Azərbaycan ərazisi ilə tranzit daşımalarının həcmi 12 milyon tonu ötərək son beş ilin rekord səviyyəsinə yüksəlib.

Bu barədə Adalet.az-a Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, bu göstərici ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 14,5 % çoxdur. Xüsusilə tranzit yükdaşımalarının həcmi Şərq-Qərb istiqamətində 20,2 %, Şimal-Cənub istiqaməti

üzrə isə 19 % artıb. Məlumatla əsasən, müsbət dinamika liman əməliyyatlarında da müşahidə olunub. Cari ilin 9 ayında konteyner aşırımları ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 29 % artaraq 100 min TEU-ya, quru yük aşırımları isə 71 % artaraq 1,73 milyon tona çatıb.

Qeyd edilib ki, ölkədə tranzit daşımalarının səmərəliliyinin artırılması məqsədilə sərhəd-keçid infrastrukturunu modernləşdirilir, gömrük prosedurları sadələşdirilir və dövlət qurumları arasında məlumat mübadiləsi təkmilləşdirilir. Azərbaycanda avtomobil nəqliyyatı vasitələrinin keçidi mümkün olan 12 aktiv sərhəd-keçid məntəqəsi fəaliyyət göstərir ki, onların bir istiqamət üzrə ümumi sutkalıq buraxılış qabiliyyəti 4 350 nəqliyyat vasitəsi təşkil edir.

Son illərdə Azərbaycan-Rusiya sərhədində "Xanoba", Azərbaycan-İran sərhədində isə "Astara" modul tipli sərhəd-buraxılış məntəqələri istifadəyə verilib.

Xırdalanda tıxacların qarşısını almaq üçün iki yeni yol salınır

Xırdalanda iki yeni yol salınacaq. Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi (AAYDA) məlumat yayıb.

Bildirilib ki, Xırdalan şəhərində nəqliyyat sıxlığının azaldılması, şəhərdaxili hərəkətin asanlaşdırılması və əsas magistral avtomobil yollarına çıxış imkanlarının genişləndirilməsi məqsədilə iki mühüm yol infrastrukturunu layihəsinin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Birinci layihə çərçivəsində yeni tunelin və əlaqələndirici yolların inşası, həmçinin mövcud yolların və yol qovşaqlarının yenidən təşkili nəzərdə tutulur. Bununla Xırdalan şəhərinin M-1 və M-4 magistral avtomobil yolları ilə nəqliyyat əlaqələri genişləndiriləcək, şəhərin müxtəlif hissələri arasında əlavə hərəkət imkanları yaradılacaq.

İkinci layihə isə M-4 magistral avtomobil yolundan Xırdalan şəhərinin mərkəzinə birbaşa nəqliyyat bağlantısının yaradılmasını əhatə edir. Layihəyə əsasən, bu istiqamətdə yeni tunelin və müxtəlif səviyyəli yol ötürücüsünün inşası planlaşdırılır.

Hər iki layihənin reallaşdırılması nəticəsində sürücülərin əlavə məsafə qət etməsinə ehtiyac azalacaq, nəqliyyat axınının müxtəlif istiqamətlər üzrə bölüşdürülməsi mümkün olacaq və şəhərin daxili küçələrində sıxlığın azalması üçün şərait yaranacaq.

Vasif

FHN təlim təşkil etdi

Fövqəladə Hallar Nazirliyi (FHN) Qarabağ Regional Mərkəzinin (RM) təşkilatçılığı ilə Füzuli rayonunda "İrmiqyaslı fəvqəladə hadisələrin nəticələrinin aradan qaldırılması zamanı mülki müdafiə orqan və qüvvələrinin idarə edilməsinin təşkili" mövzusunda kompleks mülki müdafiə təlimi keçirilib.

Adalet.az xəbər verir ki, bununla bağlı FHN məlumat yayıb.

Təlimdə nazirliyin Qarabağ Regional Mərkəzinin rəisi polkovnik Mirəli Feyziyev, Füzuli Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Alı Aliyev, FHN-in müvafiq qurumlarının nümayəndələri, rayon Fövqəladə Hallar Komissiyası (FHK), İcra Hakimiyyətinin Mülki müdafiə qərargahı, rayonun mülki müda-

fiə xidmətləri, ərazi və obyekt mülki müdafiə dəstələri, aidiyyəti idarə, müəssisə və təşkilatların rəhbərləri və mülki müdafiə sahəsinə cavabdeh şəxslər iştirak ediblər.

Təlimin keçirilməsində məqsəd dislokasiya ərazisində mülki müdafiə planlarının reallığının yoxlanılması, rayon FHK, mülki müdafiə idarəetmə orqan və dəstələrinin ehtimal olunan fəvqəladə hadisələr zamanı qarşılıqlı fəaliyyət üzrə bilik və bacarıqlarının artırılması, rabitə və xəbərdarlıq sistemlərinin etibarlılığının təmin edilməsi, mülki müdafiə xidmətlərinin və hərbişədirilməmiş mülki müdafiə dəstələrinin yüksək hazırlıq rejiminə gətirilməsi olub.

Tədbirdə, əvvəlcə şərti fəvqəladə hal zamanı "əhalinin köçürülməsi" üçün hazırlanmış çadır şəhərciyinə baş çəkilib, mülki müdafiə dəstələrinə sıra baxışından sonra təlim üçün nəzərdə tutulmuş qərargahda müşavirə keçirilib.

Müşavirədə çıxış edən Qarabağ RM-in rəisi polkovniki Mirəli Feyziyev fəvqəladə hadisələr zamanı mülki müdafiənin əhəmiyyəti, mülki müdafiə tədbirlərinin icra vəziyyətindən danışaraq, fəvqəladə hadisələrin nəticələrinin aradan qaldırılması istiqamətində idarəetmə orqanlarının qarşılıqlı fəaliyyətinin əhəmiyyətindən bəhs edib.

Füzuli RİH başçısı Alı Aliyev təlimin vacibliyindən söz açıb, mülki müdafiə sahəsində qurumların birgə və əlaqələndirilmiş fəaliyyətinin əhalinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi istiqamətində mühüm rol oynadığını vurğulayıb.

Sonra kompleks mülki müdafiə təliminə start verilib. Təlim zamanı şərti irimiqyaslı fəvqəladə hadisə zamanı Fövqəladə Hallar Nazirliyinin qüvvələri ilə rayonun hərbişədirilməmiş mülki müdafiə dəstələri arasında qarşılıqlı fəaliyyətin və əməliyyat qərargahının işinin təşkili, "yanğınsöndürmə, xilasetmə və digər təxirəsalınmaz tədbirlər" uğurla həyata keçirilib, qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olunub.

Kompleks təlimə FHN Qarabağ RM-in və rayonun aidiyyəti qurumlarının hərbişədirilməmiş mülki müdafiə dəstələrinin ümumilikdə 248 nəfərdən ibarət şəxsi heyəti və 53 ədəd texnikası cəlb edilib.

Uğurla reallaşdırılan təlimdən sonra əldə edilmiş nəticələr müzakirə olunub, aidiyyəti üzrə tapşırıqlar verilib.

"Məncə, bu təbrik, ilk növbədə hər iki ölkədə qardaşlığı..."

"Özünü peşəkar hesab edən media Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinə həssas olmalı, sosial şəbəkələrdə bu münasibəti hədəf almış cahillərin yolu ilə getməməlidir. Təəssüf ki, bəzən bu media da axına qoşulur və qızırdırıcı mövqe tutur".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu siyasi şərhçi Qulu Məhərrəmli deyib.

O, bildirib ki, hadisələrin arzuolunmaz istiqamətə getdiyi bir məqamda media üçün əla bir xəbər var:

"Türkiyə Prezidenti R.T.Ərdoğan Azərbaycanı Müstəqilliyin bərpası Günü münasibəti ilə bu təbrik edib. Məncə, bu təbrik, ilk növbədə hər iki ölkədə qardaşlığı və dostluğu hədəf almış cahillərə və araqızıdıranlara tutarlı cavabdır. Təbrikdə deyilir: "Dost və qardaş Azərbaycanın Müstəqilliyinin Bərpası Günü"nün ölkəm və millətimin adından səmimi-qəlbədən təbrik edirəm. Azərbaycan Prezidenti qardaşım İlham Əliyevə, kəder və sevincdə hər zaman bir olduğumuz Azərbaycan türkü qardaşlarına salamlarımı çatdırıram".

Vasif

Könül NURULLAYEVA,
Milli Məclisin deputatı

"1993-cü ilin oktyabrında başlanan yeni siyasi mərhələ Azərbaycanı nüfuzlu gücə çevirdi"

Azərbaycanın müasir siyasi tarixində 1993-cü il yalnız hakimiyyət dəyişikliyi ilə deyil, dövlətçiliyin taleyi ilə bağlı mühüm qərarların qəbul edildiyi dövr kimi yadda qalıb. Prezident İlham Əliyevin YAP-ın 8-ci qurultayında həmin illərlə bağlı səsləndirdiyi fikirlər müstəqilliyin ilk mərhələsində yaşanan siyasi böhranı, idarəetmədəki ciddi problemləri və dövlət rəhbərliyinin tarixi məsuliyyəti məsələsini yenidən gündəmə gətirdi.

1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan son dərəcə mürəkkəb vəziyyətlə üzləşmişdi. Ermənistanla müharibə, ərazi itkiləri, iqtisadi tənəzzül, hakimiyyət daxilində qarşıdurmalar və silahlı qruplaşmaların fəaliyyəti ölkədə sabitliyi ciddi şəkildə sarsıtmışdı. Dövlət institutlarının zəifliyi, siyasi qüvvələr arasında kəskin ziddiyyətlər və vahid idarəetmənin təmin edilməməsi müstəqilliyin qorunmasını çətinləşdirirdi.

Həmin dövrü qiymətləndirərkən bir daha aydın olur ki, ən vacib faktor siyasi rəhbərliyin ən çətin məqamda xalqın və dövlətin qarşısında daşdığı məsuliyyətdir. 1993-cü ilin böhranı isə siyasi qüvvələr arasındakı mübarizə ilə yanaşı, həm də idarəetmədə yol verilmiş ciddi nöqsanların nəticəsi idi.

Prezident İlham Əliyevin də bəyan etdiyi kimi, Azərbaycan 1993-2003-cü illər ərzində faktiki olaraq beynəlxalq təcridəndən çıxdı. "Çünki o vaxt işğala

məruz qala-qala bizə qarşı sanksiyalar tətbiq edilirdi. Məhz AXC-Müsavat hakimiyyətinin yarıtmaz fəaliyyəti, o cümlədən xarici siyasəti nəticəsində. 907-ci maddəyə düzəliş o vaxt qəbul edilmişdi və bu günə qədər tam aradan qaldırılmayıb. Biz faktiki olaraq dünyada təcavüzkar kimi təqdim olunurduq. O səviyyəsi AXC-Müsavat hakimiyyəti əlini ağdan-qaraya vurmadı ki, bunu dəyişdirsən. Yəni biz beynəlxalq təcridəndən çıxmalı, öz mövqeyimizi bildirməli, haqlı olduğumuzu sübut etməli idik". Amma o vaxtki siyasi rəhbərlik dövlətçilik maraqları haqqında düşünmək belə istəməirdi.

1993-cü ilin hadisələri göstərdi ki, dövlətin mövcudluğu üçün yalnız müstəqilliyin hüquqi baxımdan elan edilməsi kifayət deyil. Onun qorunması siyasi sabitlik, ictimai etimad və məsuliyyətli rəhbərlik tələb edir.

Həmin dövrdə lider faktorunun əhəmiyyəti məhz bu şəraitdə ön plana çıxdı. Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ilin iyununda siyasi hakimiyyətə qayıdışı, oktyabrın 3-də isə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi ölkənin idarəçilik sisteminə yeni mərhələnin başlanğıcı oldu. Beləliklə, siyasi sabitliyin bərpası, dövlət idarəçiliyinin möhkəmləndirilməsi və iqtisadi böhrandan çıxış yollarının müəyyənəşdirilməsi istiqamətində addımlar atıldı. Mürəkkəb daxili və xarici şəraitdə dövlət institutla-

rının fəaliyyətinin bərpası, nizami ordu quruculuğu, beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi və iqtisadi inkişaf üçün hüquqi-siyasi əsasların yaradılması əsas prioritetlərə çevrildi.

Liderlik qərar qəbul etməklə yanaşı, həm də böhran şəraitində məsuliyyəti üzərinə götürmək, ictimai etimadı qorumaq və dövlətin uzunmüddətli maraqlarını təmin etmək qabiliyyətidir. Bununla yanaşı, tarixi təcrübə göstərir ki, siyasi liderliyin davamlı nəticələri güclü dövlət institutlarının formalaşdırılması ilə mümkün olur. Xüsusilə gənc nəslin müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycanın üzlaşdığı çətinlikləri, siyasi qarşıdurmaların nəticələrini və dövlətçilik sabitliyinin əhəmiyyətini bilməsi vacibdir.

Bu baxımdan 1993-cü ildə baş verən ictimai-siyasi proseslər göstərdi ki, siyasi hərəc-mərclik və idarəetmə böhranı dövlətin təhlükəsizliyinə birbaşa təsir göstərir.

Belə şəraitdə məsuliyyətli siyasi rəhbərlik, milli həmrəylik müstəqilliyin əsas şərtlərinə çevrilir.

1993-cü ilin oktyabrında başlanan yeni siyasi mərhələ Azərbaycanın sonrakı inkişafına təsir göstərən mühüm hadisə oldu. Bu dövrün təcrübəsi bir daha xatırladır ki, dövlətçilik yalnız qazanılmış müstəqillik deyil, həm də onun qorunması, möhkəmləndirilməsi və gələcək nəsillərə ötürülməsi məsuliyyətidir.

"Pakistan Səudiyyə Ərəbistanına hərbi dəstəyi artırmağa qərar verib"

"İranın Pakistanla quru sərhəddən gediş-gəliş texniki problemlər səbəbindən müvəqqəti dayandırıldığı bəyan edilib. İran Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü İsmayıl Bəqayinin sözlərinə görə, sərhəddən müvəqqəti bağlanması müəyyən texniki problemlər və ehtiyat tədbirlərinin görülməsi zərurəti ilə əlaqədardır. İran və Pakistan arasında təxminən 909 kilometr uzunluğunda ortaq sərhəd var. Tehran sərhəddən bağlandığını "texniki problemlərlə" əlaqəli olduğunu bəyan etsə də, bu qərarın Pakistanın Türkiyə və Səudiyyə Ərəbistanı ilə birgə Məkkə Sazisişinə imza atmasıyla əlaqələndirmək olar".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu politoloq Elxan Şahinoglu deyib.

Politoloqun sözlərinə görə, Tehran bu sazişi İrana və dəstək verdiyi hüsilərə qarşı alyans kimi qəbul edib:

"Sərhəddən "texniki səbəblərlə" bağlanmasının arxasında Tehranın İslamabada mesajı dayanır. İranlı millət vəkili Əhməd Naderi bildirib ki, Pakistanın Yəmən xalqına qarşı Səudiyyə Ərəbistanı ilə birlikdə hərəkət etməsi İslamabadın artıq İranla ABŞ arasında vasitəçiliyinə son qoyub. İranın xarici işlər naziri Abbas Əraqçı da son açıqlamalarının birində Məkkə Sazisişinə imza atan

dövlətlərin adını çəkmədən müqaviləni tənqid etmişdi. Səudiyyə Ərəbistanının Yəməndə hüsilərin hücumlarını dayandırmağa çalışması, o cümlədən hüsilərin Səudiyyə Ərəbistanı ərazisinə raket və dronlarla zərbələr endirməsi Ər-Riyad qəti qərarlara məcbur edib. Türkiyə və Pakistan Məkkə Sazisişindən irəli gələrək Ər-Riyada daha fəal dəstəyi lazım biliblər. Saziş çərçivəsində Ər-Riyadda alyansın Strateji Siyasi və Müdafiə Komitəsinin iclası keçirilib".

O, bildirib ki, Pakistan Səudiyyə Ərəbistanına hərbi dəstəyi artırmağa qərar verib: "Pakistan Səudiyyə Ərəbistanına hərbiçilər göndərməklə yanaşı bu ölkədə qırıqı təyyarələr və hava hücumundan müdafiə sistemləri yerləşdirib.ABŞ Prezidenti Donald Tramp açıq-

lamalarının birində Məkkə Sazisişini dəstəkləməklə yanaşı Pakistanın Səudiyyə Ərəbistanına hərbi dəstəyinə müsbət yanaşdığını bildirib. Görünür, Vaşinqtonda hesab ediblər ki, hüsilərlər mübarizəyə ABŞ əsgərlərini və hərbi texnikasını göndərməkdənsə, bu işi başqalarının görməsi daha məqbuldur. Pakis-

tanın Səudiyyə Ərəbistanına fəal hərbi dəstəyi fonunda Tehranın İslamabadın vasitəçiliyindən imtina edəcəyini Vaşinqton anlamamış deyil. Bu amil Vaşinqton az narahət edir. İranla danışıqlar aparmaq üçün Vaşinqton Qətər və Omanın vasitəçilik imkanlarından istifadə edə bilər. Onsuz da ABŞ və İran heyətlərinin İslamabadda görüşləri nəticə verməmiş, iki ölkə arasında razılaşma əldə edilməmiş, Hörmüz boğazında gərginlik azalmamışdı. Buna baxmayaraq, Pakistanın vasitəçiliyi Pekin üçün əhəmiyyətli idi. Pakistan Çinin strateji tərəfdaşdır. Pekin Vaşinqtonla Tehran arasında vasitəçi ola bilmədiyindən strateji tərəfdaşı İslamabadın vasitəçiliyini dəstəkləmişdi".

Sübhən

Qara dənizdə gərginlik artır

Şimali Atlantika alyansı Qara dənizdə gərginliyi artırmağa hazırlaşır. NATO-nun regionda fəallığı qarşidurma risklərini artırır. Alyansın sahələri regionlarda üzv dövlətlərində hərbi infrastrukturlar genişləndirilir.

Rusiyanın ticarət gəmilərinə dron hücumları insidentindən sonra, Rumıniya regionda NATO-nun hərbi komandanlığının yaradılmasını təklif edir.

Rusiya isə, cavab olaraq, öz hərbi imkanlarını genişləndirməyi planlaşdırır.

Rusiya- Ukrayna münaqişəsi başlayan bəri Türkiyənin Qara Dəniz akvatoriyasına regiondan kənar dövlətlərin hərbi gəmilərinin buraxılmasına qadağa qoymasına baxmayaraq, Şimali Atlantika alyansının bu regiona maraqları artır.

Alyans pilotsuz uçuş aparatlarının hücumlarının qarşının alınması və hava məkanının təhlükəsizliyinin qorunması məqsədiylə, koalisiyon müdafiə sistemlərinə gücləndirməyi qərara almağa hazırlaşır. Bu isə onu göstərir ki, yaxın vaxtlarda Qara dəniz ekvadoriyasında gərginlik artmağa doğru gedir.

Rüstəm HACIYEV

Faiq QISMƏTOĞLU
faiqqismetoglu@box.az

Pisliyi Yer üzündən silib atardım...

Dünyada elə insanlar var ki, onları heç vaxt unutmaz olmur! Çünki o insanlar adı insanlar deyil! Və o insanlar nurdur, işıqdır, mələklərdir. Onların əlindən heç vaxt pislik gəlməz, ancaq yaxşılıq gələr, xeyirxahlıq gələr, arxa durmaq gələr! Həmişə də düşünürəm ki, nə yaxşı belə adamlar var! Nə yaxşı ki, Allahın qoyduğu yolla gedən insanlar hələ az da olsa, yaşayır... Yoxsa dünyanın Güneşi çoxdan sönmədi və bu dünya qaranlıq, zülmət içində olardı...

Və mənəm bu dünyada o qədər də çox dostum qalmayıb! Onlar barmaqla sayıla bilər. O barmaqla sayılan dostlardan biri Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri, filologiya elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi Məhərrəm Qasımlı, bir də Aşıqlar Birliyinin katibi, Əməkdar mədəniyyət işçisi Musa Nəbioğludur! Və orda bir dostumuz da var - Aşıq Şəhriyar! Mən həmin ocağa tez-tez gedirəm! Haçan dostlarım üçün darıxdım, oranı, qardaşlarımı ziyarət edirəm, onlarla görüşəndən sonra ruhum, qəlbim sakitləşir, iç dünyam işıqla, nurla dolur! Keyli vaxt idi ki, dostum və qardaşım Məhərrəm müəllim bir qədər narahat idi. Ancaq bu böyük ziyalı, bu böyük insanı ziyarət edəndən sonra gördüm ki, məşallah dostumuz yaxşılaşıb və ovqatı da pis deyil. Məni görəndən sonra əhval-ruhiyyəsi bir qədər də yaxşılaşdı!

Böyük Zəlimxan Yaqubdan danışdı, şairin aşıq sənətinə olan sevgisindən, xidmətindən söhbət açdı! Və bizim orta qardaşlarımız, dostlarımız olub; Borçalı elinin böyük ziyalı, böyük müəllimi, şairi Səməndər Məmmədov və filologiya elmləri doktoru, professor Məhəmmədəli Mustafə! Onların hər biri haqqında Məhərrəm müəllimin çox zəngin xatirələri var. Və o xatirələrdən danışdı! Dedi ki, Səməndər müəllim saz, söz adamıydı. Zəlimxan Yaqub Səməndər müəllimi "Zəlimxanın gəzər kitabxanası" adlandırır! Məhəmmədəli Mustafanın isə dostluğundan, səmimiyyətindən, sadəliyindən, sədaqətindən söz açdı! Dedi ki, hər iki dostumuz Allahın dərgahına qovuşsa da, amma həmişə yaşayırlar. Əgər hər dəfə biz görüşdə onları yada salırıqsa, xatırlayırsaq, deməli, onlar ruhən bizim yanımdadırlar!

Səməndər müəllim həm də mənəm 35 il qonşum olub. Biz onunla qonşu yox, dost, qardaş, sirdaş olmuşuq. O günü nəvəsini gördüm! Bir də gördüm ki, uşaq deyir: - Faiq əmi, necə sən? - Çox sağol, dedim! Və alından öpdüm! Eynən babası Səməndər müəllimə çəkib və ona oxşayır. Bu yaxınlarda isə Səməndər müəllimin ömür-gün yoldaşı, mənə bacım, böyük müəllim Pəri xanımı gördüm! İki daşın arasında Səməndər müəllimi xatırladıq! Və dedim ki, nə vaxta qədər biz varıq, Səməndər müəllim də var! Deyəsən, bu fikrim müəlliməyə bir qədər təsəlli oldu! Yeri Cənnət olsun, Səməndər müəllimin! Elə yazımı da Səməndər Məmmədovun bir şeiri ilə tamamlamaq istəyirəm:

*Yaradan yaradı bu insanları-
Niyə çoxu acıdılır, acıdır?
Qurban olum tanıdığım nurlara,
Yaxşılıarı yaxşılıqların tacıdır.*

*Kaş mənə yaradan od yaradaydı,
Sönmüş vicdanları nura bələrdim.
Pisliyi Yer üzündən silib atardım,
Göyden insanlara paklıq ələrdim.*

*Butamızı qoruyaq,
Ərən kimi, ər kimi.
Sevgi oddur, o oddan,
Çıxaq Səməndər kimi.*

Yeddi saatdan sonra...

Azərbaycanda "Asan xidmət" yaradılarda çox insanlar sevindilər! Düz də elədilər, çünki hər hansı sənəd əldə etmək üçün nə qədər təşkilatlara, qurumlara üz tutmalıydın. Və onda da səni o qurumlar həftələrlə, aylarla get-gələ salmalıydılar. Sən də bu get-gələndən bezib, axırda onlar istədiyini verəndən sonra işin düzələrdi! Amma sonradan bir çox xidmət sahələri "Asan xidmət" də fəaliyyətə başladılar.

Demək olar ki, bu xidmət qısa zaman kəsiyində insanlar arasında böyük nüfuz qazandı! Artıq bir çox xarici ölkələrdə "Asan xidmət" modeli tətbiq edilməyə başlanıb! Bunlar hamısı çox gözəl! Bu yaxınlarda ev bağışlanma ilə əlaqədar Bakı

kıxanov qəsəbəsidəki "Asan xidmət" gətdik! Konkret olaraq oktyabrın 17- də, yeni şənbə günü! Düşündük ki, notariat ofisindən burda daha tez sənədləşmə işlərini apararlar.

Ona görə də səhər saat 9:45- də həmin xidmət sahəsində olduq. Və növbədə 12- ci idik. Oturub gözlədik! Bir saata və bir qədər də ondan çox müddətə bir adam yola salırdılar. Bəzən monitorda növbə gözləyən adamin adı iki saata yaxın qalırdı. Buna növbə gözləyən adamlar etiraz eləsələr də nəzarətçilər və notariusun əməkdaşı Güneş xanım adlı qız deyirdi ki, sistem işləmir! Təbii ki, növbə gözləyənlər bunu da qəbul edirdilər, tək işləri düzəlsin! Ancaq 4-5 saat keçirdi, onlara, eləcə də bizə növbə çatmırdı. Artıq insanlar narazılıq eləməyə başladı. Dedilər ki, bura "Asan xidmət" deyil, çətin və zülm xidmətdir. Hansı ki, notariat ofisinə getsəydik, uzağı 3 saata işlərimiz düzələrdi. Bunu eşidən nəzarətçi oğlan diləndi: Sizin qabagınızı kəsən vardı, gedeydiniz notariusa!

Növbə gözləyən adamlar isə hamısı bir ağızdan dedilər: Elə bildik ki, "Asan xidmət" də hər şey asan olacaq, tay nə bilek başımıza belə oyun gələcək, oturub saatlarla gözləməli olacağıq! Daha nəzarətçi bir söz demədi! Heç deməyə sözü də yox idi! Çünki növbə gözləyənlər qalırdı kənarda, növbəsizlər müxtəlif yolla içəri keçib, öz işlərinə yoluna qoyurdular! Camaatla buna narazılıq edirdi. Deyirdilər ki, son vaxtlar "Asan xidmət" də saatlarla gözləməli oluruq!

Elə bil ki, kimlərsə bu qurumu qəsdən müfuzdan və gözəndə salır ki, insanlar narazı olsunlar! Bu narazılıq isə gündən gün artıq. Biz orda olanda neçə-neçə insan xidmətin fəaliyyətindən narazılıq edirdi! Deyirdilər ki, dövlətin belə gözəl xidmət sahəsini rəhbərlik pis günə qoyub. Bizim də növbəmiz yeddi saatdan sonra çatdı. Amma o vaxta qədər özüm və xanımım o qədər əsəbləşdik ki, təzyiqimiz və şəkərimiz qalxdı və hələ də özümüzlə gələ bilmirik! İnanmaq istədik ki, "Asan xidmət" in rəhbərliyi bu nöqsanları aradan qaldıracaq və insanlar orda hər hansı iş üçün yeddi-səkkiz saat vaxt itirməyəcək, əsəbləşməyəcəklər! Çünki "Asan xidmət" in yaxşı işi çoxdur!!!

Dərin quyu hələ də doldurulmayıb...

Bir aya yaxındır ki, Bakı şəhərinin Suraxanı rayonu, Yeni Güneşli yaşayış sahəsindəki "D" massivi bina 13- ün həyatında su xəttində baş vermiş qəzanı rayonun Su-Kanal İdarəsi aradan qaldıra bilmir.

Bir müddət içməli su həyətə və zərzəmiyə axıb böyük bir gölməçə yaratdı. Sakinlərin təkidlə narazılıqdan və şikayətdən sonra məlum qurumun qəza xidməti həmin yerdə təmir işləri

apardı və içməli suyun axmasının qarşısını aldı. Amma orda təmir işlərindən sonra bir metrə yaxın quyunu doldurmadılar! İki-üç gündən bir onlar gəlib orda nəse iş görür və çıxıb gedirlər.

Dərin quyu isə qalır! Bu çalaya dəfələrlə bir neçə avtomobil düşüb və nəticədə nəqliyyat vasitələrinə ziyan dəyib. Orxan adlı sürücü deyir ki, onun idarə etdiyi avtomobil həmin dərin quyuya düşüb və onun maşınına böyük ziyan dəyib! Hansı ustanın yanına gedir 400-500 manat təmir işlərinə pul istəyirlər. Mən də məcbur olub yolu bərbad günə qoyan Su-Kanal İdarəsini məhkəməyə verəcəyəm! Bu çalaya hər gün ya

maşın, ya da kimsə düşür. Həmin yer məktəbin yanındadır. O günü bir məktəbli uşaq da həmin çalaya düşmüşdü. Valideyni dünyanı dağıdırdı. Deyirdi ki, gedib polisə şikayət edəcəyəm.

Amma Su-Kanal İdarəsi rəhbərinin dünya vecinə deyil! Və məsuliyyətdən yaxasını kənara çəkir! Gərək kimsə o dərin çalaya düşüb ölsün ki, orda təmir işlərini başa çatdırsınlar və quyunu doldursunlar. Bu gedişlə çətin ki, məsələ həllini tapsın! Mövzuya yenidən qayıdacağıq!!!

Camaatı aldatmayın...

İndi bir çox mütəxəssislər və ekspertlər Bakıda mövcud tıxacların aradan qaldırılması üçün müxtəlif fikirlər səsləndirirlər! Məsələn, deyirlər ki, tıxacların qarşısını almaq üçün yeni yollar, yol ötürücüsü, körpülər inşa edilməlidir.

Guya Xırdalanda Bakı istiqamətində iki yol çəkilsə, paytaxta tıxaclar aradan qaldırılar! Son illər Bakıda nə qədər yeni yol çəkilib, yol ötürücüsü, körpülər tikilib, ancaq yenə tıxaclar aradan qaldırılmayıb! Hansı ki, dövlət həmin layihələrin həyata keçirilməsi üçün milyonlarla pul xərcləyib! İndi də deyirlər ki, tıxacları aradan qaldırmaq üçün Bakıda trolleybus və tramvay xətti çəkilməlidir!

Özü də tramvay xətti "Azadlıq" prospektində olacaq! Bəs onda həmin yerdə avtobuslar necə hərəkət edəcək? Bəs tıxac olmayacaq! Tıxacların qarşısını almaq üçün ilk növbədə Bakıya insan axınının qarşısını almaq lazımdır! Rayonlarda iş yerləri açılrsa, milyonlarla insan rayonda qalar və Bakıya axın

etməz! İkincisi isə yeraltı nəqliyyatı - metronu inkişaf etdirmək lazımdır. Yəni onlarla yeni metro stansiyası tikilməlidir. Əgər bu stansiyalar çox olsa, onda tıxaclar da azalar.

Amma bu yeniliklər də Bakıda tıxacları tamamilə həll etməyəcək! Bakıda tıxacları həll etmək üçün, ali məktəblər və kolleclər şəhərdən kənara köçürülməlidir! Ən yaxşısı isə paytaxtı köçürmək lazımdır. Əgər paytaxt Ağdam olsa, onda bütün problemlər həll edilər, tıxaclar tamamilə aradan qaldırılar! Ona görə də gəlin özünü aldatmayın! Sizin verdiyiniz təkliflərlə, ideyalarla, layihələrlə Bakıda tıxacları aradan qaldırmaq olmayacaq! Əksinə dövlətin milyonlarla vəsaiti havaya sovurulacaq!!

Yeni avtobuslar gətirilmədi...

Bu gün Bakıda demək olar ki, əksər marşrutlarda yeni, müasir avtobuslar xəttə buraxılıb! Təbii ki, belə avtobuslarda sənişinlərə daha yaxşı xidmət etmək olar və onlar mənzil başına rahat və təhlükəsiz çatırlar.

Köhnə avtobusların fəaliyyəti göstərdiyi marşrutlardan biri də metronun "Neftçilər" stansiyasından Yeni Güneşliyə hərəkət edən 50 nömrəli avtobuslardır. Demək olar ki, həmin marşrutda işləyən bütün avtobuslar fiziki və mənəvi cəhətdən köhnəlib. Başqa sözlə demiş olsaq istismar müddətini başa çatdırıb!

Keyli vaxtdır ki, deyirdilər bu marşrutda işləyən köhnə avtobuslar daha müasir və yeni avtobuslarla əvəzlənəcək. Amma bu marşruta yeni avtobuslar buraxılmadı. Yəni köhnə hamam, köhnə təsdir və heç nə dəyişməyib. Lakin sənişinlər yenə ümidlərin üzümeyiblər. Çünki ilin axırına iki aydan bir artıq vaxt qalıb. Bəlkə Yeni ilə qədər bu marşruta yeni avtobuslar buraxılıb! Buraxılırsa nə gözəl! Kor nə istər; iki göz, bir əyri, bir düz!!!

Emil FAİQOĞLU

Politoloq: “Ermənistan sülh müqaviləsinin imzalanmasını buna görə uzadır”

“Ermənistan hökuməti bu ilin axırında yeni Konstitusiyaya layihəsinin ictimai müzakirəyə veriləcəyini nəzərdə tutmuşdu. İlin sonu yaxınlaşır. Lakin yeni Konstitusiyaya layihəsindən bir xəbər yoxdur. Əlbəttə, Ermənistanın yeni Konstitusiyaya layihəsinin dərci və ictimai müzakirələrin təşkili əhəmiyyətli irəliləyiş olardı. Bu, Paşinyan hökumətinin mövqeyini şifahi bəyanatlarla yox, konkret layihə və mətn əsasında qiymətləndirməyə imkan verərdi. Lakin Paşinyan hökumətinin bu məsələdə tələsməməsi və təəddüdünü görməmək mümkün deyil. Hökumətin təəddüdü, yəni Ermənistanın yeni Konstitusiyaya layihəsinin açıqlanmaması və onun qəbulu üzrə referendumun vaxtının müəyyən olunmaması bəzi daxili və xarici amillərlə bağlıdır”.

Adilet.az xəbər verir ki, bunu politoloq Qulamhüseyn Əlibəyli deyib.

Politoloqun sözlərinə görə, əsas daxili amil yeni konstitusiyanın qəbulunun zəruriliyinin əsaslandırılması ilə bağlıdır:

“Ermənistanın Rusiyayönümlü müxalifəti isə yeni konstitusiyaya təşəbbüsünün Azərbaycanın təzyiqləri altında irəli sürüldüyünü iddia edərək, bunu Ermənistan dövlətçiliyi üçün təhlükəli amil kimi qiymətləndirir. Paşinyan hökuməti yeni konstitusiyaya təşəbbüsünü Ermənistanın öz dövlətçilik və idarəçilik ehtiyaclarından doğan gündəlik kimi təqdim edir. 2026-cı il avqustun 24-də parlamentdə çıxışında da bu mövqeyi müdafiə edib, müxalifətin prosesi Azərbaycan gündəliyi kimi təqdim etməsinə etirazını bildirib. Hökumətin bu yanaşmanın siyasi məntiqi aydındır: hökumət yeni Konstitusiyanın layihəsinin hazırlanmasının Ermənistan cəmiyyətində xarici tələbə tabe olmaq kimi qəbul edilməsinin qarşısını almağa çalışır. Lakin daxili auditoriyaya ünvanlanan həmin izah Azərbaycan üçün yetərli təminat yaratmır”. O, bildirib ki, Azərbaycanı ilk növbədə yeni mətnin hansı hüquqi nəticəni doğuracağı və bu nəticənin nə vaxt əldə ediləcəyi maraqlandırır:

“Xatırladaq ki, Azərbaycanın mövqeyinə görə, Ermənistanın Konstitusiyasında Azərbaycan ərazisinə iddiaların hüquqi əsası kimi qiymətləndirilən müddəalar aradan qaldırılmalıdır. Ermənistan Konstitusiyasının preambulasında Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad olunur. Həmin Bəyannamədə Azərbayca-

nın keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin Ermənistanla birləşdirilməsi haqqında Ermənistan Ali Sovetinin qərarına istinad olunur və həmin qərar nəzərdə tutulanlar erməni xalqının məqsədlərindən biri kimi təsbit olunur. Yeni Azərbaycan konkret bir məsələdə konstitusiyaya dəyişikliklərini tələb edir və bunu sülh sazişinin imzalanması ilə əlaqələndirir”.

Q.Əlibəyli deyib ki, bu məsələdə Ermənistanın hüquqi mövqeyi fərqlidir:

“Ermənistanın rəsmi mövqeyinə görə, Konstitusiyaya Məhkəməsinin 2024-cü il qərarı mövcud Konstitusiyanın Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tanınmasına mane olmadığını iddia edir. Başqa sözlə, Azərbaycan və Ermənistan mövcud hüquqi vəsiyyəti də fərqli qiymətləndirirlər. Son parlament seçkiləri göstərdi ki, Ermənistan cəmiyyətində və siyasi qüvvələri arasında sülhü qəbul etmək istəməyən revanşist qüvvələr hələ kifayət qədərdir, Konstitusiyaya dəyişikliyinə və bütövlükdə sülh prosesinə mane ola bilər. Paşinyan hakimiyyətinin tərəfdarları parlamentdə nisbi çoxluğa malikdirlər, yeni hökumət təşkil olunsada konstitusiyanın qəbuluna dair referendum təyin etmək üçün tələb olunan mütləq səs çoxluğuna malik deyil. Paşinyan hökuməti revanşist qüvvələrin təzyiqini və cəmiyyətin həmin qüvvələri müdafiə edən kəsimini nəzərə almağa məcburdur. Paşinyan hökumətinin təəddüdü həmçinin xarici amillərlə bağlıdır. Ermənistan hələ də böyük güclər arasında maneə siyasətini davam etdirir və regionda formalaşmış geosiyasi vəziyyətin dəyişəcəyinə ümid edən dairələr hakimiyyət daxilində də mövcuddur. Ermənistan bir sıra sahələrdə Rusayadan asılılığı və Rusiyanın Ermənistan hakimiyyətinə təzyiqləri, habelə Zəngəzur

dəhlizinə qarşı çıxan İranın təzyiqləri birmənalı qəti qərarların qəbulunu çətinləşdirir və vaxtın uzadılmasına gətirib çıxarır. Vaxtın uzadılması da cəmiyyətin məlum kəsimində, revanşist müxalif siyasi qüvvələrdə və hakimiyyət daxilində bəzi qüvvələrdə belə bir ümid yaranır ki, beynəlxalq şərait dəyişdikcə Azərbaycan üzərində əlavə diplomatik təzyiq formalaşdırmaq və konstitusiyaya dəyişikliyi etmədən sülh müqaviləsinin imzalaması mümkün olar”.

Onun fikrincə, bu baxımdan sülh prosesini uzadaraq bir növ vaxt qazanmaq Ermənistan diplomatiyasının əsas taktikasına çevrilmiş kimi görünür:

“Beləliklə, görünən odur ki, Paşinyan hökumətinin qarşısındakı əsas çətinlik daxili siyasi legitimliklə xarici etimadı eyni vaxtda təmin etməkdir; buna görə də prosesin istiqaməti bəyan edilsə də, onun yekunlaşacağı vaxt hələ müəyyənəlməyib. Başqa sözlə, Paşinyan hökuməti konstitusiyaya dəyişikliyinə vacibliyini qəbul etsə də, bu dəyişikliklərin həyata keçirilməsi proseduruna praktiki başlamağa tələsmir və ümumiyyətlə bu işə hələ hazır deyil. Sülh sazişinin imzalanması perspektivi baxımından əsas qeyri-müəyyənlik də burada yaranır. Prosesin konkret mərhələyə keçdiyini göstərən əsas əlamət yeni Konstitusiyaya layihəsinin dərc olunması və bununla yanaşı, onun qəbuluna aparan hüquqi yolun müəyyənləşdirilməsi olacaqdır. Bu baxımdan prosesin irəliləməsinin yeganə mümkün variantı kimi Paşinyan hökumətinin müxalifətlə razılığa gəlməsini göstərmək olar. Məsələ bundan ibarətdir ki, yeni Konstitusiyanın qəbulu təşəbbüsü ilə parlament deputatlarının ümdə biri, Hökumət və ya azı 200 min seçici çıxış edə bilər. Bütün hallarda referendumun təyin edilməsi haqqında qərar parlamentdə deputatların ümumi sayının üçdə iki hissəsinin səs çoxluğu ilə qəbul edilə bilər. Yeni Referendumun təyin edilməsi haqqında qərarın parlamentdə qəbulu üçün hökumət müxalifətdən azı 6 səs qazanmalıdır. Müxalifətin böyük hissəsi Rusiyayönümlü olub Qarabağ və sülh prosesi məsələsində sərt mövqe tutduğundan, bu yol asan görünür. Lakin yeni Konstitusiyanın bütövlükdə təqdim olunması, sadəcə preambula dəyişikliyi kimi yox, geniş islahat paketi kimi təqdim olunması bəzi qüvvələr üçün dəstəyi mümkün edə bilər”.

Vasif ƏLİHÜSEYN

Vüqar ABBASOV,
Avropa Xəbər Agentliyinin (European News Agency) əməkdaşı

Vətən təəssüratları 2026

(Dördüncü yazı)

Qonaqların təəssüratları Qonaqpərvərlik

İnsanlarımızın qonaqpərvərliyi çox xoşlarına gəlmişdi. Xüsusən regionlarımızda, rayonlarımızda çox xoş münasibət görmüşdülər. Sonradan mənə danışdılar ki, bəzən onları çaya, yeməyə dəvət edənlər də olurdu. Bu isə onların alışmadıqları bir yanaşma, qonaqpərvərlikdir.

Tutqun üzlər

Amma insanlarımızın üzündə, demək olar ki, gülüş görmədiklərini dedilər. İstədim “Bəli, uca dağların başından qar ərimeydi kimi, bəzi insanlarımızın da üzündən kədər çəkilmir. Gecə günəş görünmədiyi kimi, bəzi insanlarımızın üzündə də günəş görünür”, - deyə poetik cavab verim. Bir söz demədim. Öz-özümə düşündüm ki, insanların qayğıları çoxdur, necə gülsünlər.

Dükən-bazarlarda, supermarketlərdə belə bir çox halda satıcıların qasqabaqlı olmalarını, hətta salamlarını belə almadıqlarını dedilər. Təəccüblənmişdilər, öyrəşmədikləri bir şeydir. “Bunlara müştərilərlə necə rəftar etməyi öyrətmirlər, təlimlər keçirlər?” - soruşdular. Heç nə demədim, deməyə sözüm yox idi, susdum.

“İt yiyəsini tanımır”

Hara baxırsan, sahibsiz itlər görürsən. Şəhriyar (“Oyun olduq” şeirindən) demişkən, itlə qol-boyun olmuşuq. Qonaqlarımız sahibsiz itlərin, pişiklərin çoxluğuna məttəl qalmışdılar. Fərsət tapdıqca onlara yemək verməyə çalışırdılar.

Amma mən onlara itləri sığallamamağı məsləhət görmüşdüm. Sahibini tanımayan itlər quduz ola bilirlər, onlardan kənar gəzmək lazımdır. Yemək, yal verdiyin vaxt quyuq bulayar, sonra isə səni tanımaya bilirlər. Qonaqlarımız bütün bunları anlamaqda çətinlik çəkirdilər. Axi gəldikləri yerdə, Niderlandda, bütün itlər yiyəsini, yiyəsi də itlərini tanıyır.

Yeri gəlmişkən, mən ilk dəfə Niderlandda itlə pişiyin bir evdə sakitcə yola getdiyinin şahidi olmuşam. “Bu itlərə niyə sahib çıxmırlar? Axi həm itlər yazıqdır, həm də insanlar üçün təhlükəlidir”, - dedilər. Cavab verə bilmədim, susdum.

(Bir daha) Yollarımız

Sürücülərin əksəriyyətinin yol hərəkəti qaydalarına əməl etməmələri, sağdan vurub soldan çıxmaları, soldan vurub sağdan çıxmaları qonaqlarımızı çox təəccübləndirmişdi. “Bunlar sürücülük vəsiqəsini necə alıblar?” - deyə soruşdular. Susdum, nə deyim.

Sürət yolunu qaçaraq qarşı tərəfə keçməyə çalışan piyadalara çox təəccüblə baxırdılar. Yol kənarını süpürən, təmizliyinə cavabdeh olanların təhlükənin fərqinə varmadan işlərini görməsi isə olduqca başqa təəssürat yaradı. “Sizdə texnika yoxdur ki, yolu bunlar təmizləyirlər?” - soruşdular. Çünki gəldikləri ölkədə belə bir şeyin olması mümkün deyil.

“Bütün bunların insan həyatı üçün nə qədər təhlükəli olduğunun fərqində olan var?” - deyə sual verdilər. Susmalı oldum, nə deyə bilərdim.

Ümumi təəssürat

Ümumi təəssüratları isə müsbət oldu. Xüsusən yeməklərimizin dadını çox bəyənmişdilər. Milli mətbəximizi bir daha dadmaq üçün məmnuniyyətlə yenidən məmləkətimizə gəlmək istədiklərini dedilər.

Mən də məsləhət gördüm ki, ikinci dəfə gələndə ya başqa telefonla gəlin, ya da hava limanında telefonunuzu bəyan edin, sonra da bir poçtda qeydiyyatdan keçirin. Yoxsa telefonunuz işləməyəcək.

Ölkəyə ilk dəfə gələn turistin telefonu bu proseduru keçmədən 30 gün işləyir. Bu müddət keçdisə, işləməyəcək.

“Biz turistik, telefonu niyə qeydiyyatdan keçirək?” - soruşdular. Yənə də susdum, nə deyim.

Son.

vugarabbasov@hotmail.com
Niderland.

"Vanq Yinin Yaxın Şərqdəki vəziyyətlə bağlı iradə İsrail Prezidentinin xoşuna gələ bilməzdi"

“İsrail Prezidenti İsxak Hersoq Bakıda Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirənin (AQEM) 7-ci Zirvə Toplantısında iştirakla yanaşı bir neçə ikitərəfli görüş də keçirib. İsxak Hersoq Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə görüşdən sonra Bakıdakı sammitə qatılan Çinin xarici işlər naziri Vanq Yi ilə də görüşərək onunla fikir mübadiləsi aparıb”.

Adilet.az xəbər verir ki, bunu politoloq Elxan Şahinoğlu deyib.

Politoloq bildirib ki, İsrail Prezidenti Çinin xarici işlər naziri ilə Bakıda keçirdiyi görüşü müsbət qiymətləndirdiyini bildirib:

“Halbuki, Vanq Yinin Yaxın Şərqdəki vəziyyətlə bağlı iradə İsrail Prezidentinin xoşuna gələ bilməzdi. İsxak Hersoq İsrailin bölgədə sülh istəməsi və İranın təhdidləri barədə Vanq Yi məlumat versə də, çətin ki, bu sözlər Çinin xarici işlər nazirinin mövqeyinin dəyişməsinə səbəb olub. Van Yi İsxak Hersoqla görüşdə İsrailin dövlət başçısına onun atası

Haim Hersoqun fikirlərini xatırladı, Haim Hersoq 1983-1993-cü illər arasında İsrailin 6-cı prezidenti olub. Vanq Yi bildirib ki, İsrailin hazırkı Prezidentinin atası ölkəsinin Çinlə diplomatik münasibətlərin qurulmasına kömək edib və Çinə səfər edən ilk İsrail prezidenti olub. Vanq Yi bunu müsbət hal kimi qiymətləndirdikdən sonra keçib əsas mövzuya. Çinin xarici işlər naziri xatırladı ki, Haim Hersoq danışıqların və görüşlərin

tərəfdarı idi: “İsrailin keçmiş Prezidenti danışıqların əksər hallarda əhəmiyyətli nailiyyətlər və uzunmüddətli etimada gətirdiyini bildirirdi”.

Onun sözlərinə görə, Van Yi bu açıqlamasıyla İsrailin hazırkı rəhbərliyinin doğru siyasət aparmadığına işarə edib:

“Ancaq məsələ burasındadır ki, İsraildə əsas səlahiyyət sahibi baş nazirdir, o isə Fələstin və Qəzza məsələsində Çinin xarici işlər nazirinin eyham vurduğu güzəştin əleyhinədir. İsrail Çinin İrana dəstək verdiyinin fərqindədir və elə ona görə, İsxak Hersoq Van Yiyə onu da deyib ki, İranın müxtəlif ölkələrdə “proksi qüvvələrə” verdiyi dəstək bölgədə gərginliyin artmasına xidmət edir. Tehranın “proksi qüvvələrə” verdiyi dəstək Pekini əsla narahat etmir. Buna baxmayaraq, Pekin Tel-Əvivlə dialoqdan imtina etmir. İsrail Prezidentinin Bakıda Çinin xarici işlər naziri ilə görüşü buna sübutdur”.

Sübhən

"MƏTBUAT DİRÇƏLİŞ, JURNALİSTİKA İSTEDAD, Jurnalist, publisist Məzahir

(ixtisarla)

Adı və imzası mətbuatda çoxdan tanınsa da onu publisistik yazılarının yer aldığı kitablarını oxuyarkən kəşf elədim. İndi unudulmaqda olan bir sıra jurnalistika janrlarında yazmağı və yaratmağı seven 75 yaşlı müəlliflə üç ay öncə görüşməyi vədələşsək də, görüş bir payız gününə təsadüf etdi. Vəd edilən vaxtda və həmişəki səliqəsində doğma rayonun doğma "Arvan"ında nəhayət ki gözələnən müsahibə baş tutdu.

Müsahibimiz tanınmış yazıçı-puplisist, jurnalist, "Ədalət" qəzeti baş redaktorunun regionlar üzrə müavini Məzahir Əhmədovdur. Dostluqda etibarlı, insan sərrafı, peşəsini seven və onu ən azı yazılarında qoruyan Məzahir Əhmədovlu əlli ilə yaxındır ki, Azərbaycan mətbuatında çalışır. Yazıları ilə səmimi oxucu rəğbəti qazanan yazıçı-jurnalist bir neçə puplisistik kitab müəllifidir. Mətbuatda uzun illər səmərəli fəaliyyətinə görə bir sıra mükafatlara layiq görülüb.

- Məzahir müəllim, mətbuatda 50 il az müddət deyil. Hazırda gününüz necə keçir, səhhətiniz necədir, jurnalist fəaliyyətinizi davam etdirirsinizmi?

- Əlli ilə yaxındır ki, mətbuatda-yam. Jurnalistika fakültəsini bitirdikdən sonra Göyçayda nəşr olunan "Yeni həyat" qəzetində peşə fəaliyyətinə başlamışam. Əvvəl də mərkəzi mətbuatda, televiziya, radioda və digər yerlərdə təcrübə keçmişdim. "Yeni həyat" qəzetində isə çalışarkən jurnalistikanın çətin peşə olduğunu anladım. Çünki sovet dövründə jurnalistdən partiyalı olmağı, partiyadan yazmağı əsas şərt kimi tələb edirdilər. Kommunist partiyası qurultaylarından, plenumlarından misallar çəkməli, Leonid İliç Brejnevden sitatlar gətirməli idin. Mən isə təbiətdən, kənddən yazırdım. Şəhər və kəndlərin gözəlliyindən, problemlərindən. Məsələn, sağıcıdan, pambıqçıdan yazana qədər əvvəlcə kənd mənzərələrini, insanlarla ünsiyyətin səmimi məqamlarını qələmə alırdım ki, yazı sırf kolxoz təbliğati xarakterli olmasın. Bu zari-sovkalar iş yoldaşlarımla yazılarında fərqlənirdi.

Mənim işim şəhər təsərrüfatı ilə, yeni zəhmətkeş məktubları şöbəsi ilə bağlı idi. Hər yazı qəbul olunmurdu deyə kənd təsərrüfatından da yazmağım plana salınırdı. Qeyd edim ki, orta statistik yazı yazmırdım. Öz üslubumda rəğbət oyadan yazılar olmalı idi. Odur ki, qəzetdə çalışmaq mənə əsl cəbr olub, yeni zülüm. Vahid iş rejimi yox idi deyə, bəzən çoxsaylı yazılar səbəbindən şəhər açılana qədər masadan qalxa bilmirdim. İki-üç yazı birdən yazılmalı idi. Həftənin əksər günləri kişi əməkdaşlar qəzet çapa gedənə qədər iş başında olurdular. Əsasən də gənclər. Sanki biz həm də mətbəə işçiləri idik...

Etiraf edim ki, mən o qədər də "ipə-sapa yatan" adam deyildim. İlk gənclik illərindən inqilabçı, turançı olmuşam. Tələbəlik, komsomol illərindən etibarən tanış olduğum hər kəsə bunu təlqin etmişəm. Çoxlarına da bu qərribə gəlirdi, çünki komsomolda işləyərsən, amma danışıqın sovet ideologiyasına zidd olsun. Bu baxımdan qəzetdə çalışmaq, ideologiya əsasında fəaliyyət göstərmək mənə çətin, amma maraqlı idi. Bəzən hər nömrəyə yazmırdım, amma

nəhayət on ildən sonra səhhətimdə problemlər yaratmağa başladı. Daha sonra da ardıcıl əməliyyatlar. İndiyə qədər yüngüllü-ağırılıq doqquz dəfə cərrahi əməliyyat olunmuşam. Biri ürək əməliyyatıdır. Beş il əvvəl isə insult keçirdim. Bu məni çox incidir, amma təqaüddə olsam da işimi davam etdirirəm. Doğrusu, həm yaşa

qəzeti mənə görə əldə edib oxuyurdular. Hətta bir çox həmyaşıd əməkdaşlar mən gələndən sonra qəzetin daha oxunaqlı olduğunu etiraf edirdilər "Məzahirin yazısı çıxıb", - deyə yazılarımı axtaranlar da çoxalır.

Yazılarım isə publisistikaya daha çox önəm verdiyim üçün oxucu diqqəti, rəğbəti qazanıb. Əslində əvvəlcədən heç jurnalist olmaq kimi fikrim də yox idi, istəmərdim də. Baxmayaraq, qəzetdə çalışmadan jurnalist təcrübəm var idi. Mərkəzi, yerli mətbuatda yazılarım çap olunurdu, radioda çıxışlarım gedirdi.

Mərkəzi mətbuatda ilk fəaliyyətim "Azərforum"da baş tutub. Bir müddət orda çalışdıqdan sonra özümü narahat hiss edərək bu işdən uzaqlaşdım, çünki aparıcı yəhudi işçilərin (Qoldeysteyn, Natan Barski...) göstərişlərini yerinə yetirmək məcburiyyəti var idi. Baxmayaraq ki, məni ora baş direktor Azad Şərifov gözəl insanların - Elbəy Rzaquliyevin, Elxan Qasımovun və Ziyafət Abbasovun təqdimatı ilə işə götürmüşdü. Daha sonra isə tələbə yoldaşım və dostum Loğman Rəşizadənin təklifi ilə onun baş redaktor olduğu "Kənd həyatı" jurnalına keçdim. Mərkəzi Komitə ləğv olunandan sonra həmin jurnalın əsasında Azərıtifaqın idarə heyətinin və o vaxtki Xarici İqtisadi Əlaqələr Komitəsinin birgə mətbu orqanı olan "Biznes" qəzeti bir il fəaliyyət göstərirdi. Sonradan birdəfəlik "Ədalət" qəzetində fəaliyyətim davam etdirdim. Beləcə bölgə müxbiri kimi çalışanda günlərim ezam olduğum rayonlarda keçirdi. Evdən kənarda olanda da çöldəki yemək, arada içki məcburiyyəti

görə, həm səhhətimə görə əvvəlki instensivlikdə fəaliyyətim yoxdur. Ancaq yaradıcı sahədə yaş məhdudiyyəti fərq etməməlidir, insandan asılıdır. Problemlərim və incikliklərim də çox oldu. Yazı üslubu baxımdan həssəd edənlərim də az deyildi. Ömür boyu bir yazımı yaza bilməyənlər bir də baxdım ki, "karetalarda" gəzirilər. Jurnalistikda bu haqsızlıq özünü daha qabarıq göstərdi...

- Ömür yolunuz bu peşədən təsadüfən keçməyib. Sizcə jurnalistika sizi, yoxsa siz onu seçdiniz?

Artıq yaradıcılığım, dəsti xəttim belli idi. İnsan gerek riyakar olmasın. Hər şeyi özüm etmişəm demək də düzgün deyil.

Gənclik illərimdən etibarən mətbuatda publisistikaya xüsusi diqqət olub. "Bakı" qəzetindən Fazil Rəhmanzadənin, "Azərbaycan gəncləri" qəzetindən Səyavuş Sərxanlının, Möhbəddin Səmədin, Məmməd Orucun yaradıcılığına daha çox diqqət edirdim. 1969-cu ilin sonunda yazıçı Anarın rəhbərliyi ilə "Qobustan" toplusu nəşr olundu. Bu jurnal publisistikaya mənə daha çox meyl yaratdı. İxtisasları heç jurnalist olmayan iki-üç müəllifin yazılarını oxuyanda yeni yaranan publisistikada bir başqa dəst-xətt, fərqlilik görürdüm. Əsrin əvvəllərində də publisitika olub, zamanla zəifləyib, yəni publisitika meydana gəldi. Bunların da tanınan imzaları Tofiq Abdin (Məhərrəmoğlu), Azər Abdulla (Əhmədov), Vidadi Paşayev və başqaları idi. Eləcə də Cəfər Qiyasi məmarlıqdan, Mərahim Fərzəlibəyov teatr sənətindən bir çox jurnalistlərdən daha yaxşı yazırdılar. Onları oxuyanda öz yerimi tapmadığımı anladım. Mən jurnalist olmaq istəmədiyimi qeyd etdim, çünki kino sahəsinə çox maraqlı olmuşam. Uşaq vaxtı əyləncə kimi baxdığım filmlər, hind melodramları daha çox tamaşaçı cəlb edirdi. Sonradan isə "Mosfilm"-in çox həyatı, anlamlı filmləri kinoya meyylim daha da artırdı. Rus dilinə görə çətin olsa da Moskvadan

"Vokruq Sveta", "İskusstvo" jurnalları gəlirdi, oxuyurdum. Kino ilə tanışlığım da o illərə təsadüf edir. Gələcəyimi o sahədə görürdüm. Heç kəsin ağlına gəlməzdi ki, rus dilini yaxşı bilmədən bu sahəni bu qədər araşdırım, kinoya maraqlı olum. Çünki Göyçay tolerant rayon olub. Burada azərbaycanlılarla yanaşı, iki min nəfərə yaxın yəhudi, eyni zamanda yüzlərlə rus, erməni, ləzgi, alman yaşayırdı. Getdikcə mənə avropa filmlərinə də ciddi maraq yaranırdı. Hətta Bakıda keçirilən festivallara da gedib izləyirdim. Beləcə kinonu və kino sahəsindəki bizə belli olan yeni üslubları öyrənirdim. Bu yeniliyi İkinci Dünya Müharibəsindən sonra italyan filmlərində kəşf elədim, yeni kino cərəyanının necə yaranma prosesini incələdim. Fedoriko Fellini, Vittorio De Sika, Roberto Rossellini, Cüppe De Santis, Alberto Lattuada, Mikelandelo Antonioni İtaliya kinematografiyasında neorealizmin yaradıcılarıdır. Yavaş-yavaş İtaliya filmləri Avropada geniş yayıldı. Culyetta Mazini, Marçello Masterolla, Alberto Sordi, Sofi Loren kimi dünyaca məşhur aktyorların peşəkar oyununa heyran olurdum. Onu da qeyd edim ki, italyan kinematografiyası ilə yanaşı, italyan ədəbiyyatında da yeni bir cərəyan geniş vüsət aldı. Yazıçı Umberto Ekonun simasında postmodernizmin əsası qoyuldu. Bunları öyrənə-öyrənə araşdırmam gedib Skandinaviyaya çıxdı. İnqmar Berq-

ərzində cəmi 5-6 qəbul olur. Gəl, səni bu balla imtahansız aktyorluq fakültəsinə qəbul edək, bir il sonra imkan olarsa rejissorluğa keçərsən. Öncə razılaşsam da, sonradan "imkan olarsa" sözü yadıma düşəndə incidim, daha getmədim. İnstitutdan da məni hətta axtardılar. Əslində fikrim bir-iki il Bakıda oxuyub, sonra Moskvaya gedib orda təhsilimi davam etdirmək idi, yəni həyat planımı geniş götürmüşdüm. Bu planımı da heç kimə bildirmirdim. O da alınmadı. Ailədən üstümə düşdülər ki, mütləq oxu, sənədlərin ver, axı orta məktəbi əlaçı kimi bitirmişdim. Elə ilk cəhdimdə iki beş, iki dördlə jurnalistikaya qəbul oldum. Təxminən iki ilə yaxın kinostudiya ilə də müəyyən əməkdaşlıq etmişəm, çəkilişlərdə olmuşam. Kinonun çətin günlərindən birində, rəhmətlik Rasim Ocaqovla, 80 illik yubileyi yeni keçirilən tanınmış kinooperator Kənan Məmmədovla və bir sıra dostlarla Şekidə görüşdük. Görüşdə "niyə yaxşı film çəkilmir" sualını verəndə Rasim Ocaqov mənə "yaxşı ssenarin var" sualını verdi. "Bəli, mənə ssenari var", - dedim. Rasim müəllim dedi ki, ssenarini gətirəndə 250 min dollar da pul gətir. (gülür)

Kino sahəsindən uzaqlaşsam da, amma dostlarımla hər zaman əlaqələrimi olub. İndi çoxu həyatda yoxdur, amma onlarla kinostudiya, Bakıda, rayonlarda çox gözəl günlər keçirmişik. Sonra mətbuata bağlandı. Bu sahədə də yazılarımla yük-

manın filmləri məni özünə çox çəkdi. Onun filmləri insanın təkliyini, keçirdiyi ruhi sarsıntı halını peşəkar təsvir edir.

Eyni zamanda Jerar Filip, Jan Qaben, Jan Mare, Lui de Funes, Jan-Lui Trentinyan, Bricit Bardo, Anuk Eme, Alen Delon kimi o dövr fransız kinonun ulduzları parladı. Onların obrazlarında müqavimət və keyfiyyət ənənəsini fransız filmləri kimi sevərək izləyirdik.

Daha sonra tanışlığım Hollivud filmləri ilə oldu. Qəti qərarım kino rejissoru olmaq idi. Evdən gizlədərək sənədlərimi indiki incəsənət Universitetinin rejissorluq fakültəsinə verdim. Orda da altı imtahan vardı. İxtissas daxil beşindən beş alırdım, sonuncudan üç verib yola salırdılar. Şikayət elədim, rektor şəxsən qəbul etdi. Hətta səmimi şəkildə bildirdi ki, sən bu mübarizəyə acıyıram, çox çalışırsan, hazır gəlirsən, amma il

sək səviyyədə olmasına çalışdım. Elə də oldu. Cənab İlham Əliyev prezident seçildikdən sonra "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramları" qəbul olundu. Həmin proqramlar üzrə regionlarda jurnalist kimi xeyli işlər gördüm, təşviqat apardım. Mənim əsas işim publisistikadır, zamanla da bunu dərk etdim. Aqil Abbasla, İradə Tuncay məni yaxşı mənada məcbur etdilər ki, bu qədər yazırsan, yaradırsan, ancaq kitab nəşr etməyə maraqlı deyilsən. Onların təkidli və qabağa düşməsi ilə "Uembli arayışı" adlı kitabım nəşr olundu. Eyni zamanda o vaxtki Mətbuat Şurasının sədri Əflatun Amaşovun da ciddi dəstəyi həlledici rol oynadı. Kitab nəşr etdirməyə maraqlı olmasam da, yazmaqda davam etdirdim və çoxsaylı səmimi oxucu zəngi ilə, rəğbəti ilə özümü ovundurdum.

OXUCU PEŞƏKARLIQ, QƏLƏM AZADLIQ İSTƏYİR" Əhmədoğlu ilə müsahibə

Dünyagörüşüm, intellektim yazmaq qabiliyyətimə müsbət təsir etsə də,amma çətinlikləm oturub yazmaq idi. Heç vaxt yazı zamanı mənbələrdən istifadə etməmişəm. Yaddaşımda nə varsa, onlardan istifadə etməmişəm.

Məqalələrimdə istər tarix, istər ad, soyadlarda yaxşı ki, səhvlər olmurdu. Bir az tənbel olmuşam. İmkanlarımdan geniş yararlansaydım daha çox yazıb yaradardım.

- Çoxsaylı jurnalist yazılarınızla bərabər, sizin jurnalistikanın dünəni, bu günü ilə bağlı publisistik iki kitabınız "Metamorfoz" və "Uembi arayışı" diqqətəlayiq əməkdir. Aktual mövzulara keçməzdən əvvəl soruşmaq istərdim ki, növbəti kitabınız gözənilirmi?

- Günel xanım, bilsəniz nə qədər yazılarım qalıb ... Loğman Rəşidzadənin təbircə desək, həmişə oxucuları aldatmışam. Necə? Məsələn publisistik yazılar yazmışam , amma Loğman o sirri açdı ki, bütün bu yazılar hekayələrdir, esselərdir. Həqiqətən də elə olub. Oturub günlərlə yazıçılıq edəcək, iri romanlar yazacaq zamanım olmayıb. Hazırda hekayələrdən və povestlərdən ibarət çap olunması iki, üç kitabım var. Romanım yoxdur. Bəlkə də elə povestim var ki, hardasa roman andlandırmıq olar, amma həcm məsələsinə görə təəddüd edirəm. Məşhur şair, tərcüməçi Mahir.N. Qarayev bir yazısında qeyd etdi ki, Məzahir Əhmədoğlu on illərdir ki, dünyanın ən gözəl povestini yazır. Hətta onun adını da yalnız mən bilirdim. Haqlı idi, hələ yazıb bitirmədiyimi dedim, amma çoxdan bitirmişəm, üzə çıxarmıram. Səbəbi isə heç bir məsələnin mənə vaxtında alınmamasıdır. Nə vaxtsa, bu yazıları Mahirə verəcəm, o, gələcəkdə nəşr etdirər, özüm etdirməyəcəm. Problemim çoxdur, onlara vaxt ayıra bilmirəm. O səbəbdən də yazılarım barədə geniş danışmağa imkanım da yoxdur. Bir kitablıq şeirlərim də var. Deyilənə görə, şeirlərimi də yaxşı yazmışam. Bilirəm ki, yaxşı şeirlərdir, amma onların tarixi 30-40 il əvvələ gedir. Qəzetdə, radioda zamanında şeirlərim nəşr olunub, oxunub, səslənib, amma kitabım çıxmayıb. Ya sevdiyim yazıçının, ya da dostumun çıxardığı kitaba sevinmişəm. Nəhayət, o kitabı oxuyacam deyə. Məsələn, Mahir.N. Qarayevin "Sonuncu korifey" romanını iki dəfə oxumuşam. Son illər belə kitablar az-az çıxır. Mən müstəqillik dövründə axtardığım kitabları tapa bilmədim. Kimlər ki, Sovet illərində maraqlı, oxunaqlı yazırdı, məsələn, Anar, Əkrəm Əylisli, Elçin Əfəndiyev , Maqşud və Rüstəm İbrahimbəyovlar, Sabir Əhmədov və bu səviyyədə olan digər yazarlar. Yənə də sonrakı dövrdə elə onlar oxunulurdu, axtarıldı. Aqil Abbasın da "Dayı" ("Camış başa girdi , gəl ") adlı kiçik bir hekayəsi var. Mən onu dünya nəsrinin sanballı nümunəsi kimi qiymətləndirirəm, hətta Gi De Mopassanın hekayələrinə bənzədirəm. Rəşad Məcidin " On sentyabr" hekayəsini xatırlayırsınızmi?. Nyu Yorkdakı o müdhiş hadisə müəllif tərəfindən yüksək

sənətkarlıqla qələmə alınmış bədii mistikadır! Sonrakı gənc istedadlı yazarlar vardı. Günel Mövlud, Seymur Baycan, Elnur Astanbəyli . Onlar yazmağa yaxşı başladılar, ancaq bir müddət sonra yaradıcılıq sanki dayandı. Çünki bu "parıltı" sönməyə başladı. Çünki yaradıcılıqda əsaslı baza lazımdı. Sevdiiyim gənc yazıçı-

lar idi, bəziləri ölkədən də getdilər. Ancaq onların əvəzində həyatındakı çoxsaylı çətinliklərə, problemlərə rəğmən Aqşin Yenisey daha keyfiyyətli məhsul qoya bilir, öz sözünü deyir.Aqşin fəlsəfəyə yaxın peşəkar ədəbiyyatçılar kimi çalışır, elə əsərlər yazıb yaradır.

Amma heç vaxt... "Adamlar və ağaclar", "Gün keçdi", "Ağ liman", "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" yazılmıyacaq, daha heç vaxt "Beş qəpiklik motosikl", "Dolça", "Yəmən" kimi povestlər yazılmıyacaq, daha heç vaxt Əkrəm Əylislinin " May günü", "Ürək yaman şeydir", "Büllür külqabı "kimi hekayələri yazılmıyacaq... Sovet dövründə yazılanlar da indi də həmin əsərlərdə sovet qoxusunun olmadığını görürük. Əkrəm Əylislinin "Əylisliyə Əylisən" publisistik povestini oxuyanda əvvəl ürək qışılır, amma müəllif onu elə ustalıqla təsvir edir ki, heyran olmaya bilmirəm. Anarın "Sissiz" elegiyası kimi. Kim eyni səviyyədə yazı bilər ki?! Bütün hallarda biz keçmişimizə uduzuruq. Çünki keçmişdə ədəbiyyat və mətbuata yüksək səviyyədə, qəlbən yanaşırdı. Bu gün mətbuat və ədəbiyyatda "tez nəşə edim, qazanım" düşüncəsi daha hakimdir. Kapitalizm məfkurəsi ilə xaoslu şəkildə üz-üzə qaldıq. Yazmağa qalsa, yazmaq hər zaman mümkündür. Məsələn, həyatda mənə özüne çəkən bir çox tipik obrazlarım var. Yeni ədəbiyyat nümunəsi kimi yazı bilərəm. Sovet və ilkin müstəqillik dövrlərdə satıcı, fəhlə kimi çalışıb, burnunu pencəyinin qoluna silənlər indi isə göyde gəzirilər, insanlara yuxarıdan aşağı baxırlar. Savadlı, dünyagörüşlü adamların oxuyub öyrəndiklərinin, yazdıqlarının o insanlar üçün heç bir fərqi yoxdur. Digər sənət sahələrinə də eyni yanaşılır. Musiqi sahəmiz də ucuz şoulara uduzur. Televizyalarda şou biznes proqramları adı altında milli

musiqimizə qəribə eybəcərlik, hörmətsizlik edilir. Üzeyir Hacıbəyov, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Arif Məlikovun ruhundan utanmırlar. Məyusədidir ki, gənclər onları heç tanımaq belə istəmirlər. Televiziya ilə yanaşı, qəzetlərimiz də çətin vəziyyətə düşüb. Mətbuatımız reanimasiyadadır. Kim inanardı ki, "525-ci", "Yeni Məsvat", "Ədalət" kimi qəzetlər həftədə bir dəfə nəşr olunacaq. Düzdür, bunun kulis arxası səbəbləri də var. Əslində bizdə qəzet təsərrüfatı heç vaxt rentabelli olmayıb,yəni qazanc gətirə bilməyib. Həmişə dövlət büdcəsindən yararlanıb. Ancaq nə yaxşı ki, öz simasını saxlayanlar da var. "Ədəbiyyat" qəzeti fəaliyyətini artırıb. Adını çəkdiyim qəzetlər də öz simasını saxlayıb, nəşri azalsa da. "Ədalət" çalışdığım qəzetimdir. Orda da həftəliyə keçəndə ritmlər pozuldu, çox çətin bir vəziyyət yarandı. Yaxşı müəlliflərimiz vardı, uzaqlaşdı. İndi eksəriyyət ölkədə qəzet dövrünün keçib getdiyini düşünür, hətta qəzetdə çalışanlar da belə fikirləşir. Ancaq dünya mətbuatında qəzetlər üçün dövr keçmir. Bütün oxunan qəzetlər aktiv fəaliyyətindədir, yazılı mətbuat itməyib. Türkiyədə olduğum son dövrdə elə qəzet vardı ki, yüz min tirajla çap olunurdu, satılırdı, çatmırdı. Elə həmin gün tələbata görə qəzeti təkrar çap edirdilər. Aparıcı qəzetlər üçün əvvəl də belə idi, indi də. Necə olur ki, bizdə zəifləyib sıradan çıxır. Ölkə səviyyəsində bu düşünləmədir də, bəlkə gələcəkdə bir nəticəsi olar. Ümumiyyətlə, oxucunu itirmək üçün ölkədə minimum 8-10 gündəlik qəzet olmalıdır. Yəqin ki,bu işə məsul yoldaşlar düşünlüb yollar axtaracaqlar. Mətbuat Şurası tənzimləyici qurum, ictimai təşkilat kimi böhrandan çıxış yolunu tapa bilər. Müsbət irəliləyiş gözləyirəm. Saytlar da lazımdır, ancaq iri, sanballı publisistik yazılar daha çox qəzetlərdə oxunur. Saytlarda, sosial mediada əsasən xəbərə, əyləncə və maceralara üstünlük verilir.İnsanların telefon asılılığını da aradan qaldırmaq lazımdı. Xəbər deyib ötürlər, ancaq xəbərçilik jurnalistikada böyükdür. Hər adamın işi deyil. Məşhur reportyor , yazıçı Karel Çapekin ötən əsrdə təkə reportyorluq sahəsi ilə bağlı təxminən 550 -600 səhifəlik kitabı var. Hələ korespondensiya, reportaj, очерк, зарисовка... Çoxları heç bu janrları ayırd da edə bilmir. Heç tələb də olunmur, bu da yaxşı hal deyil. Əslində bu janrlar üzrə yazı müsabiqələri keçirilməlidir. Məsələn, очерк niyə elə sovet dövründə yazılmalı idi ki, elə indi də yazıla bilər. Məsələn, mənim bir çox hekayələrim, həmçinin "Kəndin bəyaz yuxuları" elə очерkdir. Hər bir janr üzrə obyektiv müsabiqələr keçirilsə, bir növ peşəkarlığa xidmət olar. Mənim jurnalistika fakultəsində hörmət elədiyim bəzi imzaların zaman-zaman çox zəif yazılar da yazdığının şahidi oluram, ya da məcburiyyətdən layiq olmayan adam haqqında zəif yazı yazılır. Həmin adamların yaradıcılığını araşdıranda pinti, trafenet cizma-qara gözə deyir. İl ərzində eyni adam haqqında 10-12 ya-

zı yazan mətbuat işçisi var. Hətta ömür boyu birçə xəbər yazmayan müəlliflər var ki, hər nömrədə 3-4 imzası gedir. Hələ başqa biabırçılıqlar. Bir gün bütün bunların üstü açılar yəqin ki...Bütün bunlar artıq mətbuatı gözəndə salmaqdır. Mətbuatda yabançı və yalançı kəmiyyət naminə keyfiyyəti qurban vermək halları artıdı.

Ancaq bu qəzetlərin sayı və tirajı azalandan sonra reket qəzeti anlayışı çöküb. Dələduzlar var, vurnuxur, ancaq onlara çox da meydan yoxdur. İnsanlar da ayılıb. Müxtəlif idarə və təşkilatlarda da əvvəlki kimi "alış-veriş" yoxdur. Nəticədə onlara üz tutan reket jurnalistlərə əvvəlki kimi münasibət, yeni qorxu, çəkinmə yoxdur. Artıq maklaturalar azalır. İndiki texniki imkanlar çərçivəsində çayxana jurnalistləri tək-tük, yaxud formasını dəyişmiş halda üzə çıxı bilərlər. Getdikcə reketlik tam mənada, labirintlərdə azıb çıxış yolunu tapa bilmir, amma mənim mətbuatım da öz yoluna düşə bilmir. Hələ ki, hazır deyilik.Yetişən gənc nəsil də istəyir ki, hər şeyi tez əldə etsin. Buna görə də çətin məsələdir. Yənə də tamam ruhdan düşməyib mətbuatımızdakı vəziyyəti tənəzzül deyil, böhrandır deyib gələcəyə ümüdlə baxıram. Tənəzzül məhəvdır, böhran isə gələcəyə doğru dəyişikliyə müəyyən inam yaradır.

- Səviyyəli və intellektli oxucuya medianın, mətbuatın hər zaman ehtiyacı var. "Yetmişincilər" adlı yazınızda məhz həmin qapalı, qı-

filli dövrün aydınlanan oxucusunu belə qeyd edirsiniz. Nə baş verdi ki, sonrakı dövrlər, xüsusilə indiki dövr oxucusu barədə kütləvilik baxımından eyni qənaətdə deyilik. İndiki dövr kitab və mətbuat oxucusunu necə xarakterizə edərdiniz?

-Əsas səbəb o vaxtı kitaba, mətbuata meyilliyyənin kütləvi olması idi. İnsanlar kitabxanalara daha çox üz tuturdu. Üç nəfərdən birinin əlində kitab vardı.İndi hansı qəzet köşkünün qarşısında adam olar? Ola bilər, saqqız, dənə-dənə siqaret, lotereya almaq üçün. "Bakı" və "Baku" axşam qəzetlərini xatırlayıram, axşamüstü saat 17:00-dən sonra köşklərə verildi. Metronun o vaxtkı "Baksovet" stansiyası yaxınlığında qəzet köşkü vardı. Orda insanlar saat beşin yarısından növbəyə dururdu, yüzə yaxın insan qəzet gözləyirdi. Qəzet ucuz idi, oxucusu da çox

idi. Kitabxanalar da dolu olurdu. Mənim günüm M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli kitabxanasında keçirdi. Hətta Vaqif Cəbrayılzadənin köməkliyi ilə kitabxanada oxucunun kütləvi buraxılmadığı yerlərə daxil olurdu. Yetmişinci illər oxucu triumfu dövrü idi. Hətta oxucu öz dünyagörüşü, intellekti, baxışları ilə az qala yazıçıları, jurnalistləri üstələyirdi. Oxucudan güclü tələb vardı deyə, müəlliflər də daha yaxşı yazmaq məcburiyyətində idi. Sonra bu proses zəiflədi, çünki Rusiya Sovet Sosialist Respublikası miqyasında nəşə baş verəcəyi hiss olunurdu. Zamanla baş verən ərzaq qıtlığı , ideologiya məsələlərində çaşqınlıq kütləvililiyi azaltdı.Bu proses getdikcə sonrakı illərə də təsir elədi. 90-cu illərdə ciddi oxucu və yaxşı yazıçı eksponent kimi qaldı.Həyatın qaynarlığından çıxdı. Kitabxanalar və oxucu azaldıqca, kitabxanaçılar da yalançı anketlər düzəldti. Halbuki zamanında oxucunu çatdırıb qeyd edə bilmirdilər. Mətbuat və ədəbiyyat generaları həmişə bunun nisgili ilə yaşadılar.Bir əsgər kimi, bu acınacaqlı hal mənə pis təsir elədi. Çünki mətbuat güclü ideoloji rupordur, hər cəhətdən insanın bilgilənməsinə, maariflənməsinə, informasiya ilə təminatına xidmət edir.Ədəbiyyat isə insanı ucaldan, mənəvi yetkinləməsinə, ruhlanmasına xidmət edir. Günlümüzdə müxtəlif sosial şəbəkə və media daha çox operativ məlumatlanmağa xidmət etsə də , ancaq xidməti daha çox əyləncə,kriminal və

(ardı növbəti sayımızda)

Günel SABIRQIZI

Açar sözlər: *dağ-mədən ekologiyası, mineral-xammal ehtiyatları, ekoloji təhlükəsizlik, faydalı qazıntılar, tullantıların idarə olunması, rekultivasiya, ekoloji monitoring, davamlı inkişaf.*

Xülasə

Məqələdə Azərbaycan Respublikasında dağ-mədən ekologiyasının inkişafının zəruriliyi, mineral-xammal ehtiyatlarından səmərəli istifadə və dağ-mədən sənayesinin ətraf mühitə mümkün təsirləri nəzərdən keçirilir. Ölkənin mürekkəb geoloji quruluşu, filiz və qeyri-filiz faydalı qazıntıların müxtəlifliyi, dağlıq ərazilərin təbii-coğrafi xüsusiyyətləri bu sahədə kompleks elmi tədqiqatların aparılmasını tələb edir. Dağ-mədən müəssisələrinin fəaliyyətində su ehtiyatlarının qorunması, tullantıların təhlükəsiz idarə edilməsi, texnogen pozulmuş torpaqların rekultivasiyası, müasir monitoring sistemlərinin tətbiqi və ekoloji risklərin qabaqcadan qiymətləndirilməsi əsas istiqamətlər kimi müəyyən edilir. Məqələdə, həmçinin Azər-

mədən işləri zamanı torpaq örtüyünün götürülməsi, relyefin dəyişdirilməsi, örtük süxurlarının yığılması və yolların çəkilməsi landşaftın ilkin vəziyyətinə təsir göstərə bilər. Filizlərin emalı zamanı əmələ gələn tullantıların tərkibində müəyyən şəraitdə ətraf mühitə yayıla bilən kimyəvi elementlər və minerallar mövcud ola bilər. Xüsusilə sulfid mineralları ilə zəngin tullantıların oksigen və su ilə təması nəticəsində turşu mədən drenajı yaran bilər. Belə hallarda suların turşulaşması və bəzi metalların həll olaraq miqrasiya etməsi ehtimalı artır. Bununla belə, konkret yataqda belə riskin mövcudluğu filiz və tullantı süxurların mineralogiyası, geokimyəvi xüsusiyyətləri və hidrogeoloji şərait əsasında müəyyən edilməlidir.

Digər mühüm məsələ su ehtiyatlarının mühafizəsidir. Dağ-mədən müəssisələrinin fəaliyyətində texnoloji suya tələbat, tullantı sularının tərkibi və onların idarə olunması sistemləri xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Su hövzələrinə mümkün təsirlərin qiymətləndirilməsi yalnız mədən sahəsi ilə məh-

3. Dağ-mədən müəssisələrinin ətraf mühitə təsirinin qiymətləndirilməsi

Dağ-mədən ekologiyasının inkişafında əsas prinsiplərdən biri ekoloji risklərin istehsala başlanmazdan əvvəl müəyyən edilməsidir. Bunun üçün yatağın layihələndirilməsi mərhələsində ərazinin ilkin ekoloji vəziyyəti öyrənilməli, mümkün təsirlər qiymətləndirilməli və onların qarşısının alınması üçün tədbirlər planı hazırlanmalıdır.

Azərbaycan Respublikasının 12 iyun 2018-ci il tarixli "Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında" Qanunu nəzərdə tutulan fəaliyyətlərin ətraf mühitə və insan sağlamlığına təsirlərinin müəyyənləşdirilməsi, təhlili, aradan qaldırılması və ya azaldılması üçün hüquqi əsas yaradır. Qanunun əlavəsində yataqlardakı filizlərdən metalın çıxarılması, hasilatı, işlənilməsi və emalı layihələri ƏMTQ tələb olunan fəaliyyətlər sırasına daxil edilmişdir. Bu qiymətləndirmə çərçivəsində atmosfer havası, yerüstü və yeraltı sular, torpaq,

"Bakcell" in baş icraçı direktoru ADA Universitetinin tələbələri ilə görüşüb

"Bakcell" in baş icraçı direktoru Qunnar Panke ADA Universitetinin "Senior Talks" layihəsi çərçivəsində tələbələrlə bir araya gəlib.

Görüş zamanı Qunnar Panke telekommunikasiya sektorunda global trendlər, süni intellekt və rəqəmsal texnologiyaların biznesə təsiri, eləcə də gələcəyin əmək bazarında tələb olunan bacarıqlar barədə fikirlərini bölüşüb.

O, həmçinin 35 ildən artıq beynəlxalq idarəetmə təcrübəsindən nümunələr gətirərək karyera inkişafı, liderlik və dəyişən biznes mühitində çevik düşüncənin əhəmiyyətindən danışmış.

"Texnologiyanın sürətlə dəyişdiyi bir dövrdə uğurun əsas şərtlərindən biri daim öyrənməyə və yeniliyə açıq olmaqdır. Bu gün universitet auditoriyalarında təhsil alan gənclər sabah yeni texnologiyaların və biznes modellərinin yaradılmasında mühüm rol oynayacaqlar. Biz "Bakcell" olaraq gənclərlə bilik və təcrübə paylaşımını, onların innovativ düşüncə və rəqəmsal bacarıqlarının inkişafını dəstəkləməyi vacib hesab edirik", - deyərək "Bakcell" in baş icraçı direktoru Qunnar Panke bildirmiş.

Tədbirin sonunda tələbələr Qunnar Pankeyə karyera, liderlik, telekommunikasiya sektorunun gələcəyi və süni intellektin yaratdığı imkanlarla bağlı suallarını ünvanlayıblar.

ADA Universitetinin "Senior Talks" layihəsi müxtəlif sahələrdə yüksək səviyyəli rəhbərləri və təcrübəli peşəkarları tələbələrlə bir araya gətirərək onların real biznes təcrübəsi, liderlik yanaşmaları və karyera inkişafı ilə bağlı biliklər əldə etməsinə imkan yaradır.

"Bakcell" haqqında "Bakcell" Azərbaycanın ilk və ən böyük özəl telekommunikasiya şirkətidir. Hazırda şirkət üç milyondan çox müştərini yüksək keyfiyyətli və sürətli telekommunikasiya xidmətləri ilə təmin edir. Ölkə iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun ən böyük investorlarından biri olan "Bakcell" süni intellekt əsaslı innovativ həllərlə Azərbaycanın dayanıqlı inkişafına töhfə verir.

"Bakcell" müxtəlif ölkələrdə və sahələrdə fəaliyyət göstərən "NEQSOL Holding" beynəlxalq şirkətlər qrupunun tərkibində olan "Azerconnect Group"a daxildir.

AZƏRBAYCANDA DAĞ-MƏDƏN EKOLOGİYASININ İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ

baycan Respublikasında dağ-mədən ekologiyasının elmi, texnoloji və təşkilati inkişaf perspektivləri üzrə təkliflər irəli sürülür.

Azərbaycan Respublikası zəngin mineral-xammal ehtiyatlarına və mürekkəb geoloji quruluşa malik ölkələrdən biridir. Böyük Qafqaz və Kiçik Qafqaz dağ sistemləri, Kür dağarası çökəkliyi və digər geoloji-struktur vahidlər ölkə ərazisinin faydalı qazıntıları baxımından müxtəlifliyini şərtləndirir. Tarixən neft və qaz sənayesi ilə tanınan Azərbaycanda, eyni zamanda, dəmir filizi, mis, qızıl, polimetall filizləri, alunit, molibden, tikinti materialları və digər mineral ehtiyatları da mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Ölkəmizdə mövcud olan Daşkəsən, Filizçay qrup yataqları, Gədəbəy, Zəylik, Parağacay və başqa yataqlar Azərbaycanın mineral-xammal bazasının formalaşmasında mühüm rol oynayan obyektlərdir. Bu yataqların geoloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi və iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış şəkildə mənimsənilməsi ölkənin sənaye potensialının genişləndirilməsi üçün imkan yaradır.

Lakin mineral ehtiyatların iqtisadi dəyəri yalnız onların yerin təkindən çıxarılması ilə müəyyən edilmir. Xammalın hasilatı və emalı zamanı yaranan tullantıların miqdarı, enerji və su sərfi, istehsal proseslərinin texnoloji səviyyəsi, ətraf mühitə təsirlər və sonradan pozulmuş ərazilərin bərpası da ümumi iqtisadi səmərəliliyin mühüm göstəriciləridir.

Bu baxımdan dağ-mədən ekologiyasının inkişafı Azərbaycanın mineral-xammal ehtiyatlarından istifadənin müasir mərhələsində xüsusi aktualıq kəsb edir. Dağ-mədən ekologiyası geologiya, mineralogiya, geokimyə, hidrogeologiya, geomorfologiya, mühəndis geologiyası, ekologiya və iqtisadiyyat elmlərinin qarşılıqlı əlaqəsinə əsaslanan kompleks elmi istiqamət kimi nəzərdən keçirilməlidir.

Məqələnin əsas məqsədi Azərbaycanda dağ-mədən ekologiyasının inkişaf perspektivlərini müəyyənləşdirmək, mövcud imkan və potensial riskləri ümumiləşdirmək, mineral ehtiyatlardan səmərəli istifadə ilə ətraf mühitin mühafizəsini uzlaşdıran elmi-praktik təkliflər hazırlamaqdır.

1. Azərbaycanda dağ-mədən ekologiyasının inkişafının zəruriliyi

Dağ-mədən ekologiyasının əsas vəzifəsi faydalı qazıntıların axtarışı, kəşfiyyatı, hasilatı və emalı proseslərinin təbii sistemlərə təsirini öyrənmək, bu təsirlərin qarşısının alınması və ya azaldılması yollarını müəyyənləşdirməkdir. Bu elmi istiqamət mineral ehtiyatlardan istifadə zamanı iqtisadi səmərəliliklə ekoloji təhlükəsizlik arasında optimal tarazlığın yaradılmasına xidmət edir.

Azərbaycanın dağlıq və dağətəyi ərazilərində faydalı qazıntı yataqlarının mənimsənilməsi zamanı relyefin mürekkəbliyi, yamacların dayanıqlığı, səth və yeraltı suların hərəkəti, torpaq eroziyası, sürüşmə prosesləri və təbii ekosistemlərin həssaslığı nəzərə alınmalıdır. Açıq üsulla aparılan

dudlaşmamalı, çay hövzəsinin aşağı axın hissələri və əlaqəli ekosistemlər də nəzərə alınmalıdır.

Beləliklə, dağ-mədən ekologiyasının inkişafı yalnız ekoloji problemlərin aradan qaldırılması üçün deyil, həm də yataqların uzunmüddətli, təhlükəsiz və iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış istismarı üçün zəruridir.

2. Mineral-xammal ehtiyatlarından kompleks və səmərəli istifadə

Dağ-mədən ekologiyasının perspektivli istiqamətlərindən biri mineral xammalın kompleks mənimsənilməsidir. Filizlərin tərkibində əsas faydalı komponentlə yanaşı, əlavə iqtisadi dəyərə malik elementlər də ola bilər. Bu komponentlərin aşkar edilməsi və texnoloji cəhətdən mümkün olduğu hallarda istehsala cəlb edilməsi mineral ehtiyatlardan istifadə səviyyəsini yüksəldərək, tullantıların həcmi və əlavə hasilata olan ehtiyacı azalda bilər.

Bəzi filiz yataqlarımızda keçmişdə əlavə komponentlərin tam istifadə edilməməsi məsələsi artıq məlumdur. Bu nümunələr mineral xammalın yalnız əsas komponent üzrə deyil, bütün mümkün faydalı komponentlər baxımından qiymətləndirilməsinin vacibliyini göstərir. Bununla belə, həmin komponentlərin müasir şəraitdə sənaye miqyasında çıxarılmasının məqsəduyğunluğu ehtiyatların yenidən qiymətləndirilməsi, texnoloji sınaqlar və iqtisadi hesablamalar əsasında müəyyənləşdirilməlidir.

Kompleks istifadə aşağıdakı tədbirləri əhatə etməlidir:

- filizlərin və tullantı süxurların ətraflı mineralogiya-geokimyəvi tədqiqi;
- əsas və əlavə faydalı komponentlərin müəyyənləşdirilməsi;
- filizsəfləşdirmə texnologiyalarının təkmilləşdirilməsi;
- texnoloji tullantılardan mümkün təkrar xammal mənbəyi kimi istifadə imkanlarının araşdırılması;
- su və enerji sərfinin azaldılması;
- istehsal itkilərinin və ekoloji risklərin minimuma endirilməsi.

Bu istiqamətdə hər bir yatağa fərdi yanaşma tələb olunur. Tullantıların təkrar emalı yalnız onların tərkibi, texniki imkanlar, enerji sərfi, iqtisadi səmərəlilik və ekoloji təhlükəsizlik birlikdə qiymətləndirildikdən sonra həyata keçirilməlidir.

landşaft, bitki və heyvanat aləmi, biomüxtəliflik, əhalinin sağlamlığı və sosial-iqtisadi şərait nəzərə alınmalıdır. Dağ-mədən layihələrində ilkin ekoloji tədqiqatlar gələcək monitoring üçün müqayisə bazası yaratmalıdır.

Mədən fəaliyyəti başlamazdan əvvəl suyun kimyəvi tərkibinin, torpağın geokimyəvi göstəricilərinin, havanın keyfiyyətinin və təbii ekosistemlərin vəziyyətinin müəyyən edilməsi sonradan baş verən dəyişiklikləri obyektiv qiymətləndirməyə imkan verir.

Ekoloji qiymətləndirmə formal sənəd hazırlanması ilə məhdudlaşmamalıdır. Onun nəticələri mədən layihəsinin texnoloji sxeminə, tullantı anbarlarının yerləşdirilməsinə, su təchizatı sistemlərinə, rekultivasiya layihəsinə və fəvqəladə hallara hazırlıq tədbirlərinə real təsir göstərməlidir.

4. Tullantıların təhlükəsiz idarə olunması və müasir texnologiyalar

Dağ-mədən sənayesində ekoloji təhlükəsizliyin əsas şərtlərindən biri tullantıların idarə olunmasıdır.

Hasilat zamanı örtük və yan süxurlar, filizsəfləşdirmə prosesində işə müxtəlif fiziki-kimyəvi xüsusiyyətlərə malik tullantılar yaranır. Onların tərkibi və təhlükəlilik dərəcəsi yatağın geoloji quruluşundan, filizlərin mineral tərkibindən və tətbiq olunan emal texnologiyasından asılıdır.

Tullantıların idarə olunması zamanı ilk növbədə onların həcmi azaldılması, mümkün faydalı komponentlərin ayrılması, təhlükəli xüsusiyyətlərin müəyyənləşdirilməsi və qalan materialın təhlükəsiz saxlanması təmin edilməlidir. Tullantı anbarlarının layihələndirilməsi zamanı geoloji və hidrogeoloji şərait, seysmik risklər, yağıntılar, səth axınları və mümkün qəza ssenariləri nəzərə alınmalıdır.

Perspektivli tədbirlər sırasına aşağıdakılar daxildir:

1. Tullantı anbarlarının mühəndis-geoloji və geotexniki təhlükəsizliyinin müntəzəm qiymətləndirilməsi.
2. Sızmaların qarşısını alan örtük, drenaj və su toplama sistemlərinin tətbiqi.
3. Tullantı sularının təmizlənməsi və texnoloji proseslərdə təkrar istifadəsi.
4. Tullantıların kimyəvi və mineralogiya xüsusiyyətlərinin dövrü təhlili.
5. Qəza risklərinin qiymətləndirilməsi və fəvqəladə hallara hazırlıq planlarının hazırlanması.
6. Tullantıların yerləşdirilməsi və idarə olunması üzrə rəqəmsal nəzarət sistemlərinin qurulması.

Müasir texnologiyaların tətbiqi zamanı yalnız istehsal məhsuldarlığı deyil, su və enerji sərfi, tullantıların həcmi, çirkəndiricilərin yayılma ehtimalı və sonrakı bərpa xərcləri də qiymətləndirilməlidir. Müvafiq şəraitdə qapalı su dövrüyyəsi, avtomatlaşdırılmış ölçmə sistemləri, az tullantılı texnologiyalar və istehsal proseslərinin rəqəmsal modeləşdirilməsi ekoloji göstəricilərin yaxşılaşdırılmasına kömək edə bilər.

(ardı var)

Azər ŞÜKÜROV,
Ağamahmud SƏMƏDOV

Əbülfət MƏDƏTOĞLU
madatoglu@mail.ru

Nurafiz Şeirinin işığı

O işığı görmək üçün zəruri tələbat

Hər yeni kitabı, hər təzə sözü ruhumun qapısından, ürəyimin köynəyindən keçirəndən sonra bir müddət özümə gələ bilmirəm. Qalırım o təzə sözün, yeni kitabın içində. Bəzən bir gün, bəzən aylarla... Ta o vaxta qədər ki, o təzə sözün, o yeni kitabın nöqtə-vergülinə qədər varlığıma hopduğunu hiss edim. Elə ki, hiss etdim, bax onda rahatlanıram. Hətta bir az özümü o sözə, o kitaba borclu da sayıram. Bu borc gözlə görülməyən, əllə qaytarılmayan, cibdə gəzdirilməyən, banka qoyulmayan borcdur. Bu elə bir borcdur ki, etiraf olunmalıdır, səslənməlidir, yazılmalıdır...

Təqribən 20-25 günün söhbətidir, Nurafizlə ayaqüstü görüşdük. Özü də Bəhram Gurun heykəlinin yanında. Üzümüzə Bəhram Gurun çapdığı qayadan su da çiləndi. Mən də öz-özümə düşündüm ki, su aydınlıq olsa da, bu görüşümüz təkcə aydınlıq deyil, həm də bir ruh rahatlığıdır, bir ürək bölüşməkdir, xeyli vaxtdır ki, görmədiyim dostumun üzbəüz nəfəsini duymaqdır. Özü də bu mübarək nəfəslə birlikdə onun soracağını aldığım "Sözle səs arası" adlı yeni kitabının həyatıma, evimə, kitabxanama qonaq gəlməsi deməkdir. Çünki öncədən ondan bu kitabı istəmişdim. Və...

Ayaqüstü söhbətimizin sonunda qardaşım Nurafiz bir cümləlik avtoqraf-la kitabı mənə bağışladı. Özü də yazdığı kimi könlü hədiyyəsi idi. Deməli, dəyəri də, həyatımdakı yeri də artıq həmin o "könlü hədiyyəsi" sözü ilə təsdiqlənmişdir. O gündən bu kitabı başladım oxumağa. Düzünü deyəcəm, yaradıcılığına yaxşı bələd olduğum Nurafiz bu kitabında mənə xeyli surprizlər etdi. Xüsusilə, unudulan, yaxud az-az işlədilən sözlərimiz onun qələmində o qədər biçimli, o qədər tərəvətli idi ki, adam bu sözlərin özündə ehtiva etdiyi mənalara heyran qalmaya bilmirdi. Təbii ki, bu məqamlarda nostalji hisslər də özünü büruzə verirdi. Yaddaş silkələri, ələnlir və hiss edirsən ki, 20-30 il bundan öncə kəndində-kəsəyində işlədilən bu sözlər təkcə o zamanın deyil, elə bu günün də sözü imiş. Təəssüf ki, biz ya unutmuşuq, ya da o sözlər üçün darıxmamışıq. Amma Nurafizin darıxmağa vaxtı olub və darıxıb. Özü də şişsirin, həm də pıçiltıya bənzər səslə etiraf edib:

**Baxışın səndələdi,
Səsin yenə dəyişdi.
Dolxusundu gözərlin,
Yanaqların höyüşdü.**

**Sən çəkdiyən "ah"ı var,
Gördüm döşə gələndi.
Bu havaya oynadım,
İçim üşür-gələndi.**

**Darıxmağa vaxtmı var,
Can ağrıya boyandı.
Ha çalışdım qaçmağa,
Vaxt içimdə dayandı.**

Bəli, həqiqətən bu şeiri oxuyanda daxili bir fikir ələmək keçdi içimdən. Ələdikcə razılaşdım şair qardaşımla. Gördüm ki, təkcə bu şeiri oxuduğum zaman kəsiyində darıxmağa zamanım ol-du. Özü də məhz müəllif üçün darıxmağa... Onunla fikir bölüşmək üçün darıxdım.

Deməli söz ünvanına çatanda, fikir oxucunu kobud desəm, dürtmələyəndə onda bilirsən ki, hələ hər şeyin sonu deyil. Hətta pas tutsa da, qapı-pəncərə bağlansa da ovxarlanmaq - səsini çı-

xartmaq, sözünü demək, necə dəyərlər, qığılcımı alov etmək mümkündür. Doğrudur, şair dostum məni bir az da düşündürən "Paslı tütəng kimi yəm" şeirində deyir ki:

**Yoxluğun qonaq gəldi,
Qaygım aşdı başımdan.
Tez-tələsik ev tıkdım,
İpisti göz yaşımndan.**

**Xəyalım su üstünə,
Çəkildi Qu şəkliyə.
Ha çalışdım tutmağa,
Suları qovdu külək.**

**Paslı tütəng kimi yəm,
Səsim - nəm çəkmiş barıt.
Tanrım, yolçuyam, məni
Bu son uğurdan yarıt.**

Yəqin ki, şeiri oxuyanda siz də müəyyən fikir axarını süzgəcdən keçir-diniz. Hansı nəticəyə gəldiyinizi bilmə-səm də, mən darıxmağa vaxtı olan şai-rin paslı tütəng olmasına inanmadım. Çünki bu tütəngin səsi nəm çəkmiş barıtın özünü də alışıdırmaq gücündədir. Elə ona görə də o, üstörtülü şəkildə sözün alt qatında paslı tütəng olsa da, hə-tta son döyüşdə də uğur qazanacağına əminliyini bizə çatdırır. Bu daxili inam təkcə Nurafizin özü üçün yox, həm də oxucusu üçün müsbət auranın formalaş-masına hesablanıb. Deməli, şair dos-tum sözün hər iki başının bir qibləyə kə-sildiyini ustalıqla dilə gətiribdir. Hətta o, şeirlərinin birində könlünün dərd yiyəsi olduğunu bəyan edəndə də həmin o qə-tiyyəti, o daxili inamı səndələməyə qoy-mur. Yazır ki:

**A könlümün dərd yiyəsi,
Ölümünü səndən ötürü?!
Desinlər ki, ağıl çasıb,
Qoy mənə dəysin xətrəni.**

**Qırx ildə şəhərli olub,
Çasıbdı bu kənd uşağı.
Bir ömrü güdaza verib.
altmışda enib aşağı.**

**Sonra anridə dayanıb,
Qanrılıb baxsın gözümə.
Və görsün ki, diri gözlü
Baş daşıyam mən özümə.**

Nurafizin yaradıcılığında mənim üçün önəmli olan cəhətlərdən biri də fik-ri sadə və səmimi ifadəsidir. Mən əmin-liklə deyə bilərəm ki, bu şair söz axtarı-şına çıxmır, bələğət axtarmır. Oxucunu dolaşır fikirlərlə, mücərrəd deyimlərlə yükləyib yormur. Nə də pafoslu ifadələ-rə diqqət çəkmir. O, yaşadığını, gördü-

yün, həyatında olanı oxucu ilə, indiki məqamda isə mənimlə danışır, söhbət-ləşir, bölüşür. Bu söhbət də o qədər tə-bii axarı ilə davam edir ki, şeirdən şeirə keçdikcə ortada boşluq qalmır. Fikir qı-rıqlığı özünü göstərmir. Mən bu söhbə-tin içində bir nağılin, bir dastanın təsir gücünü, onun yaratdığı, gözümün önün-də gəlib dayanan minbir çiçəkli sey-rangahı görürəm. Burdakı hər çiçək öz yerindədir. O çiçəklərin ətri ilə, şəhi ilə birlikdə bu seyrangahın xallı kəpənəklə-ri də üreyəyatımlıdır.

Mənə görə, söz, fikir o zaman oxu-cu üçün dilə-könülə yatımlı olur ki, oxu-cu da həmin hissi yaşayır. Şeirin cazi-bəsi bir elektrik cərəyanı kimi oxucunun da içindən keçir, onu silkələyir. O za-man şairin səmimiyyəti danılmaz olur. Lap bu şeirdə olduğu kimi:

**Çölümü həbs etmişəm
İçimdəki qəfəslə.
Yoxluğuna dəyirəm
Çəkdiyim hər nəfəsdə.**

**Bir dodaqlıq duanın
Dadı yoxdur havada.
Qəmi tərəf tuturam
Özüm ilə davada.**

**Mənə yağdı kəsilib
Boz inadım, tərsliyəm.
Deyən, çoxdan oxunub
Yazmadığım dərsliyəm.**

Mən Nurafizin kitabını oxuduqca bur-da müəyyən bir sərhəddən də olduğunu duydum. Bu sərhəd gözlə görünmür. Amma onun üz tutduğu mövzuda duyulur. Bu mövzular da yurdla, torpaqla, özəl həyatla, dostlarla, doğmalarla bağ-lı məqamlarda bir meh həzinliyi ilə keçir adamın içindən. Onda hiss edirsən ki, şair bu mövzuda hansı ovqatda olub, hansı zaman kəsiyinin ona verdiyi fūr-səti şeirə çeviribdir. Əgər azacıq duyumu olan oxucu Nurafizin "Əllərim uta-na bağlı qılıdan" şeirini oxusa, yaxud "Bu iti gözdə üşüyür bu kənd" şeiri-nə diqqət yetirsə, yəqin ki, mənim nəyə işarə etdiyimlə razılaşar. Şair yazır ki:

**Əllərim utana bağlı qılıdan,
Gözlerim eydirə yaş sükutunu.
Döyə göz yaşlarım əl əvəzinə,
Döyə darvazanın daş sükutunu.**

**Soruşan olmaya kiməm, nəciyəm,
Elə bilələr ki, mən yazıq lalam.
Meh əsə yarpaqlar teylənə bir az,
Qapının ağzında quruyub qalam.**

**Dilənəm xatirə payımı burda,
Görəm ki, üzümə yağış çilənib.
Qonşunun uşağı qaça təngnəfəs,
- Ay nənə, qonşuya dilənçi gəlib!**

"Sözle səs arası" kitabını bir neçə şeirle təqdim etmək, ona münasibət bil-dirmək bəlkə də mənim üçün qüsurla sayıla bilər. Mən bununla da razılaşaram. Çünki bu kitabdakı şeirlərin hər biri bir-başa diqqət umur. Həmsöhbət olmağa çağırır adamı. Bu isə müəllifin uğurudur. Deməli, Nurafiz sözle səsin arasında elə bir dayaq nöqtəsi tapıb ki, o nöqtə-də söz də görünür, səs də. Sadəcə oxu-cuya qalan budur ki, həmin nöqtəni bir az özünə əziyyət verib tapsın. Mən əmi-nəm ki, Nurafizin oxucuları o nöqtəni tapıblar. Tapmayanlar isə tapacaqlar.

Mən isə bu kitabla çox həmsöhbət olacağam!

Özü taleyindən gözəl sənətkar

Yaradan bəzən insanların taleyi ilə cöhrəsini tərs müntənasib edir. Yəni üzünün gözəlliyi heç də taleyinə yansımır. Həyatın boranı- qarı insanın bahar kimi gül cöhrəsini çox zamansız sol-durur. Ömrü taleyin boranına bürünən sənətkarlardan biri Nə-zakət Məmmədovadır.

O, 28 fevral 1944-cü ildə Gəncədə dünyaya göz açıb. Həyat-dan ilk mənəvi zərbəsini lap erkən yaşlarından alıb- uşaqlıqdan atasını itirib.

Validəyləri onun müəllim olmasını istəyirdilər. O da validey-nlərinin arzusunu yerinə yetirmək istəyir. Və bu gənc qız Bakıda Xarici Dillər İnstitutuna (ADU) daxil olur. Sənətə olan sevgisi, oxumaq həvəsi onun təhsilini yarımçıq qoymasına səbəb olur. O, 1966-cı ildə Asaf Zeynalı adına Bakı Musiqi Texnikumuna qəbul olur.

Onun səsinə ilk qiyməti Əhməd Bakıxanov və Hacı-baba Hüseynov veriblər. On-ların qarşısında "Bayatı-Qa-car" oxuyan gənc hər iki sə-nətkarın diqqətini cəlb edir. Sonralar təhsilini İncəsənət İnstitutunda davam etdirən gənc Nəzakət bir müddət "Lələ" qızlar ansamblında çalışır.

Daha sonra onun taleyin-də yeni bir mərhələ başlayır. Sənətin bundan da enişli-yoxuşlu yolları ilə tanış olur. O, 1968-ci ildə Opera və Ba-let Teatrına qəbul olunur.

1971-ci ildə teatr sənəti yeni "Leyli" ilə tanış olur. Tamaşaçılar səhnədə tam yeni abhavada bir Leyli görür.

O, "Rast", "Qatar", "Şahnaz", "Segah" və digər muğamların, mahnı və təsniflərin mahir ifaçısı kimi tanınır. Türkiyə, İran, Əfqanıstan, Almaniya, Belçika, İtaliya və s. ölkələrdə qas-trol səfərlərində olur. Səsi də cöhrəsi kimi gözəl olan sənətkarın taleyi heç də uğurlu olmur. Onun sevdə oxu daşa dəydiyi kimi, sənətçini sevən adamın da sevdə oxu daşa dəyir.

Şair Sücaət Kəlbəcərlə sənətçiyə sevgi şeirləri yazır. İllər ke-çir, o şeirlər dillərə dastan olur. Lakin onların arasında sevgi yaşanmır. Şairin sevgisi qarşılıqsız qalır.

Ailə üzvləri və yaxınları bunu etiraf etməsələrdə, şairi tanı-yan insanlar o şeirlərin Nəzakət Məmmədovaya yazıldığını söy-ləyirlər. Gözəlliyi ilə göz qamaşdıran Nəzakət Məmmədovanı bə-yənməyən tək insan sənətçinin özü olur. O, boynundakı qırıqlar-dan azad olmaq üçün Soçidə plastik əməliyyatlarla lisenziyasız məşğul olan Karol Anatoli İvanoviçə müraciət edir. Lakin 21 ok-tyabr 1980-ci il tarixində əməliyyat zamanı cərrah kəsici tibbi alətlə müğənninin şah damarını kəsir. Və əməliyyat zamanı güc-lü qanaxmadan sənətkar dünyasını dəyişir.

Əlbəttə, sənətkarın həkim səhlənkərliyiindən dünyasını də-yişməsi diqqətdən kənarda qalmır. O, hüquqi qaydada bu əməli-nin cəzasını çəkir. Əslən erməni olan həkim törətdiyi əmələ görə Krasnodar məhkəməsi tərəfindən 9 il azadlıqdan məhrum edilir. Sonradan aparılan istintaq zamanı bəlli olub ki, əməliyyat edən plastik cərrah yox, salonda işləyən manikür ustası imiş.

Xanəndə Cəmbərkənd qəbiristanlığında dəfn olunub. Lakin illər keçəndən sonra o, Gəncədə yaşayan bacısı Kifayət Məmmə-dovanın yuxusuna girib. Ona: "məni Bakıda tək qoymusan, mən sənənin yanında olmaq istəyirəm", - deyib. Bacısı Kifayət xanım müsahibələrinin birində deyir ki, həmin yuxudan sonra onun və anasının məzarını Bakıdan Gəncəyə - İmamzadə Məzarlığına köçürüb.

Qorxulu yuxuların səbəbi

İnsanlarda yuxu pozuntusuna səbəb olan amillər və gecə kabuslarının əsas yaranma səbəbləri açıqlanıb.

Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə həkim Karema Maqo-medova danışır.

Onun sözlərinə görə, gecə kabusları müxtəlif nevroloji pozuntular, o cümlədən yuxu zamanı təəffüs pozuntuları səbəbindən meydana gələ bilər. Bununla yanaşı, mütəxəssis qeyd edib ki, kabuslar müstəqil bir yuxu pozuntusu kimi də ortaya çıxır.

K.Maqomedova bildirib ki, qorxulu yuxulardan daha çox gərginlik və stres yaşayan şəxslər əziyyət çəkirlər. Kabus riskini azaltmaq üçün həkim yatmadan əvvəl gün ərzində toplanmış həyəcanı təəffüs məşqləri vasitəsilə aradan qal-dırmağı tövsiyə edib.

Bundan əlavə, yataq otağındakı əlverişsiz şərait də gecə kabuslarının yaranmasına şərait yarada bilər.

O vurğulayıb ki, yataq otağında tam sakitlik, qaranlıq və rahat temperatur təmin edilməlidir. Eyni zamanda, döşək və yastıqların rahatlığı, yataq dəstlərinin isə xoş materialdan olması yuxu keyfiyyəti üçün həlledici rol oynayıb.

Rövsən PAŞAZADƏ

Heç kimə lazım olmayanlar

Soyuq qış gecəsində güclü külək beton dirəklərdəki işıq fə-nərlərini titrədirdi. Küçədə tək-tük sürətlə şütüyən avtomobil-lərdən və qəzet köşkünün yanın-da tənha dayanmış hündürboylu gəncdən başqa heç kəs gözə dəymirdi.

O, küləkdən qorunmaq üçün köşkün bir küncünə sığınmışdı. Si-fətidən dərin qayğı içində olduğu hiss olunurdu. Gözlənilmədən ar-xadan, ağacların arasından xışıltı səsi eşitdi. Geriyə boylananda ta-qətsiz və kimsəsiz qara bir köpəyin başını qaldırıb ona baxdığını gör-dü. Köpəyin gözləri qaranlıqda sanki işıldayırdı.

Bir anlıq Elçini vahimə bürüdü. O, ayağını yerə möhkəm vurdu. Köpək diksinərək küçənin əks isti-qamətinə qaçdı və qaranlıqda göz-dən itdi.

Qəzet köşkünün qarşısından keçən avtobus sürətini azaldaraq yaxınlıqda dayandı. Sərnişinlər tə-ləsik avtobusu tərk etdilər. Elçin isə yerindən tərpənmədən onları kənardan seyr edirdi. Onların evlə-rinə tələsən addımlarına həsədlə baxırdı.

Avtobusdan düşən orta yaşlı ki-şinin əlində iri bir bağlama vardı. O, köşkə tərəf yönəldə Elçin ar-xaya çəkilib qaranlıqda gizlənmək istədi. Lakin kişi onu görmüşdü.

Bir neçə dəqiqədən sonra kişi yaxınlaşıb dedi:

- Elçin, axşamın xeyir. Ay bala, belə şaxtalı havada burada niyə dayanmısan? Sətelcəm olarsan, Allah eləməsin. Yənə evdə nəse olub? Fikir vermə, oğlum. Bir qula-ğından al, o birisindən burax.

Elçin əsəbi səslə cavab verdi: - Nəriman müəllim, birincisi, bir adamı gözləyirəm. İkincisi, xahiş edirəm, məni rahat buraxın. Məsle-hətinizə ehtiyacım olsa, gəlib qapı-nızı döyər, kömək istəyəm.

Nəriman müəllim onunla eyni mərtəbədə, üzbəüz mənzildə yaşa-yırdı və orta məktəbdə tarix fənnin-dən dərs deyirdi.

- Ay oğul, səni gördüm, ona gö-rə yaxınlaşdım. Yaxşı, hirsənmə. Mən gedim. Salamət qal.

Bunu deyib başını pərt-pərt yı-rğaladı və asta addımlarla yoluna davam etdi.

Bir saatdan çox şaxtalı havada dayandığından Elçinin bədənini üşütmə bürümüşdü. Əlləri və ayaq-ları tir-tir əsirdi. Qonşusunun uzaq-laşdığını görüb cibindən telefonunu çıxardı və tələsik bir nömrə yığdı.

- Fəridə, salam, mənəm. Evdə-sən? Gəlmək istəyirəm. Gecəni də səndə qalacağam. Gecələməyə yerim yoxdur. Olar?

Qısa fasilədən sonra qadının səsi gəldi:

- Olar. Amma bir saatdan tez gəlmə. Evdə deyiləm.

- Baş üstə. Nə yaxşı ki, sən var-san... De görüm, haradasan? Gə-lim taksi ilə səni götürüm.

Fəridə etiraz etdi. Elçin də və-ziyyətlə barışdı. Onun evinə piya-da təxminən bir saatlıq yol oldu-ğundan üzəuşağı küçə ilə addımla-mağa başladı. Sürətlə yeridikcə bədənini isinməyə, sifətindəki gər-ginlik isə tədricən çəkilməyə başla-dı.

Elçin dövlət idarələrinin birində baş mütəxəssis işləyirdi. Atası El-

mlər Akademiyasının müxbir üzvü, respublikada tanınmış alimlərdən biri idi. Məhz onun böyük səyləri sayəsində Elçin dövlət qulluğuna qəbul olunmuşdu. Atanın ən böyük arzusu isə gələcəkdə oğlunu yük-sək vəzifəli dövlət məmuru kimi görmək idi.

Elçinin iş yeri ilə yaşadığı ev arasındakı məsafə çox olmadığından, o, ictimai nəqliyyatdan nadir hallarda istifadə edirdi. Həftəiçi günlərdə onu qara kostyumda, ağ köynəkdə, boynunda qalstukla gö-rən dostları zarafatla səslənirdilər: - Gələcəyin naziri gəlir, yol ver-in!

Elçin ziyalı ailəsində, kitabların əhatəsində böyümüşdü. Uşaqlıq-dan mütaliəyə böyük marağı vardı. Geniş dünyagörüşü, iti zəkası və öyrənmək qabiliyyəti onu fakültə-dəki digər tələbələrədən fərqləndirir-di. Tələbə yoldaşları da bu xüsusiyyətlərinə görə ona zarafatla an-tik yunan filosofu Sokratın adını vermişdilər. Elçin bundan heç vaxt incimir, əksinə, dostlarının bu za-rafatını məmnuniyyətlə qarşılayır-dı.

Zövqlə geyinməsi, hündürboylu olması, avropalılara xas açıq rəngli çöhrəsi və özünəməxsus görkəmi onu qızların diqqət mərkəzinə çevirirdi.

Elçin valideynlərinin yeganə övladı idi. Otuz yaşı tamam olmamış atasının təkidi ilə ailə qurmağa razı olmuşdu. Uzun illər ürək xəstəli-yindən əziyyət çəkən atasının səh-həti getdikcə ağırlaşdı. Elçin onun sözünü yerə salmaq, bəlkə də son arzularından birini üreyində qoymaq istəməmişdi. Buna görə də, içində hələ ailə qurmağa tam hazır olmadığına dair tərəddüdlər olsa da, atasının isteyinə boyun əymişdi.

Gələcək həyat yoldaşı Elnarə ilə qohumluq əlaqələri olduğundan, onlar uşaqlıqdan bir-birlərini tanı-yırdılar. Evləndikdən sonra münasibətləri qarşılıqlı mehribanlıq və anlaşıma üzərində qurulmuşdu. Va-lideynləri də onları bir-birinə yara-şan, xoşbəxt cütlük hesab edirdilər.

İlk vaxtlar Elçin Elnarənin çilgini-lığını və həssaslığını ona qarşı duyduğu qısqıncılıqla əlaqələndirir-di. Bəzən ezamiyyətdən sübh çağı-na yaxın qayıdanda Elnarənin yat-mayıb onu həyəcanla sorğu-suala tutması, nədənsə, Elçində xoş bir duyğu yaradırdı. O, bunu həyat yol-daşının ona olan sevgisinin təza-hürü kimi qəbul edirdi.

Lakin evliliklərinin üç ili tamam olmamış Elçinin atası qəfil ürək tut-masından dünyasını dəyişdi.

Atasının ölümündən sonra şən-bə günləri anasına baş çəkmək El-çinin həyatında dəyişməz bir adətə çevrildi. Anası həmin gün onun sevdiiyi, arzuladığı ləziz yeməkləri hazırlayırdı. Birlikdə nahar etdik-dən sonra hava qaralana qədər iki-likdə oturub köhnə albomların səhi-fələrini çevirər, keçmiş günlərin şir-in xatirələrini yada salırdılar.

Elçin hələ atasının itkisini tam qəbul etməmişdi ki, tale ona ikinci ağır zərbəni vurdu. Dörd il sonra onun həyatındakı son istilik və mə-həbbət mənbəyi olan anası da şək-ker xəstəliyindən dünyasını dəyiş-di.

Bu vaxtadək Elçinin həyat yol-daşı ilə münasibətlərindən də əv-velki xoş günlərin demək olar ki, heç bir izi qalmamışdı.

İkinci övladları dünyaya gəldik-dən sonra Elnarə ikiotaqlı mənzilin darısqallığından şikayətlənməyə başlamışdı. Elçinin valideynlərinin ölümündən sonra onlara miras qa-lan geniş üçotaqlı mənzilə köçdükdə isə əvvəl yaşadıkları ikiotaqlı mənzili satmağa məcbur olmuşdu-lar.

Mənzilin satışından əldə olunan vəsait hesabına bir müddət evdə sakitlik hökm sürdü. Lakin bu sakit-lik uzun çəkmədi.

Aralarındakı gərginlik getdikcə dözülməz həddə çatırdı. Nəhayət, onlar ayrı-ayrı otaqlarda yatmağa, gün ərzində bir-biri ilə bir kəlmə belə danışmağa başladılar.

Elçin bir çox hallarda gərginlik-dən uzaqlaşmaq üçün bir neçə sa-atlığa evdən çıxırdı. Şənbə və bə-zar günləri də müxtəlif bəhanələrlə günorta saatlarında evdən gedir, hava qaralmağa yaxın geri qayıdır-dı.

Onun bu davranışı Elnarənin əsəbiliyini və qısqıncılığını daha da artırırdı. Elnarə də buna cavab olaraq uşaqları götürüb bir neçə günlüyə valideynlərinin evinə gə-dirdi.

Artıq onları bir-birinə bağlayan yeganə bağ övladları idi.

Bu dəfə isə Elçinin səbri tamam tükənmişdi. Elnarənin növbəti qal-maqalı zamanı uşaqlarının göz yaşlarına dözə bilməyən Elçin hə-min gecə evə qayıtmamaq və Fəri-dənin evində gecələmək qərarına gəldi.

Fəridə ilə Elçinin münasibətləri-nin təməli hələ tələbəlik illərində qoyulmuşdu.

Əvvəlcə onlar sadəcə dost idi-lər. Lakin ikinci kursda aralarında qarşılıqlı sevgi hissləri yaranmışdı. Münasibətlərinin universitetdə ha-mıdan gizli qalması da mümkün deyildi. Kurs yoldaşları, hətta müəl-limlər belə onların bir-birinə olan münasibətindən xəbərdar idilər.

Hər gün dərslər başa çatdıqdan sonra saatlarla ya Dənizkənarı Mil-li Parkda, ya da şəhərin mərkəzi küçələrində hava qaralana qədər gəzərdilər. Üçüncü kursda artıq ev-lənmək barədə qərar vermişdilər. Çox keçmədi ki, Elçinin valideynlə-ri Fəridəyə elçi getdilər.

Fəridənin atası toylarından son-raq mərhum anasından yadigar qa-lan, şəhərin mərkəzində yerləşən ikiotaqlı mənzili gənclərin ixtiyarı-na verəcəyinə, həmçinin Elçinə bahalı bir avtomobil alacağına söz vermişdi.

Elçilikdən bir neçə ay sonra Fə-ridə həmin mənzili Elçinə göstər-mişdi. Mənzildə nənəsinəndən ya-di-gar qalan əşyalarla yanaşı, mebel dəsti də vardı. Bu ev onların gələ-cək həyatlarının ilk ünvani olacaq-dı.

Dərslər başa çatdıqdan sonra bir kafedə yüngül nahar etmək, oradan isə birbaşa Fəridənin mənzilinə getmək gənclərin gündəlik vərdişinə çevrilmişdi. Hava qarala-na qədər yataq otağında bir-birinə olan ehtiraslarının təsiri altında qa-lardılar. Bu yaxınlaşmaların təşəb-büsü, demək olar ki, həmişə Elçin-dən gəlirdi.

Fəridə ilk vaxtlar buna etiraz edəndə Elçin onu inandırmağa ça-lışdı:

- Nədən narahatsan? Axı biz ni-şanlıyıq. Gələn ilin sonunda toyu-muz olacaq. Aramızda olanları bir sən bilirsən, bir də mən. Fikrin keç-miş dövlərə getməsin.

Elçin ehtiraslı hisslərin təsiri al-tında o qədər məst olmuşdu ki, im-tahanların yaxınlaşması belə onu narahat etmirdi. Üstəlik, Fəridə onun referatlarını hazırlamağı da öz üzərinə götürmüşdü. Elçin özü-nü dünyanın ən bəxtəvər insanı he-sab edirdi.

Onun istəyi ilə Fəridə hətta saç-larının rəngini dəyişərək sarışın ol-muşdu. Bu saç rəngi onun gözəlli-yini və cazibəsinə daha da artırırdı.

Fəridənin valideynlərinin maddi imkanları geniş idi. Buna görə də qız Elçinə tez-tez bahalı hədiyyələr alırdı. İlk vaxtlar buna etiraz edən Elçin zaman keçdikcə dəbdəbəli saatlardan, geyimlərdən və digər qiymətli hədiyyələrdən imtina et-mədi. Bununla belə, öz imkanları daxilində Fəridəyə hədiyyələr al-mağa çalışır, onun qarşısında bor-clu qalmaq istəmirdi. Lakin Fəridə-nin ona verdiyi hədiyyələrin maddi dəyəri, şübhəsiz ki, daha yüksək idi.

Fəridə dəbdəbəli geyimləri ilə universitetdə digər qızlardan seçi-lir, tez-tez hamının diqqətini özünə çəkirdi. İlk vaxtlar bu, Elçinin xoşu-na gəlirdi. Lakin zaman keçdikcə həmin diqqət onda qısqıncılıq hissi yaratmağa başladı.

Arabir Fəridəni yüngülcə mə-zəmmət edəndə qız gülümsəyərək deyirdi:

- Sən istəmirsən ki, nişanlın gö-zəl və dəbdəbəli geyinsin? Mən sənin üçün bəzənirəm.

Fəridənin Elçinin tələbə dostları ilə universitetin dəhlizində bir neçə dəqiqəlik söhbət etməsi belə onda qısqıncılıq yaradırdı. Elçin tez-tez hiss edirdi ki, ətrafdakılar Fəridəyə gizlicə baxırlar.

Doğrudan da, Fəridə o qədər gözəl idi ki, ona biganə qalmaq çə-tin idi. Sevdiiyi qadının gözəlliyi və cazibəsi isə Elçinin ona qarşı ehti-rasını daha da gücləndirirdi.

İki gəncin münasibəti üçüncü kursa qədər bu cür davam etdi. Son vaxtlar aralarında tez-tez in-cikliklər yaşansa da, Elçinin qıs-qıncılığından doğan bu küskünlük-lər uzun çəkmirdi.

Ancaq Elçini getdikcə başqa bir sual narahat edirdi: Fəridəyə bəslədiyi hiss sevgi idimi, yoxsa onun gözəlliyi və cazibəsinin yaratdığı valehlik? Bu tərəddüd qəlbindən çəkilmirdi.

Fəridə ilə nənəsinin evində olanda bu düşüncələri unudur, onu evə ötürdükdən sonra isə yenidən eyni sualın əsirinə çevrilirdi: görə-sən, Fəridə mənədən başqa kimin-ləşə bura gələ bilərmə?

Nəhayət, Elçin qərara aldı ki, bir neçə gün dərsə getməsin. Fəridə-nin zənglərinə cavab verməyəcək, ısrar etsə, xəstə olduğunu deyəcəkdı. Yoxluğu ilə onun münasibə-tini sınağa çəkmək istəyirdi.

Lakin daxilində daha güclü, adı qoyulmayan bir qüvvə də vardı. Sanki görünməz bir əl onu Fəridə-dən və hələ qurulmamış ailə həya-tından uzaqlaşdırırdı.

Bir müddət keçdikdən sonra Fə-ridə Elçinin ona qarşı münasibəti-nin niyə dəyişdiyini, nədən soyu-duğunu anlaya bilmirdi. Onun əv-velki səmimiyyətinin yerini anlaşılmaz bir soyuqluq almışdı. Fəridə hər dəfə narahatlıqla:

- De görüm, sənə nə olub? - de-yə Fəridə hər dəfə soruşanda, El-çin ya cavab verməkdən yayınır, söhbətin istiqamətini dəyişir, ya da bir-birinin ardınca müxtəlif bəhanə-lər getirirdi. Bəzən isə hələ ailə hə-yatı qurmağa hazır olmadığını söy-ləyir, toydan sonra necə dolana-caqları, qarşıda onları hansı çətin-liklərin gözlədiyi barədə uzun-uzadı danışdırdı.

Fəridə onun bu narahatlıqlarını sakitləşdirməyə çalışırdı:

- Narahat olma. Valideynlərim ilk vaxtlar bizə kömək edəcəklər. əsas yaşamağa evimiz var, ayağı-nın altında maşın olacaq. İstəsən, atam öz əlaqələrindən istifadə edib səni yaxşı bir işə düzəldər. İndidən bədbin fikirlərə qapılıb özümüzün də qanını qaraltmayaq.

Fəridə bu sözlərlə Elçini rahat-latmağa çalışsa da, onun eyni mə-sələyə döndə-döndə qayıtmasının sə-bəbini anlaya bilmirdi. Elçinin de-diklərinin arxasında yalnız gələ-cəklə bağlı narahatlıq deyil, başqa, daha dərin bir tərəddüdün gizləndi-yini hiss edirdi. Lakin bu tərəddü-dün nə ilə bağlı olduğunu öyrəne bilmirdi.

Buna baxmayaraq, Fəridə Elçi-nin ziyalı və hörmətli bir ailədən ol-masına, onu sevdiiyinə və uzun müddət birlikdə olduqlarına görə ümidini itirmək istəmirdi.

Amma Elçin daxilində artıq qə-rarını vermişdi. O, Fəridə ilə ailə qurmaq fikrindən getdikcə uzaqlaş-şırı. Buna baxmayaraq, münasi-bətlərinə son qoymağa tələsmirdi. Çünki Fəridəyə qarşı hissləri hələ tam sönməmişdi. O, bir tərəfdən bu münasibətdən çıxmaq, digər tə-rəfdən isə Fəridəni birdəfəlik itir-mək istəyirdi.

Elçinin öz daxilində yaşadığı bu ziddiyyət Fəridəyə qarşı davranış-larına da təsir edirdi. Bəzən ona yaxınlaşıb, səmimi görünür, sonra isə qəfil soyuyur, aralarına məsafə qoyurdu. Fəridə isə bütün bunların səbəbini anlaya bilmədən, hələ də onun əvvəlki Elçin olduğuna inan-maq istəyirdi.

Zaman keçdikcə onların münasibətindəki dəyişiklik universitetdə də nəzərdən qaçmırdı. Bir vaxtlar dəhlizlərdə yanaşı görünən, audi-toriyaya birlikdə girib-çıxan iki gəncin arasındakı soyuqluq artıq tələbə yoldaşlarının da diqqətini çəkirdi. Hamını eyni sual düşündü-rürdü: görəsən, aralarında nə baş verib?

Elçin Fəridəni özündən uzaq-laşdırmaq qərarına gəldikdən son-raq bunu sözlə deyil, davranışları ilə göstərməyə başladı. Eyni qrupda oxuduqları Sevda isə fərqi nə var-madan onun qurduğu oyunun bir hissəsinə çevrilmişdi. Elçin dəhliz-də onunla ucadan gülür, dərs ara-larında söhbəti uzadıb, auditoriya-ya birlikdə daxil olurdu. Kənardan bunlar adı tələbə münasibəti təsiri bağışlasa da, Elçinin hər hərəkəti Fəridənin diqqətinə hesablanmışdı.

(ardı növbəti sayımızda)

ƏDALƏT •

23 oktyabr 2026-cı il

Vaqif YUSİFLİ
Filologiya elmləri doktoru

GƏLDİ, SÖZÜNÜ DEDİ VƏ GETDİ...

Söhbət ədəbi aləmdə indi çox az adamın xatırladığı Tahir Qurbanın gedir. O, adi bir şair olsaydı, bəlkə də bu yazıya heç ehtiyac qalmazdı. Ədəbi aləmə gəlişi "Azərbaycan" jurnalından başladı.

Şair Ağacavad Əlizadə "Azərbaycan" jurnalında məsul katib işləyirdi, həm də Sabir adına Mərkəzi kitabxanada ədəbi məclis aparırdı: "Ədəbi məclisə gələnlərin yaradıcılığı ilə tanış olmaq üçün onları bir-bir dinləməyə başladım. Ara-sıra ürəyimə yatan misralar eşit-səm də, düzü, hələ heç birindən razı qalmamışdım. Birdən...uzun, arıq bir oğlan ayağa qalxdı. Öz adından əvvəl oxuyacağı şeirin adını dedi : "Əlifba". Şeirin elə ilk misraları məni silkelədi:

**Körpəlik-ömrün əlifbasıdır,
Dan qızırtısı-səhərin.
Məhəbbətin əlifbası-
Dünyada əlifbalar var-
Təzəli-köhnəli, uzun-gödək.
Dünyada zəncilər var-
Yan-yana düzülüb.
"Azadlıq" sözünü yaratmış
Qara mətbəə şriftləritək.**

Onun adını soruşdum. Öyrəndim ki,Tahir Qurbanov N.Nərimanov adına Tibb İnstitutunun birinci kursunda, Pediatriya fakültəsində oxuyur. 1947-ci ildə Masallının Qızılavar kəndində doğulub".

Çox keçmədi ki, oxucular "Azərbaycan" jurnalında Tahir Qurbanın bir neçə şeiri ilə tanış oldular. O illərdə "Azərbaycan" jurnalında (1968 № 2) 20 yaşlı bir gəncin şeirlərinin dərc olunması az qala möcüzə sayılırdı.

Altmışıncı illərdə şeirimizdə Buhenvald ölüm düşərgəsindən, Xirosima faciəsindən xeyli ağırlı şeirlər yazıldı. Amma bu şeirlərin çoxunda ağır, haray var idisə, poeziya sığlleti, yaddaşalarda yaşayacaq nümunələrin sayı çox deyildi. Rəsul Rzanın, Əli Kərimin, Cabir Novruzun şeirlərini istisna etmək olar. Tahir Qurbanın "Buhenvald...Salaspils" şeiri isə ...

**Burda Günəş doğa, daşa nur indi,
Ürəklər tənhalıq adası kimi.
Bu yerdə kölgələr sürünür indi,
düşünür Hamletin atası kimi.**

**Bir isti yaratək açılır səhər,
Meşə ağrıların gileylərindir.
Soyuq qəbirlərdən qalxıb ölürlər,
uzaq obaların ocaqlarında
donmuş əllərini isidir indi.**

**Yumsan gözlərini, titrəyər ürək,
Güllələr açılar hardasa min-min.
Yaralı ıgıdlar nar ağacitək
gözünün içində çiçəklər sənin.**

**Kiminse qəlbində qışqırıb qanı,
Ulduzlar gözünü birdən qıyıblar.
Ölülər soyunub ağrılarını,
sümük dizlərini qucaqlayıblar.**

**Çöllərə su kimi çilənər bahar,
Palıdlar qocalar yolların üstə.
Bir durna qatarı yol azıb qonar
yetim anaların qolları üstə.**

Bu şeirdə Ağrının özü var. Poeziyada yaşanan ağır-poeziyanın öz ağrısı.Vaxtı ilə Məmməd Araz Əli Kərim bir yazısında " Qayıt" şeiri ilə bağlı bir mülahizə irəli sürmüşdü, yazmışdı ki, bu şeirlə "Qayıt" mövzusu fəth edilib qurtardı. Tahir Qurbanın "Buhenvald...Salaspils" şeiri də o mövzuda şeirlərə yaxşı mənada son naxışını vurdu.

Misal gətirdiyim bu şeirə diqqətlə baxaq: şeir bir-iki təsbih istisna olunmaqla başdan-ayağa metaforalar üstündə qurulub. Ədəbiyyat adamı deyildi, filoloji təhsili də yox idi, amma rus dilini çox yaxşı bilirdi, uşaqlıqdan mütaliyə hədsiz meyli vardı və o dövrün intellektual bir gənci kimi rus və Avropa ədəbiyyatını oxuyurdu, 60-70-ci illərin müasir Azərbaycan şeiri də (Rəsul Rzanın,Əli Kərimin, Vaqif Səmədoğlunun, İsa İsmayılzadənin, Ələkbər Salahzadənin şeirləri) onun şeirlərinə təsirsiz qalmamışdı.

Yenə Ağacavad Əlizadəyə müraciət edirəm. "Azərbaycan" jurnalında məsul katib işləyəndə "Şanlı Qızıl Ordumuzun" yaranmasıyla bağlı bir şeir getməliyi. Mən müəlliflərini nişan vermədən beş şeiri (onların içində bir xalq şairinin də şeiri var idi) redaksiyada oxudum. Tahirin məlum əsgərə həsr elədiyi şeiri "müsaibiqədən" birinci çıxdı. Həmin şeiri çap elədik.

Hələ mən çox az şair tanıyıram ki, şeirinin hər misrası obrazlı bir fikir ifadələsin".

**Qəlbində basdırıb onu bu ölkə,
Meydanlar, küçələr naxış-naxışdır.
Bir yol Moskvada olmağı bəlkə
Min yol sağlığında arzulamışdır.
Nə həzin çalınıb toyu, mağarı
Alışın bu dərdin çarasına siz.
Ona yazılası nekroloqları
Yazın gözlərimin çarasına siz.
Payızı çiyinə alıb küləklər,
Ötür bulaqlar da hardasa dil-dil.
Qanlı şinelini soyunan əsgər,
Torpağı əyninə geyib elə bil.**

2014-cü ildə şair Zakir Fəxri Tahir Qurbanın mətbuatda çap olunan və çap olunmayan 21 şeirini "Yaddaşımda bitən ağac" şeirlər kitabında oxuculara çatdırdı. İnanın,o şeirlərin hər biri haqqında öncə söylənilən fikirləri təkrar edə bilərəm.Bu şeirlər 50-60 il bundan əvvəl yazılısa da, yenə bu günün şeiri kimi səslənir. Təbii ki, bu kiçik Anım yazısında o şeirlərin hər biri haqqında söz açə bilmirəm. Amma iki şeiri üzərində qısaca söz açmaq istəyirəm.Tahir Qurban təbiətə də metaforalar gözü ilə baxırdı. Bu misralar "Gecə" şeirindəndir:

**Göyde topa bulud yanar zər kimi...
Kimsə iş üstündə silər tərini.**

**Günəş də yuxulu körpələr kimi
Endirər qızılı kirpiklərini.**

**Hardasa qovrular tənha bir çınar,
Alışar arzusu göyün, yerin də.
Ətri gözlərimə dolub yandırar,
Bənövşə qoxulu hörüklərin də.**

**Dinər qoca aşiq..Köz tutar ocaq,
Baxışlar zillənər çəməne, çölə.
Elə bil dərədən Eyvaz çıxacaq
Şəvə saçlarının durna teliylə.**

"Xatırlayanda" şeirindən söz açmaq istəyirəm. Bu şeiri oxuyanda nədənsə Əli Kərimin "Qayıt" şeirini xatırlayıram. Məzmun baxımından zahirən heç bir oxşarlıqlarını görməmişəm.Amma hər ikisi Həsərət şeiridir. Əli Kərimdə bu Həsərət Füzuli şeirlərindəki qəm qafiləsinə qoşulur: "Dün demişsən ki: Füzuli mənə qurban olsun! Sənə qurban olayım, yəne nə ehsandır bu?". Tahir Qurbanın şeiri də o qəm qafiləsinin lap sonuncu sıralarına qoşula bilər:

**Hər dinən nəğmədə yanıram, varam
Hər yanan ocaqda köz tuturam mən!
Səni misralarda yada salıram,
Səni misralarda unuduram mən.**

**Gəzdim gözlərini mən neçə gözdə
Gör neçə nəğməmə ucalacaqsan.
Mənimçün gecələr bir qaya üstə,
Məndən gizli-gizli qocalacaqsan.**

**Sənin harayında min od, min ocaq,
Səsində buludlar hönkürəcəkdir.
Mavi gözlərinə dəniz dolacaq,
Dibində yosunlar göyərəcəkdir.**

1978-ci il, "Ulduz" jurnalının hansı sayındasa Tahir Qurbanın bir neçə şeiri işıq üzü gördü. O zaman səhv etmərsə, "Ulduz"un baş redaktoru Yusif Səmədoğlu idi.. Ələkbər Salahzadə onda dedi ki: "Ədəbiyyata, poeziyaya həvə və su kimi lazımdır Tahir kimilər.Qəzet və jknnallar üzünü "sensasiya"tiplərinə yox, Tahir Qurbanın şeirlərinə çevirməlidir".Təəssüf ki, bundan sonra Tahir Qurbanın heç bir qəzet və jurnalda şeirləri çap olunmadı.

Onun ən yaxın dostu Sabir Rüstəm-xanlı idi. O, "Ürəyimdəki Tahir" yazısında deyir: "Təəssüf ki, az yazırdı, həkimlik vaxtını çox aparırdı. Yaxud yazdıqlarını üzə çıxarmağı xoşlamırdı. Sonralar mən "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində, "Yazıçı" nəşriyyatında işləyəndə çoxlarının kitablarının, şeir, nəsr nümunələrinin çapına, nəşrinə kömək etmişdim. Amma Tahiri yola getirmək çətindi".

Elə bu yazını Sabir Rüstəmxanlının sözləriylə də bitirmək istəyirəm: "Tahir böyük mənəvi dünyasının qatlarını açmadan, sirrini üreyində gizləyərək, cəmiyyəti daha saf, insanlığı daha kamil, sözümüzü daha namuslu görmək arzusuyla yaşadı və getdi... Amma dostlarının üreyindən getmədi".

MİNNƏTDARLIQ MƏKTUBU

**Azərbaycan Respublikasının
Müdafiə Naziri, general-polkovnik
cənab Həsənov Zakir Əsgər oğluna**

Hörmətli cənab Nazir!

Siz ölkəmizin ən yüksək rütbəli hərbcisi kimi, həm də Qarabağın alınmasında Nazir kimi tarixə düşmüşünüz. Mən buna görə həmişə internet saytlarında Sizin haqqınızda xoş sözlər yazıram.

Nəzərinizə çatdırım ki, mən ali təhsilli jurnalistəm. 30 il "AZ TV" də redaktor və böyük redaktor, 10 il "İctimai televiziya"nın Şimal-Qərb bölgəsinin müxbiri işləmişəm. Mən həm də Şekidə Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradıcısı olan 11 nəfərdən biriyəm. Hazırda təqaüddə olsam da, respublikamızın bir neçə nüfuzlu qəzetlərində yazılarım çap edilir. Sənətimə olan vurğunluğuma görə nəvəmi də istiqamətləndirmişəm jurnalist ixtisasına. Ona Şekidə adı hörmətlə yad edilən babamın adını qoymuşam. O, Nağıbəyov Məmmədağıbəy Nazim oğludur.

Nəvəm Bakı Dövlət Universitetinin Jurnalistika fakültəsində təhsilini başa çatdırdıqdan sonra bir vətənpərvər oğul kimi hərbi xidmətə getdi. O, çox savadlı oğlandır. Şəxsi kitabxanasında 3000-dən çox kitab var. Ən çox oxuduğu kitablar tarix mövzusunda. Nəvəm türkün və Azərbaycanın tarixini yaxşı bilir. Çox kitab oxumaqdan gözləri zəifləsə də, hərbi xidmətə getməyi özünə borc bildi.

Nəvəm hazırda Laçın rayonu ərazisində "N" saylı hərbi hissədə xidmət edir. Bir neçə gün qabaq onun 22 yaşı tamam oldu və bizim ailə bu münasibətlə nəvəmin görüşünə getdik. İlk görüş bütün ailədə xoş əhval-ruhiyyə yaratdı. Nəvəm az müddətdə çox dəyişmişdi. Evdə olanda "gecələr sakitlikdir" deyib kitab oxuyurdu, normal rejimi yox idi. Bu isə

məni həmişə narahat edirdi. Mənim nəvəmə elə birinci sualım da gündəlik rejimi ilə bağlı oldu. O, dedi ki, "baba, burada hər iş sənin istədiyin kimi normal rejimlə aparılır və mən bunun faydasını özümdə hiss edirəm. Həm müəyyən qədər əsəblərim sakitləşib, həm də normal yuxu rejiminə düşmüşəm. Burada bizə yüksək kolorili yeməklər, meyvə-tərəvəz verirlər. Yeməklər mənə nənəmin hazırladığı yeməkləri xatırladır. Bu səbəbdən də müəyyən qədər kökəlmişəm. İdmanla da ardıcıl məşğul olmağa imkanım var. Məncə normal insan üçün burada ideal həyat şəraiti yaradılıb. Hərbi təlimlər də müntəzəm aparılır. Bizi həddindən artıq yormurlar. Hər bir zabit bizə öz övladı kimi qayğı göstərir. Biz burada həm hərbi biliklər alırıq, öyrənirik, həm də kişilik, həyat məktəbi keçirik".

Biz geri qayıdanda hamımızın üzü gülürdü. Nəvəmin xoş əhvalı bizə siraət etmişdi. Mən də jurnalist kimi bütün bunları yazmaq qərarına gəldim. Hərbi xidmətdə yaradılmış yüksək səviyyəli həyat şəraitinə görə Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı, möhtərəm cənab Prezidentimiz İlham Əliyevə, Müdafiə Naziri general-polkovnik Zakir Həsənova və nəvəmin Laçında xidmət etdiyi "N" saylı hərbi hissənin komandirlərinə, bütün zabit heyətinə səmimi təşəkkürlər və minnətdarlıq etməyi özümzə borc bildim. Onların hamısına işlərində uğurlar arzulayıram. Canları sağ olsun, hərbi nailiyyətləri daha da yüksək olsun. Vətənimizin keşiyində ayıq-sayıq dayanasınız.

Mən azərbaycanlı olduğuma görə indi qürurluyam. 200 il işğal edilən torpaqlarımızı Azərbaycan ordusu geri qaytardı. Onlar bizim şərəf və ləyaqətimizi bizə qaytardılar. Qarabağ döyüşlərində şəhid olanlara Allahdan rəhmət, qazilərimizə can sağlığı arzulayıram.

Bu gün yetişdirilən hərbi kontingentin torpaqlarımızı qoruyub saxlamaq üçün müntəzəm inkişaf yolunda inamla addımlayacaqlarına inanıram. Ailəmiz adından bütün hərbcilərimizə sonsuz təşəkkürlər edirəm.

**Çingiz NAĞIYEV
"Qızıl qələm" mükafatı laureatı
Şəki**

Hər uşağa "SpaceX"dən səhm verəcək

Dünyanın ən varlı iş adamı, "SpaceX" və "Tesla" şirkətlərinin rəhbəri İlon Mask qlobal miqyasda böyük əks-səda doğuran növbəti bəyanatla çıxış edib. Milyarder gələni ildən etibarən ABŞ-də yaşayan hər bir uşağa şəxsi mülkiyyətində olan "SpaceX" səhmlərindən bir ədəd hədiyyə edəcəyini açıqlayıb.

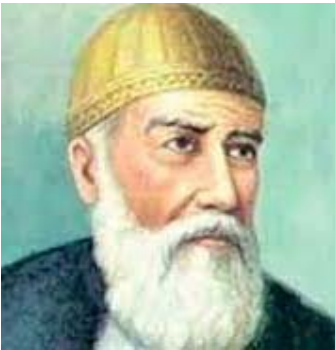
Adalet.az xəbər verir ki, Mask bu barədə "X" sosial media platformasında paylaşım edib.

"Gələni il Amerikadakı hər bir uşağa mənə məxsus "SpaceX" səhmlərindən

birini bağışlayacağam. Bu, ilk belə addım olacaq və daha çoxu da ardınca gələcək". Rəsmi statistika göstərir ki, hazırda ABŞ-də 18 yaşdan kiçik təxminən 72 milyon uşaq var. Bir "SpaceX" səhminin birja dəyərinin təqribən 146 dollar olduğunu nəzərə alsaq, 72 milyon uşağa paylanacaq səhmlərin ümumi maliyyə həcmi 10.5 milyard dollara çatır.

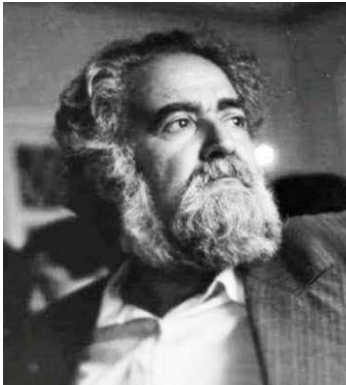
Hələlik səhmlərin uşaqlara hansı hüquqi mexanizmlə və necə ötürüləcəyi ilə bağlı detallar açıqlanmayıb.

BAYAT

№ 99 (959)

Xəlil Rza ULUTÜRK

Azərbaycan

Gəzdim sənin çöllərini
Oba- oba, oymaq-oymaq.
Nə gözəlmiş qoynun sənin,
Ana torpaq, ana torpaq!

Astarada, Lənkəranda
Limonların rəngi sarı,
Süfrələrin bəzəyidir
Kürdəmirin qızıl narı.

Kür üstündə, göy Xəzərdə
Vətəgələr nə gözəldir!
Tora düşən balıqların
Ağ pulları sanki zərdir.

Seyr edirəm Abşeronun
Səhərini, axşamını.
Çox sevirəm burda bitən
Bal ənciri, ağ şanını.

Qızıl Quba, qızıl Qusar
Xatırladır ilk baharı.
Bağlarının şöhrətidir
Gül yanaqlı almaları.

Zaqatala qoruğunda
Cüyür-ceyran sürü-sürü.
Baxdıqca bu gözəlliyə
Uzanmazmı insan ömrü?

Mingəçevir dənizindən
Neçə- neçə kanal gəlir.
Bağ- bağatlı Şirvanla bir
Ağ pambıqlı Muğan gülür.

Gör nə qədər filiz yatır
Daşkəsənin dağlarında.
Xan çınarlar göyə qalxır
Qədim Gəncə bağlarında.

Çıxdım Şuşa yaylağına,
Çəsmələrdə gözüm qaldı.
Endim İsa bulağına,
Çığırlarda izim qaldı.

Kəlbəcərin dağlarında
Durub baxdım al səhərə,
Yerdə əlvan çiçəklərə,
Göydə qızıl şəfəqlərə.

Dərələrin gül beşiyi
Təpələrin gül dağıdır.
Səni belə gözəl edən
Azərbaycan bayrağıdır!

Yurdu, sənin sağlığına!

Bir məclisdə unuduldum,
Mey içdilər hər gələnin sağlığına,
Hər gedənin sağlığına.
Yaxasına qonduğumuz mavi gölün sağlığına,
Mey gətirən şux gözəlin sağlığına.
Güldandakı qızıl gülün sağlığına,
Xoş qədəmli ayın, ilin sağlığına

Nə gözəlmiş qoynun sənin, Ana torpaq, ana torpaq!

Unuduldum... Nə tutuldum, nə pərt oldum,
Piçıldadım öz-özümə:
- Xəlil, sənin sağlığına!
Dörd ümmanı qucaqlayan ürəyinin sağlığına!
Qoşqar, Savalan dayağı kürəyinin sağlığına!

Qiblə etsin qoy dan yeri saçlarının
təkəm-seyrək ağılığına,
Ey dost, sənin sağlığına!
Otuz illik döyüşündə bir əsrlik yol keçdin sən,
Basılmadın, sarsılmadın.
Heç bir zaman qoltuqlara qısılmadın.
Şax yeridin öz yolunla, düz yolunla!
Mən heyranam sənin qaya dözümlünə, dağlığına.
Dodağıma sıxa-sıxa piyaləni,
İçirəm bu şələləni, könlüm, sənin sağlığına!

Dost, ya düşməni gördüyünə bircə an da gecikməyən,
Heç bir zaman xəstələnməz,
Ruhu enməz, əhdə sadıq, beyni yanar, qəlbi qaynar
Bir oğul var:
- Xəlil, sənin sağlığına!
Sən elə bir qartalsan ki, qalxmağın var, enməyin yox.
Sən elə bir ocaqsan ki, yanmağın var, sönməyin yox.
Sən elə bir yolçusən ki, məsləkəndən dönməyin yox,
Tərif, çələng paylananda susmağın var, dinməyin yox.
Ayağın Yer kürəsində, əlin çatır Aya, Marsa,
Cahanda beş oğul varsa, sənənsən biri, Xəlil Rza!

Şərimizin xoş taleyi, ağ baxtısan,
Döyüşkənmi deyim sənə, sən döyüşlər paytaxtısan!
Heç bilmirəm əfv elərimi dostlar məni?
Mən ötdüm bu tərənəni, bürüyərək vüqar məni.
Elim-günüm, səsim-ünüm,
Bu qənd-şəkər piyaləni vurdum sənin sağlığına,
Öz sağlığım bəhanədir, yurdum, sənin sağlığına!

Firəngizin məktubu

Gəldinmi?
Çiçəklərdəki lələm kimi gəldin,
Zülmətdə bir Ay şölesi, haləm kimi gəldin.

Ey doğma, əziz məktubu imzalayan əllər,
Ey min yaramın məlhəmi, Loğman, həyan əllər!
Andım kimi, nəğməm kimi, naləm kimi gəldin,
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin!

Çəkdim gözümə, gözlərimin şövqü qayıtdı,
Hər cümlən ürəkdə cücarib qol-budaq atdı.
Dər gündə məlakəm gəlib imdadıma çatdı.
Yanmış çölə al qırmızı lələm kimi gəldin,
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin.

Mən - odlu cəhənnəm, sən - ətirli, təzə bir meh.
Mən - göy, sən - işıq, qövsi-qüzəhlərdəki min zeh.
Mən şəh dilədim, yandı ciyər: bircə ləçək şəh!
Bal şərbəti oldun ki... piyaləm kimi gəldin,
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin!

Hər cümləni, hər sətrini, hər cizgini öpdüm,
Yollarda qalan yorğunumu, üzgünü öpdüm,
Xəttin bir işıq güzgüsü, saf güzgünü öpdüm.
Dağdan tökülən yeddi şələləm kimi gəldin.
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin!

Ey hicrana bais yağı, hicran sənin olsun.
Ey qan tökən ədnə əyil, iç, qan sənin olsun.
Mən getsəm, ey ömrüm, al, iki can sənin olsun!
Tutğun komama, məşələ, şöləm kimi gəldin.
Nur dalğası, eşq allahı, aləm kimi gəldin!

Gəldinmi?
Qalıb gülşənəm ol, bir də qayıtma!

At qüssəni, meydandakı zər bayrağı atma!
Yumsan gözümü, an Xəlili, qalx, daha yatma!
Ey məktubu qibləm, özü pir, hüsnü iman, din -
Sən ömrümə eşq allahı, yer-göy kimi gəldin.

Qüdrət dağı, qeyrət seli, min candı bu könlüm.
Ey sal qaya, dinlə, yatan ümmandı bu könlüm.
Coşsam, görəcəksən, dəli tufandı bu könlüm,
Sussam, demərim bəxtimə bir qəm kimi gəldin.
Ölməz, əbədi şairə həmdəm kimi gəldin.

Başım üstə yelləndikcə göy, qırmızı, mavi bayraq,
Göy gül açır, yer göyərir budaq-budaq, yarpaq-yarpaq.
Sağ-solumda yeriyənlər nəhrə dönür, axınlaşır,
Yaxınlaşır səadətim, ilk baharım yaxınlaşır.

...Haray əllər, dağ seliyəm, şələlələr qanımdadır,
Sən baharı çöldə gəzmə, o cismimdə, canımdadır.
Mən adicə vətən oğlu, nə bəbirəm, nə də şirəm,
Ağaran saç ağ gül açır, döyüşlərdə gəncleşirəm.

TÜRK sözündən qorxan gəda
Qəribədir şakerin:
TÜRK sözünü eşitcək, dərhal omba durursan,
Bacarsan həmin sözün düz gözündən vurursan.

Qardaşım oğlu-Türkel,
Doğma kəndim də-Türkan.
Şeirimdə görsən, dərhal pozub qaralayırsan.
Ya Mərdəkan yazırsan,
Ya Şüvəlan yazırsan,
Təki Türkan olmasın.
Dodaqaltı mırtdanıb, söylənib xısın-xısın
Bəzən aşkar deyirsən:
-Qardaş, "Türkan" olmasın.

Yox, "qardaş" sözünü sən götür geri, ey gəda!
Sözəndən qorxan hərifdən qardaş olmaz dünyada
nə yaxına, nə yada.

Bu dünyada növbənöv qorxaqlar görmüşəm mən:
Oddan, sudan, dənizdən, ildan qorxan da var.
Həyulədən, teyfdən, xortdandan qorxan da var.
Ancaq sözəndən qorxanı dünyada görən hanı?
- Yox, bu adi söz deyil,TÜRK sözüdür, ay canım!
Sus, tanıdım mən səni, vicdanı çoxdan susan!
Otuz yeddinci ilin lap dibinin xıltısan.

Sən neçənci ildənsən?
Qırxıncıdan?
nə fərqi?

Hələ heç doğulmamış qorxuludur qorxaqlar,
Bütün cinayətlərdə qorxağın barmağı var.
Sənin kimilərini süpürməsək cahandan,
İnan, bir də qayıdarsan bəlkə o qırğın, o qan.

Sənə xitab etməyi ar bilsəm də özümə,
Gərək davam eləyim başladığım sözümə.
Dinlə: hər halda səndən beş-altı yaş böyüyəm,
Ərzin ən böyük çayı Nile bənzəyən TÜRKÜM!

AZƏRBAYCAN TÜRKÜYƏM, bu soyun şah budağı,
Neçə-neçə eranın köksümdədir qaynağı.
Ərzin buz laylarını ərідən qüdrət mənəm,
Daş dövrünü yaşayan tunc,
Dəmir dövründə polad ərідən qüdrət mənəm.

Avropanı oyatdı Atıllanın qılıncı,
O qılıncı Füzuli qələminə çevirən
Cürət, ləyaqət mənəm.

Raketlərin anası arabani kəşf edən,
Nə qədər uluslara: yunanlara, ruslara,
Tunquslara, lehlərə, almanlara, çexlərə
Min-min sözü bəxş edən başər atası TÜRKƏM!
Qulaq as, ey əqli kəm:
Məndən başlanırsan tarix,
Tarix qədər qocaman, tarix qədər müdrikəm.

TÜRKƏM, neçə millətə öz qanıma vermişəm,
Dənizlər bətnimdədir, ümmanımı vermişəm.
Get dolan Kamçatkanı, Alyaskaya gedib çat,
Amerikaya kəmənd at, orda rüşəm var mənim.
Dillərini araşdır,
Öz doğmaca bələmdir qədim hindular mənim.

Mən ciğir yox, tarixin kəhkəşantək yoluyam,
Dədə Qorqud, Alpamış, Manasam, Koroğluyam.
Şəirin, elmin, rübabin ilk bahar nəsimiyəm,
Türküstanda Farabi, İraqda Nəsimiyəm.
Bir qanadım Nəvai, o biri Yunis Əmrə,
Öyrən, hansı məqamda endim səmədan yerə.

Neçə millətin saçı əllərimlə darandı,
lohan, İvan sözləri
Bizim "Xan"dan yarandı.
Uluq-Oleq qardaşdır, bəs Uğur-İqor necə?
Bunlar nə tapmacadır, nə ovsun, nə bilməcə.

Volqa-İrtiş, Yenisey, Qızılirmaq - qollarım,
Ərzin şah damarıdır mənim döyüş yollarım.
Yox, biganə qalmadım nə xeyirə, nə şərə,
Mən "çelovek" sözünü bəxş etdim bəşərə.

Sınırlanma boş yerə,
TÜRKÜ qarşı tuşlanmış cəsuslar görmüşəm mən,
Bulanlıqdan durulmuş,
Öyrənərək ayrılıb özü TÜRKÜ vurulmuş.

TÜRKÜM!
Bircə həyatım yetmiş dəniz yelkəni,
Sən get anandan öyrən kimdən qazanmış səni?!

Azadlıq həsrəti

Sən demə azadlıq aymış günəşmiş,
O aya o günə həsrət qalmışam.
Həyat səslə küylü bir keşməkeşmiş,
Doğma səmə üna həsrət qalmışam.
Mənim o yerlərdə ayaq izim var,
Səadət aynası beş dənizim var.
Vəfa xəzinəsi firəngizim var,
Onun ağ üzünə həsrət qalmışam.

Ruhum meydanlara sığmayan alay,
Üç rəngli bayrağım qalx ucal haray.
Öpsün tellərini Xəlil, günəş, ay,
Mən sənin üzünə həsrət qalmışam.

Uzaq diyardayam daş qəfəsdəyəm,
Bir vətən ləhinə təşnə həstəyəm,
Mənə görüş verin səfər üstəyəm,
Balamın gözüne həsrət qalmışam.

Çattırın o gülə gülzara məni,
İtirsən o yerde göz ara məni,
Qürbətə qoymayın məzara məni,
Vətən gündüzünə həsrət qalmışam.

Xəlil sən qayasan dərde dözsənsən,
Sən kürsən, xan araz, göygöl xəzərsən,
Yenə o yerləri bir gün gəzərsən,
Demə sən bu günə həsrət qalmışam.

ƏDALƏT •

23 oktyabr 2026-cı il

Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi

Azərbaycan Respublikası
Media və Yayım Şurası

№ 40 (2512) 23 oktyabr 2026-cı il

Dünyada gedən ekoloji proseslər və eləcə də quraqlıq birmənalı olaraq dənizlərə, göllərə, çaylara mənfi təsir edir. Yeni heç kimə sirr deyil ki, havalar quraqlıq keçdikcə problemlər də baş qaldırır və suda buxarlanma halları daha da artır. Təbii ki, bu da dənizin ekoloji tarazlığının pozulmasına və eləcə də orda bir çox problemlərin yaranmasına təkan verir.

Bu gün dünyada ən böyük problemlərdən biri quraqlıq iqlim şəraitidir. Bu şəraitin mövcudluğu dünyada su ehtiyatlarının azalmasına, başqa sözlə demiş olsaq, içməli suyun qıtlığına və eləcə də digər

yollarını göstərib. Cənab prezident İlham Əliyev sammitdəki çıxışında qeyd edib ki, dünyada gedən ekoloji proseslər və quraqlıq Xəzər dənizinə də öz mənfi təsirini göstərib. Gərək biz bütün Xəzəryanı ölkələrin rəhbərləri bir yerdə bu məsələləri müzakirə edirik və çıxış yolu axtarıb tapmalıyıq.

Təbii ki, Azərbaycan prezidentinin səsləndirdiyi bu fikirlər Xəzəryanı dövlətlərin başçıları tərəfindən də dəstəklənib və onlar Xəzərin problemini bir yerdə həll etmək üçün razılığa gəliblər. Heç şübhəsiz, bu məsələlərdə Rusiyanın, İranın, Türkmənistanın, Qazaxıstanın çox böyük kö-

XƏZƏR DƏNİZİ QURUYUR...

məsələlərin yaranmasına təkan verir. İndi dünyada ən böyük problemlərdən biri Xəzər dənizinin mövcud vəziyyətidir. Bu da ondan ibarətdir ki, Xəzər dənizi ilbəlil geri çəkilib. Sahildən suların geri çəkilməsi yeni adaların, yeni boş yerlərin yaranmasına gətirib çıxarır.

Əlbəttə, Xəzər dənizində mövcud olan bu problemlər ilk növbədə Xəzəryanı ölkələri daha çox narahat edir. Heç də təsadüfi deyil ki, bu günlərdə Türkmənistanda keçirilmiş Xəzəryanı dövlətlərin sammitində bu məsələlərə böyük önəm verilib. Hətta Azərbaycan prezidenti cənab İlham Əliyev həmin ölkələrə və dünyaya Xəzərdə yaranmış mövcud problemlə bağlı narahatlıqlarını bildirib və bunun həlli

məyi ola bilər. Sammitdə çıxış edən həmin dövlətlərin başçıları da prezident İlham Əliyevin Xəzər dənizi ilə bağlı qaldırdığı təşəbbüsləri və təklifləri dəstəklənmiş və bu məsələlərdə vahid mərkəzdə çıxış edəcəklərini bildirmişdilər.

Yazımızın əvvəlində qeyd etdik ki, dünyada quraqlıqla bağlı mövcud problemləri aradan qaldırmaq üçün bütün ölkələr bir araya gəlməlidir. Yəni bu məsələlər bir dövlətin, beş dövlətin gücü deyil, bütövlükdə bütün dünya dövlətlərinin birlikdə hərəkəti ilə həll oluna bilər. Çünki dünya ekologları hesablayıblar ki, dünyada baş verən quraqlığın qarşısını almaq üçün milyardlarla deyil, trilyonlarla dollar vəsait lazımdır. Bu vəsait isə

heç də asanlıqla əldə olunmur.

Həmin problemlərdən biri də təbii ki, Xəzər dənizində mövcud olan quraqlıqla bağlıdır. Başqa sözlə demiş olsaq, Xəzər bütün yerlərdə son illər beş-on metr, bəzən də əlli-altmış metr geri çəkilib. Çox yox, Bakı bulvarında Xəzərə baxsan görürsən ki, nə qədər geri çəkilmə var. Bu yaxınlarda Astara rayonunda Xəzərin geri çəkilməsi ilə bağlı insanlar öz narahatlıqlarını bildirdilər. Onlar deyirdilər ki, son illər bizim sahillərdə Xəzər əlli-altmış metr geri çəkilib. İndi həmin yerdə müxtəlif meyvə ağacları bitib. Amma bu bizə sərf etmir. Bizə sərf edən odur ki, Xəzərin suyu bol olsun, biz ən azından ordan balıq tuta bilək.

Mütəxəssislərin bildirdiyinə görə Xəzər dənizinin geri çəkilməsi nəticəsində bu gün çoxlu sayda yeni adalar yaranıb. Buna da səbəb deyilənə görə ölkəmizə yağışın az yağması, eləcə də suyun normaldan artıq isti havalarda buxarlanmasıdır. Bununla yanaşı, Volqa çayında, eləcə də Xəzərə tökülən Araz və Kür çaylarında sular əvvəlki kimi çox deyil. Çünki bu çayların qarşısında ayrı-ayrı ölkələr yeni su elektrik stansiyaları tikib, bəndlər yaradıb və bu sudan təsərrüfat məqsədilə, eləcə də elektrik enerjisi almaq üçün geniş istifadə olunur.

Bax, bütün bu məsələlər Xəzərin qurumasında və suyunun azalmasında bu və ya digər dərəcədə öz mənfi təsirini göstərir. Xəzərdə suyun azalması tək quraqlıq yaratmır, həm də gəmiçiliyin və balıqçılığın inkişafına pis təsir göstərir. Çünki böyük gəmilər və eləcə də yük daşıyan tankerlər dənizdə olarkən sahilə çıxıb bilmir və nəticədə digər problemlər mövcud olur.

Ekoloq Nadir Əhmədov Xəzərdə gedən mənfi proseslərlə, yeni suyun azalması ilə bağlı öz maraqlı fikirlərini səsləndirib. O deyir ki, heç bir Xəzəryanı ölkələr Azərbaycan kimi Xəzərin taleyi ilə bir o qədər maraqlanmırlar. Hansı ki onlar Xəzər dənizində təbii sərvətlərdən və yükdaşımalardan bizdən çox istifadə edirlər. Onlar düşünürlər ki, onsuz da bu məsələlər külli miqdarda vəsait ayırmaqla tezliklə həll olunan deyil. Amma onlar onu bilmirlər ki, Xəzərə tökülən balaca bir çayın da sululuğunun artması ona yeni bir nəfəs, yeni bir can verir. Bundan əlavə, Xəzəryanı ölkələr tək məsələləri gündəmə gətirməklə və müəyyən fikirlər səsləndirməklə öz işlərini bitmiş hesab etməli deyillər. Ən azından Xəzərə tökülən çayların qarşısındakı

müəyyən bəndləri zaman-zaman açmaq olar ki, dənizə gələn suyun miqdarı artsın. Eyni zamanda Rusiya Volqa kimi nəhəng bir çayın dənizə axmasında yaranmış problemləri müəyyən zaman kəsiyində həll edə bilər. Amma bu gün Rusiyanın o qədər problemləri var ki, Xəzər dənizi onlar üçün onuncu, on beşinci yerdə durur. Yeni onlar beş ildir ki, Ukrayna ilə müharibə edir və bütün resurslarını, imkanlarını, güclərini bu istiqamətə yönəldirlər.

Tək Xəzər dənizi quraqlıqdan əziyyət çəkmir, həm də Xəzər dənizinə bu gün Xəzəryanı ölkələr tərəfindən, eləcə də ölkəmiz tərəfindən çirkab sular axıdılır. Təmizlənməmiş çirkab suların dənizə axıdılmasının özü də ekoloji bir fəlakətdir. Çünki dənizin sahilinə gəndə həmin qoxunu hiss etmək o qədər də müşkül məsələ deyil. Bununla yanaşı, çirkab suların dənizə axıdılması balıqları da məhv edir. Ona görə də bu gün Xəzəryanı ölkələri bir məsələ düşündürməlidir: Xəzəri qurumaqdan və ölümdən necə xilas etmək olar?!

Emil FAİQOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ

MEDİANIN İNKİŞAFI AGENTLİYİNİN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

Qara dənizin sahilində yerləşən Samsun mənim üçün sadəcə Türkiyənin gözəl şəhərlərindən biri deyil. Bura tarixlə müasirliyin, qədim sivilizasiyalarla bugünkü həyatın, insan yaddaşı ilə milli kimliyin qovuşduğu bir məkandır. Bu şəhərdə keçirdiyim vaxt ərzində bir daha anladım ki, bəzi şəhərləri tanımaq üçün onların küçələrində gəzmək kifayət etmir, tarixini dinləmək, muzeylərində dayanmaq və daşların yaddaşına diqqətlə baxmaq lazımdır.

Samsuna səfərim zamanı ilk diqqətimi çəkən Qara dənizin şəhərlə yaratdığı xüsusi ahəng oldu. Sahil boyunca əsən külək, dənizin sonsuzluğa uzanan mənzərəsi və şəhərin gündəlik həyatındakı canlılıq insanda qərribə bir təəssürat yaradır. Burada müasir şəhər həyatının ritmi ilə tarixin sakit nəfəsi yanaşı mövcuddur.

Samsun küçələrində gəzdikcə düşüncələr: görəsən, neçə-neçə nəsil bu sahilə baxaraq yaşayıb, neçə gəmi buradan uzaq səfərlərə çıxıb, neçə insan bu şəhərdə öz taleyini yazıb? Bu sualların cavabını axtarıdığım Samsunun yalnız coğrafi mövqeyi ilə deyil, tarixi yaddaşı ilə də seçildiyini anlıyırsan.

Samsunun tarixini araşdırmağa başlayanda qarşıma ilk çıxan ad Amisos oldu.

gün də qorunur və gələcək nəsillərə ötürülür.

Samsunda məni ən çox düşündürən məkanlardan biri Bandırma Gəmi Muzeyi oldu.

19 may 1919-cu il Türkiyənin tarixində dönüş nöqtəsi hesab edilir. Məhz həmin gün Mustafa Kamal Paşa Bandırma gəmisi ilə Samsuna gəlib. Bu hadisə Türkiyənin Qurtuluş mübarizəsinin başlanğıcı ilə sıx bağlıdır.

Gəminin qarşısında dayananda tarix artıq sadəcə bir tarixdən ibarət görünmür. Onun arxasında böyük siyasi çətinliklər, qeyri-müəyyən gələcək və müstəqillik uğrunda mübarizəyə başlamaq iradəsi dayanır.

Maraqlıdır ki, bu gün muzey kimi fəaliyyət göstərən gəmi tarixi Bandırmanın orijinalı deyil. Əsl gəmi 1925-ci ildə sökülüb, onun ölçülərinə uyğun hazırlanmış rekonstruksiya isə 2006-cı ildə ziyarətçilərə açılıb.

Buna baxmayaraq, burada qorunan tarixi yaddaşın əhəmiyyəti azalmır. Əksinə, məkan Türkiyənin milli tarixində Samsunun hansı mövqedə dayandığını daha aydın göstərir.

Jurnalist kimi müxtəlif tarixi məkanlarda olmuşam, amma bəzi yerlərin təsiri

Tekkeköy məni bir daha xatırlatdı ki, şəhərlərin tarixi yalnız onların rəsmi yaranma tarixi ilə ölçülür. Bəzən bir bölgənin keçmişini anlamaq üçün on minilliklər əvvəlki insan həyatına nəzər salmaq lazımdır.

Samsunun tarixi mənim üçün yalnız qədim sivilizasiyalar və milli mübarizə hadisələri ilə tamamlanmır. Şəhərin necə böyüdüyünü, insanların hansı şəraitdə yaşadığını və gündəlik həyatın zamanla necə dəyişdiyini anlamaq da vacibdir.

Samsun Şəhər Muzeyi bu baxımdan xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Burada şəhərin iqtisadi inkişafı, liman həyatı, tütüncülük ənənələri, yerli sənətkarlıq və sosial dəyişikliklər haqqında məlumat əldə etmək mümkündür.

Bu mövzuların hər biri Samsunun bugünkü simasının formalaşmasına təsir göstərib. Liman şəhəri olmaq, ticarət əlaqələri qurmaq və müxtəlif insanlarla təmasda olmaq Samsunun həyat tərzini də dəyişdirib.

Mənim üçün şəhər muzeyinin əsas əhəmiyyəti onun tarixi yalnız böyük hadisələrdən ibarət təqdim etməməsidir. Çünki tarix həm də adi insanların həyatıdır. Onların əməyi, ailələri, peşələri, ənənələri və şəhərə bəxş etdikləri mədəniyyət

Qəbələ-Xankəndi III Beynəlxalq ultramarafonu başa çatıb

Gənclər və İdman Nazirliyi, Azərbaycan Atletika Federasiyası və Bakı Şəhər Halqası Əməliyyat Şirkətinin birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən Qəbələ-Xankəndi III Beynəlxalq ultramarafonuna yekun vurulub.

Yarışda 6 ölkədən 97 atlet iştirak edib. İştirakçılar arasında SOCAR-ın əməkdaşı və "Zirvə Running Club"un rəhbəri Rauf Qurbətov, klubun üzvləri - SOCAR-ın əməkdaşı Fərhad Ələkbərov, "Premium Bank"ın əməkdaşı Elşən Səfərov, eləcə də Fitness Running Festivalının qalibi, Shotokan karate üzrə I Dan qara kəmər ustası, natural bodibilding üzrə dəfələrlə Respublika və Avrasiya çempionu olmuş peşəkar idmançı Qalib Mirzəyev də yer alıblar. Ultramarafon dörd mərhələdən ibarət olub. İştirakçılar ilk mərhələdə Qəbələ-Ağdaş marşrutu üzrə 52,5 kilometr, ikinci mərhələdə Ağdaş-Bərdə marşrutu üzrə 63,5 kilometr, üçüncü mərhələdə Bərdə-Ağdam marşrutu üzrə 46,8 kilometr, son mərhələdə isə Ağdam-Xankəndi marşrutu üzrə 29,2 kilometr məsafə qət ediblər. Beləliklə, atletlər dörd gün ərzində ümumilikdə 192 kilometr məsafəyə qaçıblar. Yarışın üçüncü günü müəyyən zədələr səbəbindən Fərhad Ələkbərov və Elşən Səfərov mübarizəni dayandırmaq məcburiyyətində qalıblar. Buna baxmayaraq, Rauf Qurbətov və Qalib Mirzəyev yüksək əzm-karlıq, iradə və dözümlülük nümayiş etdirərək mübarizələrini davam etdirib və Xankəndidə finiş xəttini uğurla keçiblər. Bu nəticə idmana bağlılığın, iradənin və əzm-karlığın parlaq nümunəsidir. "Zirvə Running Club"un təmsilçilərinə gələcək yarışlarda yeni uğurlar və qələbələr arzulayırıq!

Samsun - tarixin dənizlə qovuşduğu şəhər

Bu qədim ad şəhərin keçmişinə açılan qapı kimidir.

Bölgənin tarixi antik dövrdən də əvvələ gedib çıxır. Samsunun Tekkeköy ərazisindəki mağaralarda aşkar edilmiş arxeoloji izlər burada tarixdən əvvəlki dövrlərdə də insanların yaşadığını göstərir. Arxeoloq İsmail Kılıç Köktenin 1940-cı ildə bölgədə apardığı araşdırmalar həmin qədim yaşayış izlərinin öyrənilməsində mühüm rol oynayıb.

Bu faktı düşündükcə Samsunun tarixinin nə qədər dərin olduğunu daha yaxşı anlıyırsan. Bu gün müasir binaları, geniş yolları və canlı küçələri ilə qarşımızda dayanan şəhərin kökləri minilliklərin o tayına uzanır.

Antik dövrdə Amisos Qara dəniz sahilində mühüm yaşayış və ticarət məntəqələrindən biri olub. Şəhər müxtəlif siyasi hakimiyyətlərin təsiri altında inkişaf edib. Roma dövründə Pompey ilə əlaqələndirilən Pompeiopolis adı da onun tarixində xüsusi yer tutur.

Mənim üçün bu tarixi mərhələlər Samsunun sadəcə bir şəhər kimi deyil, müxtəlif sivilizasiyaların izlərini özündə birləşdirən mədəni məkan kimi əhəmiyyətini göstərir. Burada hər dövr özündən bir iz buraxıb, hər nəsil şəhərin yaddaşına yeni bir səhifə əlavə edib.

Səfər zamanı başa düşdüm ki, Samsunu tanımaq üçün onun muzeylərinə xüsusi vaxt ayırmaq lazımdır. Çünki bu şəhərin tarixini ən yaxşı danışanlar bəzən bələdçilər deyil, şüşə vitrinlər arxasında qorunan qədim əşyalar, saralmış sənədlər və tarixi fotoşəkillərdir.

Samsun Muzeyində nümayiş etdirilən arxeoloji tapıntılar məni xüsusilə maraqlandırdı. Qədim dövrlərə aid zینət əşyaları, sikkələr və digər eksponatlar insani əsrlər əvvəlki həyata aparır.

Muzeyin ən diqqətçəkən kolleksiyalarından biri Amisos xəzinəsidir. Qədim şəhərin ərazisində aşkar edilmiş qiymətli əşyalar bölgənin keçmişdəki iqtisadi və mədəni həyatına işıq salır. Bu eksponatlara baxarkən bir sual yaranır: minilliklər əvvəl bir insanın gündəlik həyatının parçası olan əşya necə olub ki, bu gün bütöv bir dövrün tarixini danışmağa başlayıb?

Məncə, muzeylərin ən böyük gücü də bundadır. Onlar keçmişə sadəcə qoruyub saxlamır, onu bugünkü insan üçün anlaşılan edir.

Samsun Muzeyinin müasir ekspozisiyası da şəhərin bu irsə verdiyi əhəmiyyəti göstərir. Qədim dövrün maddi mədəniyyət nümunələri ilə tanış olduqca anlıyırsan ki, Samsunun tarixi yalnız kitab səhifələrində qalmayıb - onun bir hissəsi bu

Məhz bu detallar Samsunu daha yaxından tanımağa imkan verir.

Samsun səfərimdə şəhərin tarixi ilə yanaşı, onun bugünkü həyatı və beynəlxalq əlaqələri də diqqətimi çəkdi.

Azərbaycanla Türkiyə arasında mövcud olan dostluq münasibətləri belə səfərlərə xüsusi məna verir. İki ölkə arasındakı əlaqələr yalnız rəsmi görüşlər və iqtisadi layihələrlə məhdudlaşmır. Mədəniyyət, turizm, səhiyyə və insanlar arasında qurulan

yalnız gördüklərinlə ölçülür. Bəzən insanı düşündürən həmin yerin simvolizə etdiyi ideyadır. Bandırma gəmisi də mənim üçün belə məkanlardan biri oldu: bir səfərin bütöv bir xalqın gələcəyinə necə təsir göstərə biləcəyini xatırladan tarixi simvol.

Samsundakı digər mühüm ünvan Gazi Muzeyidir. Bir vaxtlar Mantika Palas adlı hotel kimi fəaliyyət göstərən bu bina Mustafa Kamal Paşanın 1919-cu ildə Samsuna səfəri zamanı qaldığı məkan kimi tanınır.

Bu gün həmin binada tarixi materiallar, fotoşəkillər və şəxsi əşyalar nümayiş olunur.

Muzeydə gəzərkən diqqətimi çəkən məqam tarixin gündəlik həyatla necə iç-içə olması idi. Bu bina vaxtilə sadəcə bir hotel olub. Lakin burada baş verən tarixi hadisələr ona tamam başqa məna qazandırıb.

Düşünürəm ki, tarixi məkanların dəyəri yalnız onların yaşında deyil. Bəzən bir binanın əhəmiyyəti orada baş vermiş hadisənin insanların taleyinə göstərdiyi təsirlə müəyyənləşir.

Gazi Muzeyi də məhz belə yerlərdəndir. Burada keçmişə xatırlamaqla yanaşı, tarixi hadisələrin arxasında dayanan qərarları, məsuliyyəti və iradəni də düşünürsən.

Samsunun tarixi yalnız şəhər mərkəzindəki muzeylərlə məhdudlaşmır. Tekkeköy mağaraları bölgənin daha qədim qatlarına ənənə imkanı yaradır.

Bu ərazidəki mağaralar və qaya sığınacaqları tarixdən əvvəlki dövrlərdə insan məskənlərinin mövcudluğunu göstərən mühüm arxeoloji məkanlardır.

Burada insan özünü müasir dünyanın səs-küyündən uzaq hiss edir. Qayalara baxdıqca zaman anlaşıq deyir. Bir tərəfdən bugünkü texnologiya, müasir şəhərlər və sürətli həyat, digər tərəfdə isə insanın təbiətlə üz-üzə yaşadığı qədim dövrlərin izləri

münasibətlər də bu dostluğun mühüm hissəsidir. Samsunun tarixi və mədəni irsi Azərbaycan turistləri üçün də maraqlı istiqamət ola bilər. Qədim Amisosun izləri, Bandırma Gəmi Muzeyi, Gazi Muzeyi və Tekkeköy mağaraları fərqli maraqlara malik ziyarətçilərə zəngin təəssüratlar vəd edir. Şəhərin müasir səhiyyə müəssisələri və turizm infrastrukturunu da bu imkanları daha geniş çərçivədə dəyərləndirməyə şərait yaradır.

Məncə, belə səfərlərin əsl əhəmiyyəti təkcə yeni məkanlar görməkdə deyil. Əsas məsələ bir-birimizin tarixini, mədəniyyətini və həyat tərzini daha yaxından tanımaqdır. İnsanlar bir-birini tanıdıqca münasibətlər daha möhkəm təməl üzərində qurulur.

Samsundan ayrılarkən yaddaşımda yalnız Qara dənizin mənzərələri qalmadı. Bu şəhərin tarixini yaşadan muzeylər, qədim Amisosun izləri, Bandırma gəmisinin simvolik mənası və Tekkeköy mağaralarının səssizliyi də səfər təəssüratlarımin ayrılmaz hissəsinə çevrildi.

Samsun məni bir daha göstərdi ki, hər şəhərin görünən və görünməyən tərəfi var. Görünən tərəf onun küçələri, binaları, meydanları və sahilidir. Görünməyən tərəf isə tarixidir - nəsillərdən nəsillərə ötürülən xatirələr, yaşanmış hadisələr və kollektiv yaddaş.

Bu şəhəri fərqli edən də məhz həmin iki dünyanın bir-birini tamamlamasıdır.

Qara dənizin sahilində dayanıb dalgalara baxanda düşündüm: zaman keçir, şəhərlər dəyişir, yeni binalar ucalır, yollar uzanır. Ancaq tarixini qoruyan şəhərlər öz kimliyini itirmir.

Samsun da belə şəhərlərdəndir. O, keçmişini qoruyaraq gələcəyə baxır. Hər küçəsində bir xatirə, hər muzeyində bir hekayə, hər sahil mənzərəsində isə yeni bir səfərə dəvət var.

Sübhən

Sərxan Kərəmoğlu: “Mən “nömrə bir” deyiləm...”

Sərxan Kərəmoğlu sənətinin həmkarlarından daha üstün tutub.

Adalet.az bildirir ki, o, həmkarı Xatun Əliyevanın oxumağından çox öz oxumağını peşəkar ifa hesab edib:

"Mən ifaçıyam, müğənni deyiləm. Mənim idarə etdiyim

məclislər şou-biznes əhlinə bellidir. Mən "nömrə bir" deyiləm, dəyərdir ki, nömrə birdən əvvəl gəlirəm. Xatunu pisləmirəm, ancaq Xatundan gözəl oxuyuram, gözəl məclis idarə edirəm. Bunu deməyən həmkarlarıma nə deyim? Bunun tək adı paxılıqdır".

Nüşabə Musayeva: “O, keçmişini tez unutdu”

Nüşabə Musayeva həmkarı Nəfəs haqqında danışdı. Adalet.az bildirir ki, N.Musayeva Nəfəsin cangüdənlə el şənliklərinə getməsinə yaxşı qəbul etmədiyini deyib:

"Heç vaxt keçmişimi danışmamışam. Keçmişin danan adamları da normal qəbul etməmişəm. Pul qazanmaq üçün zəhmət çəkdiyim bütün peşələri sevmişəm. Ancaq Nəfəs öz keçmişin tez unutdu. Bir zamanlar Nəfəs şirniyyat bişirib mən getdiyim gözəllik salonuna getirib satırdı. Mənə yaxınlaşıb kömək istəyirdi, müğənni olmaq istədiyini deyirdi. İnşallah, mən də ona dəstək olaram, demişdim. Amma o, səhnəyə gələndən sonra özündən böyüklərə laqeydliyi ilə gözəndən düşdü.

Son vaxtlar da cangüdənlə gəzməsi onu xalqın yanında hörmətsiz etdi. Səni xalq adamı edib, xalqdan niyə qorunursan? İnsan keçmişini unutduqca yolun azalır. Ona görə keçmiş həmişə önəmlidir".

Əntiqə

Təsisçi və baş məsləhətçi: Aqil ABBAS	Qəzet “Ədalət” qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnməmiş və “Son dəqiqə” MMC Neşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilmişdir.	KAPİTAL Bankın 1 saylı Nəsimi rayon filialı. kod: 200112 h/h Müxbir hesab: 0137010001994 S.W.I.F.T. Bik: AIIBAZ 2xhesab N: 38070019411100451111 VOEN: 1300456161 İndeks:0107 Qeydiyyat nömrəsi 100	Ünvan: Bakı şəhəri, Neftçilər 67, mənzil 21 A Telefon: (012) 491-23-53 adaletqezeti@rambler.ru adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az	Tiraj: 1500 Sifariş: 300 Çapa imzalanmışdır: 22.10.2026
Baş redaktor: İradə TUNCAY	Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.			

ƏDALƏT •

23 oktyabr 2026-cı il